

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN PROGRAMI

Muhasebe Meslek Mensupları ile Mükellefler Arası İlişkilerde Karşılıklı
Sorunlar ve Güncel Çözüm Önerileri: İzmir İlinde Bir Uygulama

ELİF AKBULAK

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ BURAK TERİM

Manisa, 2023

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Muhasebe Meslek Mensupları ile Mükellefler Arası İlişkilerde Karşılıklı Sorunlar ve Güncel Çözüm Önerileri: İzmir İlinde Bir Uygulama” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../20..

Adı Soyadı

İmza

Muhasebe Meslek Mensupları ile Mükellefler Arası İlişkilerde Karşılıklı
Sorunlar ve Güncel Çözüm Önerileri: İzmir İlinde Bir Uygulama

Elif Akbulak

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022

Danışman; Dr. Öğr. Üyesi Burak Terim

ÖZET

1989 yılı 3568 sayılı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Yeminli Mali Müşavir Kanununun uygulanması ile muhasebe mesleği yasal bir altyapıya sahip olmuştur.

3568 Sayılı kanuna göre Muhasebe Meslek Mensupları; Serbest Muhasebeci (SM), Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM), Yeminli Mali Müşavir (YMM) olarak üç başlığa ayrılmıştır.

2008’de yapılan değişiklikle Serbest Muhasebenin adı kanundan çıkarılmıştır. Bu kanun, muhasebe meslek mensuplarının faaliyetlerine ilişkin ilke ve kuralları düzenlemenin yanı sıra mesleki sorunların çözülmesine ve muhasebe mesleğinin toplumsal olarak tanınmasına da ön ayak olmuştur.

Meslek mensupları meslek gereklerini yerine getirirken, verileri işleyip bunlar hakkında sonuçlar elde edip ve bunları bilgi kullanıcılarına sunarken toplumu da düşünerek çalıştıkları için bu bağlamda sorumlulukları büyük önem taşımaktadır. Sosyal sorumluluk bilinciyle mesleki faaliyetlerini yürütürken birçok sorunla karşı karşıya kalırlar ve bunların çözümü için farklı beklentileri vardır.

TÜRMOB, meslek odaları ittifakı olarak meslek mensuplarının biriktirdikleri sorunlara ve ticaret meslek odalarından beklentilerine çözüm bulmak için yoğun bir şekilde çalışıyor olsa da çözülmesi gereken sorunlar ve beklentiler hala mevcuttur. Bu çalışmanın amacı, 3568 sayılı kanunda yapılan değişiklik sonrası İzmir genelinde muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları sorunları ortaya koymak, mükellefler ile çatışmaları analiz etmek, ortak bir noktada buluşmalarını sağlayabilecek tavsiyelerde bulunmak, yapılabileceklerin altını çizmektir.

Sorunların karşılıklı olarak analiziyle hem meslek mensuplarının hem de mükelleflerin sıkıntılarını ortaya koyabilmek ve yapılan hataların analizini sunabilmek çalışmamızda amaçlanmıştır.

Bu bağlamda hazırladığımız ankette, İzmir'de çalışan Meslek Mensupları için SPSS istatistik paket programı kullanılarak anketten elde edilen verilerin analiz edilmesi ve anket sonuçlarıyla uyumlu olarak sonuçların yorumlanması, değerlendirilmesi ve çözüm yollarının saptanması amaçlanmıştır.

Yapılan anket çalışmamızda elde ettiğimiz veriler ile analizinde bulunduğumuz sorunlar çoğu meslektaş benzer sorunlarda buluşturmuştur. Yaşanan sorunlar belli başlıklarda toplanmıştır. Bunlar muhasebe ücreti, mükelleflerin eksik bilgilendirilmesi, büyük ve küçük bazlı işletmelerde evrak bazlı yaşanan sorunlar, meslek odaların eğitimleri ve geliştirilebilirliği, mesleğin saygınlığı ve meslektaş çalışanların yaratmış olduğu haksız rekabet ile mücadele olarak söylenebilir. Çalışmamızın son aşamasında yaşanan sorunların tespit edildiği ve sonucunu tespit edebildiğimiz bölüm yer almaktadır.

Anahtar kelimeler; Muhasebe, Muhasebe mesleği, Muhasebe meslek mensuplarının sorunları, Mükelleflerin sorunları, Meslek mensuplarının beklentileri, Mükelleflerin beklentiler

ABSTRACT

The accounting profession has a legal infrastructure with the implementation of the Independent Accountant, Certified Public Accountant, Certified Public Accountant Law numbered 3568 in 1989. According to Law No. 3568, accounting professionals is divided into two Chambers as Certified Public Accountant(SMMM), and Sworn-In Public Accountant(YMM).

The name of Independent Accounting was removed from the law with the amendment made in 2008. In addition to regulating the principles and rules regarding the activities of professional accountants, this law also paved the way for the solution of professional problems and the social recognition of the accounting profession.

In this context, their responsibilities are of great importance as the members of the profession work with the society in mind while performing their profession, processing the data and producing results about them, and presenting them to the information users. While carrying out their professional activities with the awareness of social responsibility, they face many problems and they have different expectations for their solution.

Although the Union of Chambers of Certified Public Accountants Turkey (TÜRMOB), as an alliance of professional chambers, is working hard to find solutions to the problems that the professionals have accumulated and to meet expectations from the chambers of commerce, there are still problems that need to be solved. The aim of this study is to reveal the issues faced by professional accountants in IZMIR after the amendment made in the Law No. 3568, to analyze the conflicts with the taxpayers, to make recommendations that can enable them to meet at a common point, and to underline what can be done.

The purpose of our study is to present the analysis of the mistakes made, to reveal the problems of both the professionals and the taxpayers by mutual analysis of the problems.

In the survey prepared in this context, it was aimed to analyze the data obtained from the survey by using the SPSS statistical package program for Professional Members working in Izmir and to interpret and evaluate the results in accordance with the survey results and to determine the solutions.

The information we obtained in our survey study and the auditing problems in the analysis brought together similar problems of many colleagues. The problems encountered are grouped under certain headings. These costs emerge as the incomplete information of complexes, problems with paperwork in large and small enterprises, the training and development of professional chambers, the prestige of the profession and the struggle with the sensitive competition created by the employment of colleagues. There is a section where the last lived records of our study are determined and we can identify parts of them.

Keywords; Accounting, Accounting profession, Problems of accountants, Problems of taxpayers, Expectations of professionals, Expectations of taxpayers

TEŐEKKÖR

Tez çalışmamın her safhasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Dr. Öğretim Üyesi Burak Terim'e, hayatımın her alanında beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan aileme yürekten teşekkür ederim.

Elif Akbulak

Manisa,2022

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI VE MÜKELLEFLERE YÖNELİK DÜZENLEMELER VE UYGULAMALAR

1.1.MUHASEBE OLGUSU.....	1
1.1.1.Muhasebenin Kavramı ve Muhasebenin Tarihi.....	1
1.1.2.Muhasebe Tanımı.....	2
1.1.3.Muhasebenin Fonksiyonları.....	3
1.1.4.Muhasebe Bilgileri ve Niteliği.....	5
1.1.5.Muhasebe Sistemine Temel Finansal Tablolar.....	8
1.1.5.1.Bilanço.....	8
1.1.5.2. Gelir Tablosu.....	8
1.2.MUHASEBEDE HESAP KAVRAMI.....	9
1.2.1.Hesabın Yapısı.....	9
1.3.MUHASEBE KAYIT SİSTEMİ.....	9
1.3.1.Muhasebe Belgeleri.....	10
1.3.2.Muhasebe Fişleri.....	10
1.3.3.Muhasebe Defterleri.....	11
1.3.4.Kayıt İşleminin İşleyişi.....	11
1.3.5.Mizanlar.....	12
1.4.DÖNEM SONU İŞLEMLERİ.....	12
1.4.1.Envanter İşlemleri.....	12
1.4.2.Gelir Tablosunun Düzenlenmesi.....	13
1.4.3.Kapanış Kayıtları.....	13
1.4.4.Bilançonun Düzenlenmesi.....	14
1.4.5.Bilgisayarlı Muhasebe.....	14

1.5.MUHASEBE MESLEĞİ.....	14
1.5.1.Muhasebe Mesleği Hakkında Genel Bilgiler.....	15
1.5.2.Muhasebe Mesleğinin Önemi.....	15
1.5.2.1.İşletme Açısından Önemi.....	15
1.5.2.2Toplum Açısından Önemi.....	16
1.5.3.Muhasebe Mesleğinin Özellikleri.....	17
1.5.4.Muhasebe Meslek Mensubunun Mükelleflerle Olan İlişkileri.....	18
1.5.5.Uluslararası Muhasebe Mesleği Hakkında Genel Bilgiler.....	19
1.6.VERGİ MÜKELLEFLERİ.....	21
1.6.1.Mükellef kimlere denir.....	21
1.6.2.Mükellefin Sorumlulukları.....	21
1.6.3. Mükelleflerin Muhasebeye Olan Sorumlulukları ve Karşılaşılan sorunlara Mükellef Sorumluluğu Bağlamında Yorumlanması.....	24
1.6.4.Vergilendirme Süreci.....	26
1.6.5.Tarhiyat Öncesi ve Tarhiyat Sonrası Uzlaşma Süreçleri ve Komisyonların Sonuçları.....	27
1.7.MUHASEBE ETİK KAVRAMI.....	29
1.7.1.Muhasebenin Temel Kavramları.....	29
1.7.2. Muhasebe Temel Etik İlkeler.....	30
1.7.3. Muhasebede Etik Karar Vermeyi Etkileyen Faktörler.....	33
1.7.4. Muhasebe Etik Karar Verme Modelleri.....	36
1.7.4.1.Amerikan Mali Müşavir Enstitüsü Etik Karar Alma Ağacı Modeli.....	37
1.7.5.Muhasebe Mesleğinde Etik Kurallar.....	37
1.7.5.1. Türkiye’de Muhasebe Meslek Ahlak Kuralları	38

1.7.5.2. Türkiye’de Muhasebe Meslek Ahlak Kurallarına Uyum.....	38
1.7.6.Bağımsız Çalışan Meslek Mensupları Tarafından Uyulması Gereken Etik İlkeler.....	38
1.7.6.1.Mesleki Atamalar- Müşterinin Kabul Aşaması.....	38
1.7.6.2.Mesleki Atamalar- Sözleşmenin Kabul Aşaması.....	39
1.7.6.3.Mesleki Atamalardaki Değişiklikler.....	39
1.7.6.4. Çıkar Çatışmaları.....	39
1.7.6.5.İkincil Görüşler.....	40
1.7.6.6.Ücretler ve Diğer Gelirler.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

MESLEK MENSUPLARIYLA MÜKELLEFLER ARASI SORUNLARA YÖNELİK LİTERATÜR TARAMASI

2.1.Meslek Mensubu ve Mükellef Sorununu Baz Alan Çalışmalar.....	41
2.2.Meslek Mensubunun Yaşadığı Zorlukları Anlatan Çalışmalar.....	42
2.3.Meslek Mensubunun Beklentilerini Konu Alan Çalışmalar	43
2.4. Uluslararası Literatür Taraması.....	45
2.5.Çalışmamızı Diğer Çalışmalardan Farklılaştıran Hususlar.....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI İLE MÜKELLEFLER ARASI İLİŞKİLERDE KARŞILIKLI SORUNLAR VE GÜNCEL ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: İZMİR İLİNDE BİR UYGULAMA

3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	48
3.2.Araştırmanın Kapsamı	48
3.3.Veritoplama Araçları.....	49
3.4.Etik Ölçeği.....	49
3.5 Araştırmanın Yöntemi.....	49

3.6. Güvenilirlik Analizi ve Örneklem Sayısının Yeterliliği.....	50
3.7.Araştırmanın Hipotezleri.....	51
3.8.Bulgular.....	52
3.9.Araştırma Hipotezlerinin Analiz Sonuçları.....	68
3.10.Araştırmanın Tanımlayıcı Verilerinin Sayı ve Yüzde Dağılımları..	69
3.11. Araştırmada Kullanılan Soruların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları	71
3.12.Sorunların Tespiti.....	72
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
EKLER.....	77
Tablo 1: Katılımcıların ifadelere verdikleri cevapların dağılımı.....	77
Tablo 2: Katılımcıların cinsiyetleri ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	79
Tablo 3: Katılımcıların yaşları ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişki	82
Tablo 4: Katılımcıların mesleki kıdemleri ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	85
Tablo 5: Katılımcıların eğitim durumları ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişki.....	89
ANKET SORULARI.....	90
KAYNAKÇA.....	91

ŞEKİLLER LİSETESİ

Şekil 1: Muhasebe kuramı ve muhasebe bilgileri.....	7
Şekil 2: T Hesabı.....	9
Şekil 3: Muhasebe kayıt sistemi sıralaması.....	10
Şekil 4: Envanter işlemleri.....	13
Şekil 5: Profesyonel davranış kurallarının uygulanmasını etkileyen faktörler.....	36

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Uzlaşma komisyonlarının yıllar itibariyle verileri.....	28
Tablo 2: Araştırmaya katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı.....	70
Tablo 3: Aritmetik ortalama ve standart sapmaları tablosu.....	71

KISALTMALARIN LİSTESİ

IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu)

TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği)

UFRS (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları)

TESMER (Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim Staj Merkezi)

TEİD (Etik İhbar Derneği)

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI VE MÜKELLEFLERE YÖNELİK DÜZENLEMELER VE UYGULAMALAR

1.1.MUHASEBE OLGUSU

Muhasebe işlemlerin kaydı ve hesap defterlerinin tutulması için birincil standart olarak hareket eden temel kurallara, varsayımlara ve ilkelere atıfta bulunan ardından analiz eden bilim olarak tanımlanabilir.

1.1.1.Muhasebe Kavramı ve Muhasebenin Tarihi

Muhasebe, ekonomik yaşamın beynidir. Ekonomik yaşamdaki ihtiyaçlara cevap verebilmek için doğmuştur (Hiçşasmaz,1956:351). Finansal olarak faaliyetlerine devam eden kuruluşlar alınan her türlü kararda muhasebenin bilgisine ve analizlerine ihtiyaç duyarlar.

Muhasebe tarihçilerinin araştırmalarına göre yazı ve rakamın bulunması muhasebe ile alakalıdır. Yazı ve rakamların, muhasebe ihtiyacından doğduğunu ve ardından geliştiği iddia edilmektedir. İnsanlığın yaradılışından bu yana devam eden bir süreç olarak düşünülmektedir (Can,2007:95).

Muhasebe çok eski zamanlarda mal değişimi ile ortaya çıkmış, ticari hayatın ve ekonominin gelişmesine paralel olarak gelişme göstermiştir. Yapılan muhasebe alacak ve borç kayıtlarından oluşmaktaydı. İlerleyen dönemlerde bu kayıtlar tüm iktisadi faaliyetleri içine alacak biçimde geliştiği söylenebilir (Ergin, 2009;19).

Ortalama M.Ö. 3600 yıllarında muhasebe kayıtları Mısır, Suriye ve Irak'ta olmak üzere üç ülkede tutulmaya başlandığı bilinmektedir. Ticari alanın ilk yazıya geçirilen belgeleri olarak tahmin edilen tabakalar papirüs üzerine yazılmıştır (Ergin, 2009;19).

Muhasebeye ilişkin esas dokümanlar 14. ve 15. yüzyıldan günümüze gelenlerdir. Bu yüzyıllarda Roma İmparatorluğu'nda Devlet Muhasebesinin kullanıldığı bilinmektedir. Başlarda tek taraflı, daha sonraları çift taraflı kayıt yöntemine geçilmiştir. Avrupa'da 14. Yüzyıldaki çift kayıt yönteminin kullanılması muhasebe

düşüncesi ve muhasebe kavramlarının gelişmesine etkili olmuştur. Araştırmalara göre çift kayıt yöntemine göre ilk kayıt 1340 yıllarında Cenova (İtalya) tacirlerinin defterlerinde görülmektedir (Ergin, 2009;19).

Batı dünyasında muhasebenin ilk eseri 1458 yılı Napoli de Benedetti Cortigli di Ragusa tarafından ele alınmıştır (Ergin,2009;19).

Türkiye’de 1363 yılında Abdullah İbni Muhammed’in Risale-i Felekiyye adlı eserinde çift taraflı kayıt düzeni ve bugün kullanılanlara benzer yöntemlerden söz etmektedir (Ergin,2009;19).

Türkiye’de düzenli muhasebe uygulamalarına ilk kez 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret ile düzene bağlanmıştır (Yalkın, 2010:11).

Muhasebe konusunda yapılan büyük bir düzenleme de 01.06.1993 tarihinde 3568 sayılı ‘Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’ ile gelmiştir. Bu kanunun amacı işletmelerde faaliyetlerin ve işletmelerin güvenilir ve doğru bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat ışığında denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak işletmenin gerçek durumunu ilgililere ve resmi makamlara tarafsız bir şekilde sunma noktasında meslek standartlarını gerçekleştirmektir (Ergin, 2010:20).

Günümüzde uygulanan tek düzen hesap planı, Maliye Bakanlığı ve ilgili kuruluşlarca oluşturulan, komisyonlar tarafından hazırlanarak, 26.12.1992 tarihli Resmî Gazetenin mükerrer sayısında yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği bünyesinde yayınlanmış ve 01.01.1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Resmî Gazete,26.12.1992).

1.1.2.Muhasebe Tanımı

Muhasebe; değer ve niceliğe ait bazı rakamların belirli yöntemlere göre kayıtlara geçirildiği hesaplamalardır. Muhasebe kelimesi Arapça kökenli olup iki sözcüğün birleşmesi ile meydana gelmiştir. Bunlardan biri ‘Muhakeme’ diğeri ise ‘Hesap’ kelimesidir.

Bir işletmenin gelir ve giderleri ile ilgili belgelerin tanzim edilip kanuni süreleri içinde ilgili defterlere kaydedilmesi ve işletmenin kar veya zararının ortaya çıkmasına yardımcı olan bilim dalına Muhasebe denir.

Muhasebenin birkaç farklı şekilde yapılan tanımlarını şu şekilde ifade edilebilir.

‘Muhasebe, bilginin oluşturduğu bir sistemdir. Bir işletme hakkında verilecek kararlara destek olmak için, bilgileri ve düşünceleri üretmek için faaliyet gösterirler. İşletmeyi bir insana benzetirsek, muhasebeyi ‘dolaşım sistemi’ ve muhasebeciyi de doktor olarak görmek mümkündür (Ergin,2009:17).

‘Muhasebe, işletme faaliyetlerinde kontrolü sağlamak, işletme faaliyetlerini planlamak, üçüncü kişilere etkin ve doğru kararlar alabilmesi için mali kaynaklı bilginin toplanması, iletilmesi şeklinde tanımlanabilir (Ataman, 1999:1).’

‘Muhasebe, örgüt kaynaklarının oluşumunu, kaynakların kullanım biçimini, örgüt işlemlerinin verdiği sonuçlarla kaynaklarda oluşan artış ya da azalışları akabinde örgütün finansal durumunu açıklayabilen bilgiyi üreten ve bunları ilgililere ileten bilgi sistemidir (Sevilengül, 2000:9).’

‘Muhasebe, bir işletmede ortaya çıkan finansal olguları tarihine göre kaydeden, sınıflandıran, raporlayan ve raporlanan bilgileri analizle yorumlayan tekniklerin tümüdür (Lazol, 2010:6).’

‘Muhasebe, işletme ile alakalı her şeyi kendine has bir şekilde yansıttığından “işletme dili” olarak da nitelendirilmektedir. Ve bu dil finansal kararları etkileyeceğinden ‘finansal kararlar dili’ dememizi mümkün kılar (Sevilengül, 1996:11).’

1.1.3.Muhasebenin Fonksiyonları

Muhasebenin başlıca dört fonksiyonu vardır. Bunlar;

- Toplama
- Sınıflandırma
- Raporlama
- Analiz etme ve yorumlamadır.

Birinci aşamada, finansal nitelikte olan işlemler toplanır, doğruluğu saptanır ardından muhasebe yöntem ve kurallarına göre kaydedilir. Örneğin; işletme mal satın aldığıında, buna ilişkin faturanın alınması, doğruluğunun kontrol edilmesi ve ilgili muhasebe defterlerine kaydedilmesi gerekir. Diğer bütün finansal işlemlerde de aynı şekilde hareket edilmelidir.

İkinci aşamada; daha önceden toplanan ve kaydedilen muhasebe verileri, niteliklerine göre sınıflandırılır (bölümlere ayrılır). Örneğin, alınan mallar, alınan senetler, nakit giriş ve çıkışları, giderler, gelirler gibi ayrı ayrı bölümlenir. Bütünüyle mal alışları, mal hesabında; nakit giriş ve çıkışları kasa hesabında sınıflandırılarak, aynı olayın işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçları üzerindeki etkileri belirlenir.

Üçüncü aşama raporlama fonksiyonudur. Bu aşamada; daha önceki aşamalarda toplanan, kaydedilen, sınıflandırılan ve yeniden gözden geçirilerek düzenlenen muhasebe bilgileri, ilgili kişi ve kuruluşlara sunulur.

Mali raporlar, işletmenin muhasebe sisteminin bir ürünüdür. Bu raporlardan yararlanacak kişiler, işletme hakkında değişik bilgilere ihtiyaç duyarlar. Örneğin, işletmeyi yöneten kişi, üretim faaliyetlerini kontrol etmek ve satış fiyatını saptamak için günlük üretim maliyetleriyle ilgili ayrıntılı raporlara ihtiyaç duyarken; işletme dışındaki kişiler, işletmenin karını, bugünkü ve gelecekteki başarı eğilimini bilmek isterler.

Son aşama ise mali raporların analizi ve yorumlanması aşamasıdır. Mali raporları, muhasebe sisteminin ürünü olarak belirtmiştik. Muhasebe bilgileri raporlar vasıtasıyla, muhasebe bilgileriyle ilgilenen kişi ve kuruluşlara iletilir. Ancak mali raporları olduğu gibi ilgilenen kişi ve kuruluşlara sunmak yeterli olmayabilir. Mali raporlara finansal analizler uygulanarak, anlamlı, kapsamlı, kullanışlı ve nitelikli bilgi elde etmek mümkündür. Muhasebenin ve muhasebecinin en önemli görevi bu noktadadır. Muhasebeci elde edilen bilgileri analiz etmeli, olaylar ile sonuçlar arasında ilişkiler kurup yorumlama yapmalıdır. Yapılan analizler ve yorumlar, muhasebe bilgilerinden faydalanarak karar alacak kişilere yardımcı olacaktır.

Muhasebe ve defter tutma kavramları, kavram bilgisi eksikliğinden dolayı birbirine karıştırılmaktadır. İşlemleri kaydetme oldukça mekanik ve tekrarlayıcı bir işlem olup muhasebenin çok küçük bir bölümünü oluşturur. Muhasebeyi sadece kayıt

tutmak olarak görmek oldukça yanlıştır, muhasebe kavramı defter tutmanın yanında, muhasebe sistemlerinin kurulması, denetim işlemlerini, tahmin yürütme, mali tabloların analizi ve yorumlanması gibi birçok kavramı içine almaktadır. Ayrıca söylenebilir ki defter tutma birkaç aylık çalışma sonucu elde edinilen bir bilgi olmasına rağmen, profesyonel anlamda muhasebecilik uzun yılların verdiği bir birikime ihtiyaç gösterir (Ergin,2009:21-22).

1.1.4.Muhasebe Bilgileri ve Niteliği

Muhasebe bilgi sistemi; benzer ekonomik olayları sistematik olarak tanımlayarak, toplayarak, kaydederek, sınıflandırarak ve anlamlı bir şekilde parasal ifadelerle özetleyerek; çıkarılan sonuçları yorumlayarak işletme sahiplerine, yöneticilere ve işletmeyle ilgili diğer taraflara amacı ile ilgili faydalı bilgiler sağlar. Muhasebe bilgi sisteminde üretilen ve ilgililere sunulan bilgilerin kendine has özellikleri vardır. Ayrıca muhasebe bilgisi, muhasebe teorisinin bazı sınırlamalarına da sahiptir. Muhasebe bilgilerinin benzersizliği ve sınırlamaları, muhasebenin tanımından kaynaklanmaktadır. (Çelik, 2008;51).

Muhasebenin tanımına göre muhasebenin birinci işlevi, para birimiyle ifade edilen ticari faaliyetler için sistematik ve düzenli bir kayıt sistemi kurmaktır. Muhasebe teorisine göre değer hareketinin muhasebeye konu olabilmesi için para ile temsil edilmesi, başka bir deyişle tamamen veya kısmen mali olması gerekir. Niteliği tamamen veya kısmen finansal olmayan değer değişiklikleri muhasebe bilgi sistemlerine dahil edilemez. Bu durum, oluşturulan bilginin kalitesi üzerinde önemli bir sınırlama olarak değerlendirilmektedir. Günümüz ticari faaliyetleri göz önüne alındığında, bir işletmenin performansı finansal değerlerdeki değişimler kadar finansal olmayan değerlerdeki değişimlerden de etkilenmektedir. Bu etki doğrudan veya dolaylı olabilir. İşletmeyle ilgili karar vermesi gereken taraflara finansal ve finansal olmayan bilgilerin sağlanması, ticari faaliyetlerin sonuçlarının değerlendirilmesinin doğruluğu ve alınacak kararların geçerliliği açısından önemlidir (Çelik, 2008;51).

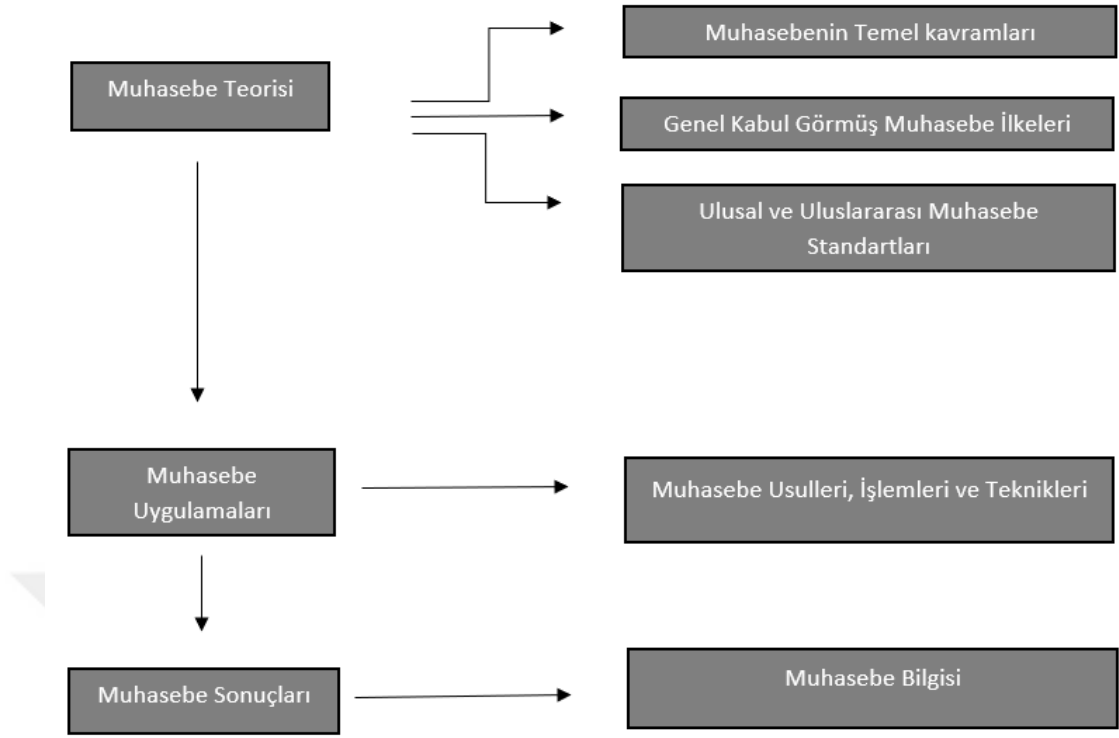
Muhasebe tanımının bir diğer boyutu, muhasebe bilgi sistemindeki değer değişikliklerinin sınıflandırılması ve raporlarda sunulması olarak ifade edilebilir. Veri toplama ve sınıflandırma, muhasebenin teknik yönleridir. Bu sayede muhasebe

sürecindeki veriler teknik süreçlerden geçerek iş taraflarına doğru ve anlamlı bilgiler sağlar. Değer hareketleri muhasebe bilgilerinin üretilmesi için bu teknik süreçten ‘maliyet esasına dayalı olarak geçer. Maliyet esasına dayalı olarak finansal tablo ve raporlarda raporlanan bilgiler ‘tarihi bilgi’ niteliğindedir. Bazı durumlarda raporlanan bilgilerin tarihi nitelikte olması nedeniyle karar alıcılara tam olarak fayda sağlayamamaktadır. Özellikle günümüz ekonomik koşullarındaki hızlı değişim, tarihi nitelikli bilgilerin potansiyel olarak taşıdıkları sakıncaların daha da belirginleşmesine neden olmaktadır. İş faaliyetlerini anlamak ve geleceği tahmin etmek için, bugüne ve geleceğe ilişkin bilgilerin yanı sıra geçmiş veriler de oluşturulmalı ve ilgili taraflara sunulmalıdır. (Çelik,2008;51-52).

Muhasebe bilgi sistemiyle üretilen bilgilerinin kullanıcılara etkin bir yarar gözetebilmesi için farklı yönlerinin bulunması gerekir. Muhasebe bilgilerinin etkin fayda sağlaması için; doğruyu yansıtmayı nihayetinde güvenilir olması beklenir. Bilgiler, anlamlı ve anlaşılır olmalı, karşılaştırılabilir olmalı ve zamanında düzenlenmiş olmalıdır.

Muhasebe için doğru ve güvenilir olmayan muhasebe bilgileri ile alınacak kararların doğru verilmesi beklenemez, ulaşılabilecek sonuçların sağlıklı olması düşünülemez. Lakin bu bilgilerin doğru ve güvenilir olması tek başına asla yeterli olmayacaktır. Muhasebe bilgilerinin; niteliklerine, karakterlerine ve yönetim planlaması ile kontrolüne olanak sağlayacak anlamlı hesap ve hesap grupları biçiminde sınıflandırılması büyük önem taşımaktadır. Bunların yanında muhasebe bilgilerinin ihtiyaç duyulduğu her an karşılaştırma yapılabilecek nitelikte ilgililere sunulması kararın etkin oluşunu arttıracaktır (Çelik,2008;52).

Muhasebe kuramındaki temel ile muhasebe bilgileri üretilir. Bu bilgidan yola çıkarak muhasebe bilgi sistemini yapı bakımından muhasebe kuramı ve muhasebe uygulaması olarak ikiye ayrıldığını söyleyebiliriz. Muhasebe bilgilerinin, muhasebe kuramıyla ilişkisi aşağıdaki şekilde gibidir.

Şekil 1: Muhasebe Kuramı ve Muhasebe Bilgileri

Kaynak: Çelik,2008

Muhasebe teorisi ile muhasebe uygulaması arasında bir etkileşim vardır. Muhasebe bilgi sistemlerinin ilk ortaya çıkışından bu yana muhasebe teorisi ve uygulamaları arasındaki etkileşim giderek artmaktadır. Bir anlamda dünya ekonomik sistemindeki tüm gelişmeler, muhasebe teorisi ile muhasebe pratiği arasındaki ilişki ve etkileşimin gelişmesine yol açmıştır. Ticari işlemlerin niteliğindeki değişiklikler ve bunları oluşturan faktörlerle birlikte muhasebe teorisinde bazı değişiklikler ve eklemeler yapılması gerekmektedir. Sanılanın aksine muhasebe bilgi sistemlerinin bu özelliği muhasebeyi dinamik bir disiplin haline getirmektedir. Muhasebe teorisinin değişime uyum sağlama yeteneği, muhasebenin dinamik olmasını sağlar. Ulusal ve uluslararası muhasebe standartlarının ortaya çıkan yeni gelişmeler ışığında güncellenmesi muhasebe dinamiklerinin en önemli sonuçlarından biri olarak kabul edilmektedir (Çelik, 2008; 54).

1.1.5.Muhasebe Sisteminde Temel Finansal Tablolar

Muhasebe sisteminin sağlıklı işleyebilmesi adına gerekli tabloların gerçek durumu gösterir vaziyette oluşturulabilmesi için mükelleflere düşen sorumluluklar büyük önem taşımaktadır. Zamanında elde edilen evraklar ile aylık işlemlerin yapılması ve finansal tabloların düzenlenmesi aksamayacaktır. Mali yönden sorumlu olan mali müşavirin işlerini eksiksiz ve zamanında yapması mükelleflerin evrak ve belge teslimi ile aynı orantıda ilgilidir.

Muhasebede temel finansal tablolar bilanço ve gelir tablosundan ibarettir.

1.1.5.1.Bilanço

Bilanço, işletmenin belirli bir anındaki sahip olduğu parasal değer taşıyan varlıklarını ve bu varlıkların hangi kaynaklardan ne şekilde finanse edildiğini görmemizi sağlayan özellikli tablolardır.

Uluslararası Muhasebe Standartları'nda yapılan son düzenlemelerle tablonun adı Finansal Durum Tablosu (Statement of Financial Position) olarak değiştirilmiştir.

Varlıklar 'Aktifler', Kaynaklar ise 'Pasifler' adıyla anılmaktadır.

1.1.5.2.Gelir Tablosu

İşlemenin belli bir dönemde sağladığı kar veya zararı gelir ve gider unsurlarıyla ayrıntılı olarak ortaya koyan tablodur. (Büyükmirza,2019;46)

Bilanço, belli bir andaki finansal durumu yansıtırken, gelir-gider tablosu belli bir dönemdeki gelirleri, giderleri ve bu ikisinin farkından oluşan kar ya da zararı göstermektedir (Büyükmirza,2019;46).

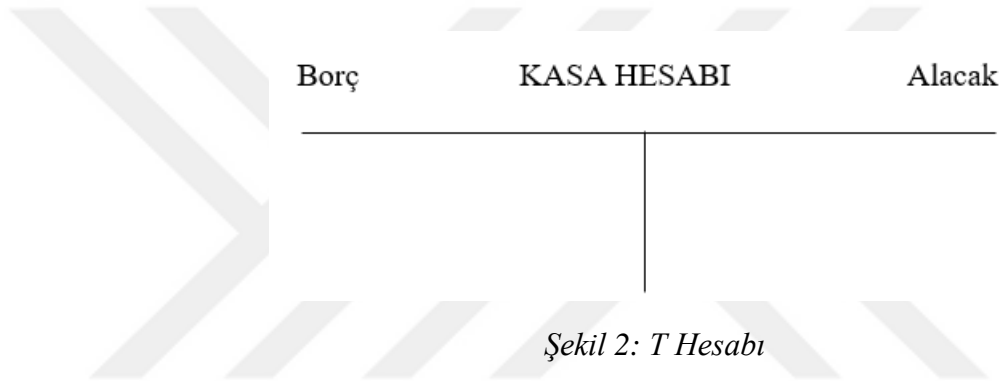
Dönem kavramı sadece gelir-gider tablosu açısından değil, bilanço açısından da önemlidir (Büyükmirza,2019;46).

1.2.MUHASEBEDE HESAP KAVRAMI

Muhasebede bilanço ve gelir-gider tablosunun düzenlenebilmesi için dönem sonuna kadar beklenmesi gerekir. Dönem boyunca yapılan işlemler bu tabloları düzenlemede bizlere yardımcı olur. Ve böylelikle ‘hesap’ kavramı bizim için devreye girmektedir (Büyükmirza,2019;47).

1.2.1.Hesabın Yapısı

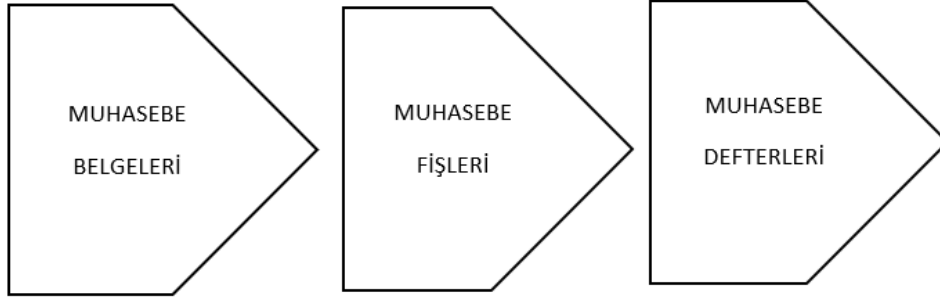
Muhasebede hesaplar, aynı türden olayları toplayan tablolar olarak ifade edilebilir. Bilanço ve gelir tablosundaki her kalem ayrı bir hesaptır.

Hesabın biçimsel olarak yapısını durumlara ve tercihlere göre değiştirebiliriz. Şekil her ne olursa olsun değişmeyen durum, her hesabın bilançoda aynı şekilde iki tarafının olmasıdır. Bilançoda sol aktif, sağ pasif adını alıyordu. Hesapta ise sol borç, sağ alacak şeklinde kendini gösterir. Şekil 5’te olduğu gibi (Büyükmirza,2019;48).

1.3.MUHASEBE KAYIT SİSTEMİ

Muhasebe kayıt sisteminde süreç muhasebe bilgilerinin toplanması, fişlere işlenmesi ve devamında ilgili defterlere kaydedilmesi ile devam eder.

Şekil 3: Muhasebe kayıt sistemi sıralaması

1.3.1.Muhasebe Belgeleri

Muhasebe sisteminde belge olmadan kayıt başlamaz. Bu sebeple belge bizim için en başta gelen önemli unsurdur. Finansal muhasebenin temel ilkelerinde yer alan ‘tarafsızlık ve belgelendirme’ kavramından kaynaklıdır.

Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı; muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş objektif belgelere dayandırılması ve muhasebe kayıtlarına esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde tarafsız ve ön yargısız davranılması gereğini ifade eder (Büyükmirza,2019;51).

1.3.2.Muhasebe Fişleri

Defter kayıtlarına hazırlık aşamasında yer alan ve her bir kayıta hangi hesabın borçlandırılıp ve hangi hesabın alacaklandırıldığını gösteren belgelerdir.

Üç farklı şekilde muhasebe fişi vardır;

- **Kasa tahsil fişi:** Kasaya para giren işlemler için kesilen fiştir. Bu işlemlerin hepsinde borçlu hesap kasa olduğundan, fiş üzerinde sadece alacaklanacak hesapların gösterilmesi için yer ayrılmıştır.

- **Kasa ödeme (tediye) fişi:** Kasadan para çıkmasına sebep olan işlemler için kesilen fiştir. Alacaklı hesap kasa olduğundan, bu fişte sadece borçlanacak hesaplara yer verilir.

- **Mahsup fişi:** Kasayı ilgilendirmeyen işlemler nedeniyle kesilen fiştir. Bu fişte hem borçlu hesaplar hem de alacaklı hesaplar gösterilir.

Bazı işletmeler bu fişler yerine ‘muhasabe fişi’ adını verdikleri tek bir fiş kullanmaktadırlar. Mahsup fişine benzer. Tek farkı kesilen fişte borçlu ve alacaklı hesaplar arasında kasa hesabına da yer verilir (Büyükmirza,2019;52).

1.3.3.Muhasebe Defterleri

- **Yevmiye Defteri:** İşlemlerin tarih sırasıyla ve yevmiye maddesi adı verilen belli bir düzene göre kaydedildiği defterdir.

- **Defterikebir (Büyük Defter):** İşletmenin muhasebe sisteminde kullanılan tüm ana hesapları bünyesinde toplayan ve yevmiye defterine geçirilmiş işlemlerin bu ana hesaplar düzeyinde sınıflandırılarak aktarıldığı defterdir.

- **Yardımcı Defterler:** Ana hesaplara veya diğer hususlara ilişkin ayrıntıları izlemek amacıyla açılan yardımcı hesapları bünyesinde toplayan defterlerdir (Büyükmirza, 2019;52-56).

Günümüzde muhasebe işlemleri bilgisayarlar ile yapılmaktadır. Muhasebe işlemlerinin bilgisayarlarla yapılabilmesi için muhasebe yazılımları oluşturulmuştur. Günümüzde muhasebeciler belirli alt yapılara sahip muhasebe programlarını kullanmaktadırlar.

1.3.4.Kayıt İşleminin İşleyişi

Parasal işlemlerin kaydedilmesine; tek taraflı kayıt yöntemi ve çift taraflı kayıt yöntemi olarak iki yöntem uygulanabilir. Bunlardan tek taraflı kayıt yöntemi, parasal hareket yaratan olgunun sadece tek tarafı ile ilgilenen, basit bir uygulamadır.

Çift taraflı kayıt yöntemi ise ticari işlemlerin muhasebe defterlerine kaydedilmesinde temel sağlar. Bu kavram, muhasebecilerin defterlerine kaydedilen her işlemin ikili kavramlara dayandığını varsayar. Bu, kaydedilen işlemin kendi zıt taraflarındaki iki hesabı etkilediği anlamına gelir. Bu nedenle, işlem çift taraflı olarak kaydedilmelidir. İşlemin her iki yönünün de hesap defterlerine kaydedilmesi gerekir.

Örneğin, nakit karşılığında satın alınan malın, nakit ödeme ve mal alma gibi iki yönü vardır.

1.3.5.Mizanlar

Mizan, düzenlendiği tarih itibariyle, kapsadığı tüm hesapların borç ve alacak tutar toplamalarını, tercihen hesap kalanları ile listeleyen cetveldir.

Mizanların başlıca işlevleri;

- Kayıtlarda aritmetik hata veya hile yapılıp yapılmadığının kontrolünü sağlar,
- Muhasebe çalışmalarının bir sonraki aşaması için başlangıç noktasını oluşturur,
- Yöneticilere sık sık hesap durumları hakkında ayrıntılı bilgi verir.

İlk zamanlarda mizanların en önemli işlevi yukarıda bahsedilen maddelerin birincisi iken, aritmetik hataya izin vermeyen bilgisayar muhasebe yazılım paketleri çıktıktan sonra bu işlev önemini büyük çapta yitirmiş ve sadece hile denetimini kapsayan bir hale dönüşmüştür. Buna karşılık, başlangıçta ender kullanılan üçüncü işlev, yönetim muhasebesi anlayışının gelişmesine koşturucu olarak bugün belirgin bir şekilde öne çıkmaya başlamıştır (Büyükmirza,2019;61).

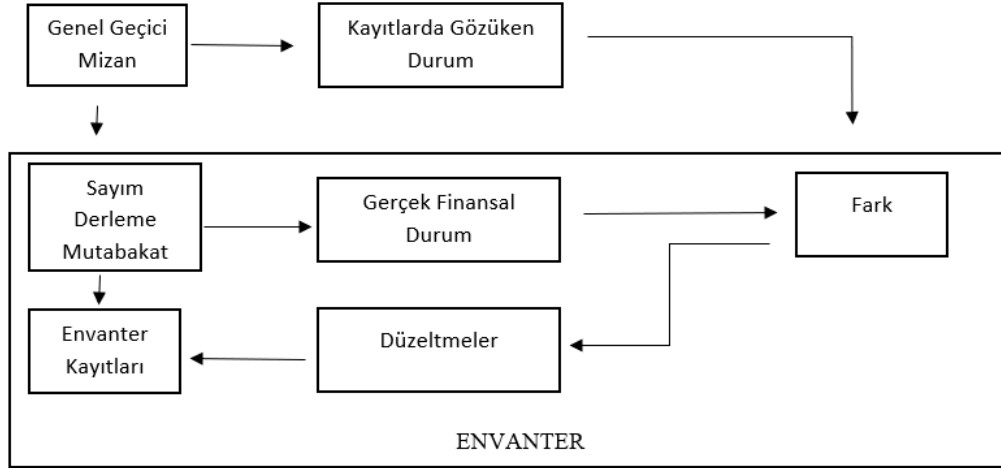
1.4.DÖNEM SONU İŞLEMLERİ

Muhasebede her hesap dönemi sonunda hesap kesimi yapılarak, hem o dönemin faaliyet sonuçlarının belirlenmesi, hem de bir sonraki döneme devreden finansal değerin saptanması gereklidir (Büyükmirza,2019;62).

1.4.1.Envanter İşlemleri

Hesap dönemi sonunda düzenlenecek finansal tabloların gerçek durumu yansıtabilmesi için, önce dönem sonu itibariyle finansal kalemlerin gerçek değerinin saptanması; sonra da eğer farklıysa, kayıtların bu gerçek değerleri yansıtacak şekilde düzenlenmesi gerekir. Bu çalışmalaraysa ‘envanter’ adı verilir.

Envanter, belli bir tarih itibariyle işletmenin varlık ve borçlarının sayma, tartma, ölçme, değerlendirme ve karşılıklı mutabakat suretiyle saptanmasını ve muhasebe kayıtlarındaki değerlerin, saptanan fiili duruma uyacak şekilde düzeltilmesini ifade eder (Büyükmirza,2019;62).

Şekil 4: Envanter işlemleri (Büyükmirza,2019;62)

1.4.2.Gelir Tablosunun Düzenlenmesi

Envanter kayıtlarının tamamlanmasından ve kapanış öncesi kesin mizanın düzenlenmesinden sonra, sıra dönemin gelir-gider tablosunun hazırlanmasına gelmektedir. Bu tablo, dönemin gelir ve gider hesaplarının hesap kalanları itibariyle belli bir düzen içinde gruplandırılarak sıralanmasından oluşur (Büyükmirza,2019;75).

1.4.3.Kapanış Kayıtları

Gelir-gider tablosu düzenlendikten sonra, sıra bilançoda yer almayacak hesapların kapatılmasına gelir. Bu bağlamda kapatılacak hesaplar, gelir-gider tablosunda yer alan gelir ve gider hesapları ile maliyet hesaplarıdır (Büyükmirza,2019;76).

1.4.4.Bilançonun Düzenlenmesi

Kapanış sonrası kesin mizanda bilanço dışındaki tüm hesaplar kapanmış, sadece bilanço hesapları açık kalmıştır. Bilanço, açık kalan bu hesapların mizandaki hesap kalanlarından oluşur. Düzenleyici hesaplar hariç, borç kalanı veren hesaplar aktif tarafa, alacak kalanı verenlerse pasif tarafa yerleştirilir. Çünkü düzenleyici hesap kalanları bilançoda ters tarafa eksi değer olarak yazılır (Büyükmirza,2019;78).

1.4.5.Bilgisayarlı Muhasebe

Muhasebenin bilgisayar ortamında yürütüldüğü durumlarda görülen açıklamaları şu şekildedir:

-Aynı elle tutulan muhasebe kayıtlarında olduğu gibi, bilgisayar kayıtlarında da kanıtlayıcı ve diğer dayanak belgeler esas alınır.

-Muhasebe fişleri elde değil, bilgisayarda kesilir. Kesilen fişler bilgisayar tarafından aynı anda otomatik olarak ilgili defterlere kaydedilir. Kesilen fişin bilgisayar yazıcısından bir çıktısı alınır ve fiş klasörüne takılır.

-Bu uygulama muhasebe mesleğine yeni bir soluk getirmiştir. Meslek mensuplarını hem evrak yükünden hem kurtarmakta hem de elektronik ortamda hazırlanan veriler bilgisayar ortamında muhafaza edilmektedir.

-Yapılan KDV kayıtları sonunda beyannameler çıkarılır ve internet vergi dairesi aracılığıyla beyan edilmesi de bir başka faydalı özelliğidir.

1.5.MUHASEBE MESLEĞİ

Muhasebe, muhasebe fonksiyonlarını (toplama, sınıflandırma, raporlama, analiz etme ve yorumlama) yerine getirmeye adanmış bir çalışma ve meslek alanıdır.

1.5.1.Muhasebe Mesleği Hakkında Genel Bilgiler

Muhasebe mesleği kendini bir meslek olarak ifade etmek için yeterli ve gerekli özelliklere sahiptir. Emek verilen bir uğraşın meslek olarak kabul edilebilmesi için bu uğraşların;

- Karmaşık ve sürekli değişip gelişen bir bilgi yapısı varsa,
- Uygulamada karşısına gelen sorunları çözmek için mesleki yargılarını ortaya koyuyorsa,
- Kamuya hizmet etmek için mesleki bir sorumluluğu varsa, bu uğraş meslek olarak kabul edilmektedir.

Bu bağlamda, muhasebe mesleği tüm sayılan bu nitelikleri içinde barındırır. Nitekim muhasebe mesleği, şirketler ve kişiler hakkında gerekli finansal bilgileri üretirken aynı zamanda ilgili kişilere raporlarla bu bilgileri sunarlar. Bu bilgilerin derlenmesi sırasında ekonomik, teknolojik, sosyal alanlardaki gelişmeleri takip etmeleri gerekir. Bu bağlamda muhasebe mesleği, karmaşık bir bilgi gerektiren ve giderek daha önemli hale gelen bir meslektir, denilebilir.

1.5.2.Muhasebe Mesleğinin Önemi

Muhasebe mesleği işletme ve toplum açısından önemlidir. Aşağıda işletme ve toplum açısından muhasebe mesleğinin önemi ayrı ayrı ele alınmaya çalışılmıştır.

1.5.2.1.İşletme Açısından Önemi

İşletme insan ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmet üreten ekonomik birimlerdir. Bu durumda herhangi bir işletme ilk kuruluşta belli bir sermayeyi ve borcu, kurulduktan sonra da alacakları ve bu sermayenin değerini para ile ifade eden bir bilançoyu gerekli kılar. Şirketin oluşturulmasından sonra, para birimi olarak tedarik, üretim ve pazarlamasını kapsayan faaliyetlerin değerlendirilmesi ve izlenmesi için bir sistem yoksa şirket varlığından söz edilemez.

Bir işletmenin faaliyetini karlı ve verimli sürdürebilmesi mevcut varlıklarının, borçlarının ve alacaklarının devamlı olarak takip edilmesini ve kontrol

süzgecinden geçirilmesini gerekli kılar. Aslında bu takip ve kontrol yine muhasebenin yapmış olduğu işlemlerin sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Görüldüğü üzere bir şirketin kuruluşu, işletmenin verimli ve karlı yönetilmesi aynı zamanda işletilmesi, geliştirilmesi için şirketin tüm parasal unsurları ile değerlendirilmesi muhasebe mesleğinin sunmuş olduğu hizmettir.

İşletmeleri her şeyi ile tam, modern ve mükemmel şekilde düzenlenseler dahi muhasebecisi olmadan bir faaliyete girişemez, gelişemez ve ilerleyemezler denilebilir.

1.5.2.2.Toplum Açısından Önemi

Muhasebe sadece işletmelerle ilgili görünse de aslında dolaylı ya da dolaysız olarak toplum açısından da büyük önem arz etmektedir.

Çift taraflı kayıt sistemi ekonomik gelişmenin işletmeler açısından özüdür. Bunun sonucunda gereği kadar dikkat çekmemesine rağmen ekonomik gelişmeye en önemli katkıyı sağlayanlardan biri muhasebecidir. Muhasebecinin işletmelerin verimli çalışmasındaki yol göstericiliği sonucunda, verimli çalışan işletmeler toplumun kalkınmasında aynı zamanda ekonomik sistemin işleyişinde dolaylı olarak da olsa çok önemli bir rol üstlenmektedir.

Toplum açısından, mali alanda muhasebe mesleği önem kazanmıştır. İşletmelerin ne kadar vergi ödeyeceğini ilk hesaplayan kişi muhasebecidir. Vergilerin tam olarak hesaplanması ve ödenmesi ilk adımda görev alan muhasebeciye bağlıdır. Mali yasalar, denetim ve yargı ne kadar iyi çalışırsa çalışsın, ilk aşamada yeterli bilgi ve deneyime sahip olmayan meslek mensuplarının bulunduğu bir toplumda, vergi gelirini artırmak ve işleyen bir ekonomik yapı içinde verimli şekilde çalışmaya pek de olanak yoktur denilebilir.

Görüldüğü gibi, toplumun iyi işleyen mali ve ekonomik bir yapıya sahip olmasına, vergi gelirlerinin artırılmasına ve ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesine doğrudan etkisi bulunan mesleklerin başında muhasebe mesleği gelmektedir. (Ertaş, 2002:19-50).

1.5.3.Muhasebe Mesleğinin Özellikleri

Bir mesleğin sorunları ve belirli faaliyetleri bu mesleğin karakteristiğini oluşturur. Bu bağlamda, mesleğin özellikleri; mesleğin amacını, görevlerini ve meslek için gerekli olan bilgileri belirler.

Muhasebe mesleğini daha yakından tanımak amacıyla, mesleğin kendine özgü özellikleri belirlenebilir. Muhasebe mesleğinin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

- **Muhasebe mesleği önemlidir;** bir işletmenin verimli çalışması ve büyümesi için iyi işleyen bir muhasebe ve denetim sistemine sahip olması gerekir. Bir işletmede bu görev bir muhasebeci tarafından gerçekleştirilir. Bu bakımdan muhasebe mesleği, sosyo-ekonomik ve finansal yapıların işleyişinde önemli bir rol oynamakta ve hem işletme hem de ülke için oldukça önemli bir hale gelmektedir.

- **Muhasebe mesleği nitelikli bilgi gerektirir;** muhasebe bilgisinin yanı sıra muhasebe mesleği ile uğraşanların hukuk, ekonomi ve işletme gibi diğer disiplinlerin bilgisine de ihtiyaçları vardır.

- **Muhasebe mesleği uzun süreli deneyim gerektirir;** muhasebe mesleğini tam olarak yerine getirebilme becerisini kazanmak ise iş deneyimi gerektirir.

- **Muhasebe mesleği sorumluluk gerektirir;** muhasebe mesleği işletmeler ve toplum için önemlidir. Muhasebe mesleği, işle ilgili çıkarları yanlış yönlendirmeyen doğru bilgileri sağlama sorumluluğuna sahiptir. Diğer bir deyişle, muhasebeciler rolleri ve ülkeleri nedeniyle işletmeye karşı sorumludurlar.

- **Muhasebe mesleği sır saklamayı gerektirir;** Muhasebe meslek gereği olarak işletmelerin ve kişilerin en gizli işleri aynı zamanda durumları hakkında bilgi sahibidir. Muhasebeci gizli bilgileri kimseyle paylaşmayacağı gibi, bu sırları kendi ve başkalarının çıkarları için de kullanamaz. Kısaca, bu meslek bir sır mesleğidir.

- **Muhasebe mesleği yanlışlığı kabul etmez;** Muhasebe faaliyetleri birbirine bağlı durumlardan oluşan bir bütünü temsil eder. Aralıksız olarak devam eder. Tek bir yanlış veya ilgisiz davranmak, maddi zararlara yol açar ve yapılan işlerin bütününe bu hata mal olur. Bu nedenle muhasebe yanlışlık ve ilgisizliği asla kabul etmez.

- **Muhasebe mesleği yorucudur;** Muhasebe mesleği zihne dayanan, devamlı dikkat ve özeni gerektiren bir meslektir (Ertaş, 2002:30-40).

1.5.4.Muhasebe Meslek Mensubunun Mükelleflerle Olan İlişkileri

Muhasebe mesleğinin en zor ve sorumluluk gerektiren yönü mali görevlerdir. Nitekim muhasebeci hem işveren hem de devlet arasında görevini yapmaktadır. İşletmelerin mali durumunu en iyi bilen ve vergilerini en doğru şekilde hesap eden muhasebeciye, işletme sahibi taraflardan mali bakımdan bir baskı olabilir. Diğer yandan, devlet ve toplum tarafından da muhasebeciye baskı söz konusu olabilir. Bu bakımdan muhasebecinin işverenle ve devletle olan ilişkileri bir hayli zorludur. Özellikle şunu belirtmek gerekir ki, muhasebeci işletmelerin her şeyini bilecek ve sırlarını saklayacaktır. Tecrübesiz veya bilgisiz bazı meslek mensupları, mali konularda bilgili görünmek için bazen bu noktada doğru olmayan yollara başvurabilmektedirler. Veya daha fazla kazanç sağlama güdüsü bunu yaptırıyor denilebilir. İşletmelere gerçekleri veya yanlışları tüm detaylarıyla söyleyemiyor olabilmektedirler. Çok az kısmı da belirli çıkar karşılığı bu yola başvurmaktadır denilebilir. Kişileri yanlış yollara yönlendirmek geçici olarak başarı sağlayabilir, ancak uzun sürede tamamen tersi olarak işletmelerin ve muhasebecilerin aleyhine kötü sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Çalışmamızın uygulama bölümünde muhasebecilerin bu şekilde istenmeyen davranışlara maruz kalıp kalmadıklarını saptamaya yönelik analizler de yapılmaya çalışılmıştır.

Muhasebecinin yanlış yönlendirmesi ile ortaya çıkabilecek kötü sonuçların diğer bir durumu da mükelleflerin yanlış belge ve beyanları, işlerine ve muhasebeye göstermedikleri özen, durumun önemini kavrayamamaktan ve çıkabilecek ödemelerden kaçınmak için yapmak istedikleri usulsüz işlemlerden gerçekleşebilir. Bu durumların yaşanmaması için meslek mensuplarının iş ilişkisine başlamadan önce mükellefler ile ilişki kurarlarken mükellef olma bilincinin oluşturulması yönünde çabalar ortaya konmasında fayda vardır. Ardından mükellef aldığı ve edindiği bilgilerle muhasebeye ve işletmesine gerekli özeni ve önemi gösterdiğinde karşılaşılabilecek mali sorunlar büyük bağlamda ortadan kalkmış olacaktır denilebilir.

Karşılıklı aynı bağlamda çıkar ve durumları gözeterek mükellef ve mali müşavirler doğru haberleşme ve iletişimde kalarak işlemlerin doğru ilerlemesine olanak sağlayabileceklerdir.

İşletmelerde muhasebe ile ilgili işlemler dört bölümde gerçekleşir. Birinci bölümde, işletmede gerçekleşen fiili işlemler belirlenir. Yapılan satış için fatura kesilmesi, tahsilat veya ödemeler için makbuz düzenlenmesi gibi işlemler buna örnek gösterilebilir. Anket çalışmamızda da karşılaştığımız durumlardan biri belgelerin doğru zamanda düzenlenip işleme alınması durumundaki gecikmeler, işletmelerin belge konusuna gerekli özeni göstermediklerine dair alınan yanıtlar ile doğrulanmıştır. İkinci bölümde, birinci bölümde belirlenen işlemlere ilişkin belirli bir esasa göre düzen, tasnif ve kayıt işlemleri yapılır. Bu işlemlerin zamanında düzenlenmesi ve kaydedilmesi büyük önem taşımaktadır. Üçüncü bölümde, ikinci bölümde elde edilen muhasebe sonuçlarının yasalara göre şekil, doğruluk ve uygunluk yönünden en son denetimi yapılır. Bilanço ve gelir tablosunun, beyannamelerin kontrolü bu bölüm için örnek olarak gösterilebilir. Son bölümde ise, tespit, kayıt ve kontrol edilen muhasebe verileri bilgi elde etmede kullanılır. Beyannamelerin verilmesi muhasebe verilerinin sevk ve yönetiminde kullanılması bu bölüme örnek verilebilir. İşletmelerin bütün faaliyetleri ile ilgili işletmelerin tespit görevi meslek mensubunundur. Muhasebe açısından, tüm işletme faaliyetlerinin tespit edilerek belge ve bilgilerin zamanında ve doğru olarak muhasebe bölümünde toplanması gerekir. İşte, tüm bu işlemlerin gerçekleşmesi amacıyla işletmedeki diğer bölümler ile muhasebe arasındaki bağlantıyı işletmedeki haberleşme sistemi sağlar. Mükellefler ile meslek mensubu arasındaki anlaşmazlıklar ve sorunlar bu işleyişin aksamasına sebep olabilmektedir. İşletmenin diğer bölümlerinden elde edilen bilgilerin muhasebeye zamanında ve doğru olarak ulaşmaması, işlerin gecikmesi ve yanlış yapılmasına sebep olabilir. Burada mali müşavirlerin sorumluluklarını yerine getirebilmesi için mükelleflerin üzerine düşen görevleri zamanında yapmasına bağlıdır. Tek bir ödeme veya tahsilatın muhasebeye yanlış geçmesinin doğurduğu sonuçlar düşünülürse, bölümlerle muhasebe arasında haberleşmenin önemi kendiliğinden ortaya çıkar. Haberleşme bozukluğunun nedenleri, işletme düzeninden kaynaklanabileceği gibi muhasebecinin haberleşmeye gereken önemi vermediğinden de kaynaklanabilir.

1.5.5.Uluslararası Muhasebe Mesleği Hakkında Genel Bilgiler

Yurtdışında muhasebe alanında kariyer yapmanın birçok yolu bulunmaktadır. Öncelikle bir lisans derecesine sahip olunmalıdır.

Muhasebe mesleğini yapanlarda ortalamanın üzerinde iş tatmini oluşmakta ve kazanç potansiyeli çok verimlidir. Ve istikrarlı bir meslek olarak görülmektedir. Muhasebecilerin ve denetçilerin işi bırakma olasılıkları çok düşük olarak saptanmaktadır. Her bağlamda emeklerinin karşılığını alan ve saygınlık gören muhasebe meslek mensupları Türkiye'nin aksine yurtdışında daha sistematik, kurallara uygun davranabilmektedir. Çünkü iş meslek bilinci hem mükellefler bazında hem meslek mensupları bazında oturmuş bir sisteme tabiidir.

Muhasebeci olmak için beş adım;

- Lisans derecesinden mezun olmak,
- Yeminli Mali Müşavir veya muhasebeci olarak kariyer planlaması yapmak,
- Bir muhasebe uzmanlığı seçmek,
- İsteğe bağlı yüksel lisans derecesine sahip olmak,
- Muhasebe sertifikasını almak.

Sertifikasız muhasebeci olarak devam etmeyi seçenler firmalarda veya başka bir ekibin bir parçası olarak çalışabilmektedirler. Ama yetki onlarda değildir.

Mesleğe yeminli mali müşavir olarak devam etmek isteyenler için girilen eyaletin şartlarının sağlanmış olması ve yeminli olma sınavını vermiş olması gerekir. Sınav için lisans derecesinde mezun olmak ve kamu muhasebesinde iki yıllık çalışma deneyimine sahip olmak şarttır denilebilir.

Sınavın dört bölümü vardır;

1. Denetim ve tasdik
2. İş ortamı ve kavramları
3. Finansal muhasebe ve raporlama
4. Yönetmelik

Muhasebecilerin sorumluluklarına genel olarak bakıldığında; iç ve dış paydaşlara yapılan ödemelerin takibi, bütçe tahminlerinin hazırlanması, vergi ödemeleri ve iadelerin işlenmesi denilebilir.

Muhasebe işinin özeti olarak; mali belgelerin ve prosedürlerin denetlenmesi, banka beyannamelerinin mutabakatı vergi ödemelerinin hesaplanması denilebilir. Tüm vergi düzenlemelerine hâkim olmak muhasebe mesleği ile alakalı mali tabloları analiz edebilme hakkında doğru nicel bilgiye sahip olmamıza olanak sağlar.

Muhasebe mesleğinin görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Para ile alakalı işlemleri yönetmek
- Bütçe tahminleri hazırlamak
- Mali tabloları zamanında sunmak
- Aylık, üç aylık, yıllık kapanışları yönetmek
- Borç ve alacak hesaplarında eşitliği sağlamak
- Banka ödemelerinin zamanında yapılmasını sağlamak
- Vergileri hesaplamak ve beyannameleri sunmak
- Bilanço kâr zarar tablolarını düzenlemek
- Şirketin mali sağlığı ve likitidesini gözetmek
- Mali işlemleri ve belgeleri denetlemek
- Finansal veri gizliliğine uygun çalışmak
- Mali politika ve düzenlemelere uymak.

1.6.VERGİ MÜKELLEFLERİ

Muhasebe mesleğinin, mükellefler açısından düşünülen en kritik ilişkisi, mükellefin vergisel yükümlülüklerini yerine getirirken bu noktadaki birincil sorumluluğu muhasebeciye atfetmesidir. Aslında bu bağlamda öncelikli sorumluluk mükellefte iken, muhasebecinin bu noktada sadece yol gösterici özelliği ile mevcut olduğu pek çok mükellef tarafından kabul edilmemektedir.

1.6.1.Mükellef kimlere denir

Vergi mükellefi, vergiden sorumlu gerçek ya da tüzel kişidir. Vergi mükellefi gerçek veya tüzel kişi olabilir ve devlete vergi ödemekle yükümlüdür.

1.6.2.Mükellefin Sorumlulukları

Mükellefin ödevleri vergi kanunlarıyla düzenlenmiştir. Bunlar;

- Bildirmeler
- Defter tutma

- Belge temini ve iptali
- Belge düzenleme
- Muhafaza ve ibraz ödevleri
- Diğer ödevler

Bildirmeler;

Mükelleflerin vergi dairesine bildirmek zorunda oldukları hususlar şunlardır:

- İşe başlama
- Değişiklikler
- İş bırakma

Genel kısa bilgiler aşağıdaki gibidir`;

- **İşe Başlama;** Vergiye tabi ticaret ve sanat erbapları, serbest meslek erbapları, kurumlar vergisi mükellefleri, kolektif ve adi şirket ortaklarıyla komandit şirketlerin komandite ortakları işe başlamayı bildirmek ile yükümlüdür.

- **Değişiklikler;** Mükelleflere işleri ile ilgili olarak aşağıdaki değişiklikleri vergi dairesine bildirmeleri gerekmektedir.

Adres Değişikliği Bildirimi: iş yeri veya ikamet adreslerini değiştiren mükellefler, adres değişikliklerini, değişimin meydana geldiği tarihten itibaren bir ay içerisinde bağlı bulundukları vergi dairesine bildirirler.

İş Değişikliklerinin Bildirilmesi: işe başladıklarını bildiren mükelleflerden;

✓ Yeni bir vergiye tabi olmayı

✓ Mükellefiyet şeklinde değişikliği

✓ Mükellefiyet ten muaflığa geçmeyi gerektirecek surette işlerinde değişiklik olanların, bu değişiklikleri olayın meydana geldiği tarihten itibaren bir ay içerisinde bağlı bulundukları vergi dairesine bildirilmesi gerekmektedir.

İşletmede değişikliğin bildirilmesi: Mükelleflerin, aynı teşebbüs veya işletmeye dahil bulunan iş yerlerinin sayısında meydana gelen artış veya azalışları meydana geldiği tarihten itibaren bir ay içerisinde bağlı bulundukları vergi dairesine bildirilmesi gerekmektedir.

Bina ve arazi değişikliklerin bildirilmesi: yeni inşaatla inşaatın bittiği ve kısmen kullanılmaya başlanılmış ise her kısmın kullanılmaya başlandığı ve diğer

değişikliklerde tadili gerektiren halin vukuu tarihinden başlayarak iki aylık süre içinde yapılmalıdır (gib.gov.tr, 20.07.2022).

- İşi Bırakma

Vergiye tabi olmayı gerektiren muamelelerin tamamen durdurulması ve sona ermesi işi bırakmayı ifade eder. Mükelleflerden işi bırakanların, faaliyetlerinin sona erdiği tarihten itibaren 1 ay içerisinde durumu bağlı bulundukları vergi dairesine ‘işe başlama/iş bırakma bildirimi’ veya dilekçe ile bildirilmesi gerekmektedir. Gerçek kişilerde ölüm işi bırakma hükmündedir. Mirası reddetmemiş mirasçılar tarafından bildirimde bulunulması gerekir mirasçılardan herhangi birinin ölümü bildirmesi diğer mirasçıları bu ödevden kurtarır (gib.gov.tr, 20.07.2022).

Bildirimlerin Süresinde Yapılamamasının Yaptırımları

Mükelleflerin, işe başlamayı 10 gün içinde bağlı bulundukları vergi dairesine bildirmeleri halinde birinci derece usulsüzlük cezası kesilmektedir.

Mükelleflerin, değişiklik ve işi bırakma bildirimleri durumun meydana geldiği tarihten itibaren bir ay içerisinde yapılmalıdır. Bildirim bu süre içinde yapılmaz ise ikinci derece usulsüzlük cezası uygulanır (gib.gov.tr, 20.07.2022).

Defter Tutma;

Vergi mükellefleri; vergiyle ilişkin varlıkların, sermaye ve hesaplarının, faaliyet ve hesap sonuçlarının belirlenmesi, vergi ile ilgili durumların belirlenmesi, vergi karşısındaki durumunun hesaplar yardımıyla kontrolünün sağlanmasını ve incelenmesini sağlayabilecek doğrultuda defter tutmaları zorunlu kılınmıştır.

Ticaret ve sanat erbabı, ticaret şirketleri, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler, serbest meslek erbapları, çiftçiler (gerçek usulde mükellef olanlar) defter tutmaya mecburdurlar.

Gelir vergisinden muaf esnaf ve gerçek usulde vergiye tabi tutulmayan çiftçiler, Gelir vergisi kanununda kazançları basit usulde tespit edilenler, Kurumlar vergisinden muaf olan iktisadi kamu müesseseleriyle dernek ve vakıflara ait iktisadi

işletmeler defter tutmak zorunda değillerdir. Lakin bu mükellefler muaf olmadıkları bir vergisel durum ierisindelerse o zaman defter tutmak zorunlulukları doğar.

Diğer gevler ise belge temini ve iptali, belge düzenleme, muhafaza ve ibraz ödevleri, diğer ödevlerdir.

1.6.3. Mükelleflerin Muhasebeye Olan Sorumlulukları ve Karşılaşılan sorunlara Mükellef Sorumluluğu Bağlamında Yorumlanması

Mükelleflerin muhasebeye olan sorumluluklarını yerine eksiksiz getirmeleri karşılaşılan sorunların mükellef ve meslek mensubu arasında bilgi eksikliği ve iletişim sorunlarına olan riskleri azaltabilmektedir.

-Düzenli Evrak Temini ve Bilgi Akışının Sağlanması

Muhasebe işlemlerin yürütülebilmesi düzenli evrak teminine ve bilgi akışının sağlıklı olmasına bağlıdır. Bu sebeple işlem yapılan ayın evrak ve belgelerinin en geç bir sonraki ayın onuna kadar meslek mensubuna teslim edilmesi gereklidir. Anket alışmamızda elde etmiş olduğumuz verilerde; ‘Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum’ çoktan seçmeli sorumuzda aldığımız yanıt, bilgi eksiliğinin olduğu yönündedir. Muhasebe sorumluluklarının bilinmemesi bilgi akışının oluşmasına ve evrakların eksik, yetersiz veya zamanında gelmemesi sorununu meslek mensuplarının karşısına çıkarmaktadır.

Anketimizde, büyük ve küçük ölçekli işletmelerin evrak toplamada sıkıntı yaşayıp yaşamadığını bize gösteren sorular karşısında verilen cevapların büyük işletmelerde yaşanılan sorunların daha az olduğunu göstermiştir. Buradan yola çıkarak kendini geliştirip büyüyen işletmeler küçük ölçekli işletmelere göre evrak temini ve bilgi akışında daha etkin davranmaktadır. İş tanımları gereğince yanlışlığı ve ilgisizliği kabul etmeyen muhasebe politikalarına uygun davranmak muhasebe meslek mensubu ve mükellefler arasında sorunları minimize edebilmektedir.

-Muhasebe Ücretlerinin Ödenmesi

Mali müşavirlik sözleşmesinin yapısı ile sözleşmede belirtilen ödeme gününün aylık olarak meslek mensubuna ödenmesi gerekmektedir. Ücretlerin geç ödenmesi veya birkaç ayın ödemesinin gelmemesi halinde muhasebesel yönden oluşabilecek aksaklıklardan doğan cezalar mükellefler olarak üstlenilmelidir. Mali müşavirler bu konuda doğan herhangi bir zararı karşılama sorumluluğunda değildir. Anketimizde ‘Resmi gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda cezai işlem uygulanmalıdır’ sorusuna verilen yanıtta, mali müşavirler ile mükellefler arasındaki bir diğer sorunu tespit etmiş olduk. Cevaplar kontrol edildiğinde bu soruya verilen yanıt yoğunluğu cezai işlem uygulanma konusuna olumlu bakmaktadır. Yorumlandığında meslek mensuplarının çoğu tahsilatlarda sorun yaşadığını ifade etmişlerdir.

Tahsilatların geç veya eksik olarak ödenmesi mükelleflerin yapılan ödemeleri fazla bulmasından kaynaklanabilmektedir. Muhasebeciler verilen tarifenin altında iş alamazlar işletme hacmine göre ücretleri yükseltmek mali müşavirin elindedir. Ne yazık ki kendi meslektaşlarımız ücretlendirme konusunda çok esnek olabilmektedir. Buradaki sorun da meslektaşların meslek etiğine aykırı davranmasından çıkmaktadır. Düzenli olarak serbest meslek makbuzu kesmeyen mali müşavirler tarifelerin çok altında defter tutabilmektedirler. Ve bu tespit edildiğinde cezalandırılmaktadırlar. Yine de bu usulsüzlüğü yapmaktan vazgeçmeyen birçok meslek mensubu iş yaşamlarına devam etmektedirler. Saygın bir meslek olan mali müşavirliği layığı ile yerine getiren meslek mensuplarının dolaylı yoldan mükelleflerle yaşamış oldukları bir diğer sorunu burada bahsetmek yerinde bir tutum olacaktır. Meslek gereklerini eksiksiz ve düzenli yapan muhasebecilerin tarife altı para almaması, mesleği eksik ve doğru yapmayan meslek mensuplarının belirlemiş olduğu ücretler ile çatışmaktadır. Mükellef bazından bakıldığında karşılaştırmaya maruz kalmak meslek mensubunu yoran bir konudur. Anketimizde ‘pratikte sabit ücret tarifesini uygulanmadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim’ sorusundan almış olduğumuz yanıtlar belirttiğimiz durumları onaylar niteliktedir. Bundan kaynaklı cezai işlemlere meslek mensupları tarafından olumlu bakılmaktadır.

-Mali Müşavirlik Sözleşmesinde Yer Almayan İşler

Mali müşavirler sözleşmede yer almayan işleri yapmak mecburiyetinde değildir. Muhasebe mesleği; yorucu, analiz yapmayı gerektiren, devlet ve toplum yönünden tüm çıkarları gözeterek ilerleyen bir birimdir. İş yükünün hali hazırda çok olduğu bir meslekte farklı konularda işlemler yürütebilmek neredeyse imkansızdır. Çalışmamızda belirlediğimiz büyük sorunlar biri de budur. Anketimizde yer alan ‘Mükellefler meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olmadığından yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor’ sorusuna verilen yanıtlar tespit edilen sorunu desteklemiş olmaktadır. Çoğu meslek mensubunun, yaptırılmak istenen meslek dışı işlerden rahatsız olduğu bu ifade ile ortaya çıkmaktadır. Buna çözüm olarak sormuş olduğumuz bir diğer ‘TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı’ sorusuna aldığımız yanıtlarda eğitimlerin mükelleflere karşı da yapılması alınabilecek aksiyonlar arasındadır.

1.6.4.Vergilendirme Süreci

Vergi, devletin gerçek ve gerçek olmayan kişilerden, yasal gücünden kaynaklı kamu harcamalarını finanse etme konusundaki egemenlik hakkına dayanmaktadır. Karşılıksız olarak tahsil edilen ekonomik değerdir. Vergi borcunun doğabilmesi için gerekli ilk koşul yasallık ilkesine olan bağlılığıdır. İkinci koşul ise bütçe ile ön izin verilmiş olmasıdır. Ön koşullar sağlandıktan sonra vergiyi doğuran olayın ortaya çıkmasıyla vergi mükellefi ve devlet arasında vergi ilişkisinin başlaması söz konusudur. Vergiyi doğuran olayın sonucunda soyut olan borç somut bir hale gelmektedir. Tarh olunan vergi tebliğ ile bildirilir. Bu aşamadan sonra vergi tahsil edilebilir boyuta gelir ve tahakkuk safhası oluşur. Bu safhalardan geçen bir kamu alacağının tahsil edilebilirliği doğar. Kamu alacağı mükellef tarafından kanuna uygun bir şekilde ödenerek süreç sona ermektedir.

1.6.5.Tarhiyat Öncesi ve Tarhiyat Sonrası Uzlaşma Süreçleri ve Komisyonların Sonuçları

-Tarh Kavramı

Yasalarla belirtilen vergi oranını matraha uygulama işlemine tarh denmektedir. Bir verginin tarh edilebilmesi matrahın bilinmesine bağlıdır. Matrahlar mükellefin beyanı ile yapılmaktadır ancak bazı durumlarda idarece tarhiyatta uygulanabilmektedir. Ki bu tercih edilmemesi gereken yöntemdir. Matrah işlemleri idarece tarh edilebilmesi ön hazırlığa bağlıdır. Bu hazırlıklar yoklama, inceleme, arama ve bilgi toplamadır. Vergi inceleme raporu ve yoklama tutanağı vergi dairesine gönderilir, vergi dairesi bu belgeleri gerekçe ve tespitler ile vergi veya cezalandırma işlemi gerçekleştirmektedirler.

Vergi uygulamalarındaki birtakım problemler, vergi dairesinin vergi alacağını tahsil edip edemeyeceği, vergi mükellefinin borcu ödeyip ödeyemeyeceğine yönelik vergi hukukunda çözümler bulunmaktadır.

Sorunların yargı koluna yansımadan çözülebileceği işlemler barışçıl olarak görülürken barışçıl olmayan yollar çekişme olarak kendini göstermektedir. Çekişme barışçıl yollardan olumlu dönüş alınamamasından itiraz-temyiz yollarının izlenmesiyle bahsi geçen uyuşmazlığın çözümü bulma arayışına gidilmektedir. Bu durum korunun yargıya intikalini gerekli kılar.

Tarhiyat öncesi uzlaşma; 04.12.1985 Tarih ve 3239 sayılı Yasanın 33'üncü maddesi ile Vergi Usul Kanununa eklenen, ek madde 11, tarhiyat öncesi uzlaşma hükümlerine yer verilmektedir. Tarhiyat öncesi uzlaşmanın içeriğinde vergi inlemeleri sonucu mükelleften alınacak vergi, resim ve harçlar ile bunlara ilişkin kesilecek vergi ziyayı cezası, usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezalarını içermektedir. Tarhiyat öncesi uzlaşma kurulunun buradaki tutumu tarh işlemine geçilmeden önce mükellefin vergi dairesiyle anlaşıp vergileme işlemini kısa sürede ödeyeceğini belirmesi ve verginin bir an önce hazineye aktarılmasını sağlamaktır.

Tarhiyat sonrası uzlaşma; vergi dairesince verginin tarh edilmesi ceza kesildikten sonra başvurulacak bir yoldur. Vergi Usul Kanununun Ek-1'inci maddesinde düzenlenmiştir. Vergi dairelerince ikmalen, resen veya idarece tarh edilen ve vergi

dairelerinin tarha yetkili olduğu bütün vergi, resim ve harçlar ile bunlara ilişkin olarak kesilecek vergi ziyai cezaları girmektedir.

81 İl Vergi Dairesi Müdürlerince 2021 yılında toplam 3.204 vergi inceleme raporu düzenlenmiştir. Yıl içerisinde yapılan vergi incelemeleri sonucunda; 2.364 mükellef incelemeye tabi tutulmuş, 3.204 adet vergi inceleme raporu düzenlenmiş, 503.480.633 TL matrah farkı, 194.056.411 TL vergi farkı bulunmuş ve bulunan matrah farkı üzerinden 184.726.712 TL vergi tarh edilmiştir (www.gib.gov.tr/faaliyet_raporlari/2021).

Yıllar	Dosya Adedi			Vergi Tutarı* (TL)				Ceza Tutarı* (TL)			
	Başvuru Sayısı	Uzlaşıl Dosya Sayısı	Uzlaşılmayan Dosya Sayısı	Uzlaşma Başvurusuna Konu Olan Vergi Tutarı	Uzlaşılma-yan Vergi	Uzlaşmaya Konu Olan Vergi	Uzlaşma Sonucu Vergi	Uzlaşma Başvurusuna Konu Olan Ceza Tutarı	Uzlaşılma-yan Ceza	Uzlaşmaya Konu Olan Ceza	Uzlaşma Sonucu Ceza
MERKEZİ UZLAŞMA KOMİSYONU											
2016	8	6	2	288.860.333	20.093.888	268.766.445	58.960.357	376.720.584	35.145.151	341.575.433	0
2017	18	3	15	296.926.510	293.714.050	3.212.460	3.212.460	386.220.437	375.092.048	11.128.389	1.904.432
2018	6	3	3	148.112.182	62.776.029	85.336.153	66.040.560	192.715.550	78.020.442	114.695.107	17.067.230
2019	12	6	6	277.279.084	119.413.440	157.865.644	114.550.000	405.442.722	152.347.869	253.094.853	11.760.121
2020	23	15	8	928.312.501	442.424.528	485.887.973	281.055.200	1.202.938.555	493.617.450	709.321.105	36.432.927
2021	4	1	3	69.364.649	39.435.267	29.929.381	5.985.876	93.485.817	48.591.744	44.894.072	0
VERGİ DAİRELERİ KOORDİNASYON UZLAŞMA KOMİSYONU											
2016	167	88	79	356.833.610	164.987.636	191.845.974	50.963.086	464.180.846	198.361.405	265.819.441	12.913.434
2017	110	69	41	78.900.887	57.908.295	20.992.593	16.649.442	107.341.998	68.815.304	38.526.694	6.733.494
2018	86	53	33	90.328.296	78.082.996	12.245.299	9.858.621	120.696.805	88.456.707	32.240.098	5.834.969
2019	136	114	22	41.375.894	27.788.655	13.587.238	12.931.938	82.565.236	29.794.186	52.771.049	8.608.934
2020	193	147	46	239.473.356	39.341.670	200.131.686	68.397.315	347.192.291	51.309.207	295.883.084	9.267.122
2021	132	91	41	102.755.334	53.939.813	48.815.521	38.123.349	128.808.232	67.093.419	61.714.813	7.362.339

Tablo 1: Uzlaşma komisyonunun yıllar itibariyle verileri

Uzlaşmaya konu vergi ve ceza tutarına, geçici vergi aslı ve buna ilişkin ceza dahildir. Ancak, uzlaşıl bu tutarlara; normal vade tarihinden uzlaşma tutanağının imzalandığı tarihe kadar geçen süre için hesaplanan gecikme faizi tutarları dahil değildir.

Uzlaşmaya gidilmesiyle birlikte yıllar itibariyle ödemeye olan meyil artmıştır. Uzlaşılma-yan miktarlar olsa dahi devlet hazinesine uzlaşma yolu ile para akışı sağlanabildiği ifade edilebilir. Burada uzlaşmanın önemini bir kere daha yıllar itibariyle görülmektedir ve bu uzlaşmalar noktasında muhasebecinin bilgi ve becerisinin önemi bir kez daha karşımıza çıkmıştır denilebilir.

1.7.MUHASEBE ETİK KAVRAMI

Bir bilgi sistemi olarak muhasebe, ekonomik hayatta sürekliliği sağlar. Ortaya çıkan bilgiler, ekonomik karar vermenin temelini oluşturur. Böylece ekonomide fonun yatırımcıları, bankalar, fon sahipleri ve kullanıcılar muhasebe bilgilerine dayalı kararlar almaktadır. Bilginin güvenilirliği uygulayıcıların teknik bilgisine ve etik davranışına bağlıdır. Bu nedenle, uygulayıcıların muhasebe alanında etik kararlar almalarını sağlayan bağlamı ve mekanizmaları bulmak önemlidir. Ülkemizde ve dünyada yaşanan muhasebe skandalları finansal bilgilere olan güveni azaltmıştır. Güvendeki bu azalma, ekonomide kaynakların etkin dağılımını engellemekte ve ekonomik büyümeyi yavaşlatmaktadır. Bu amaçla, düzenleyiciler muhasebede etik ilkeleri uygulamaya çalışırlar (Balsarı vd.,2013).

1.7.1.Muhasebenin Temel Kavramları

Sosyal sorumluluk kavramı: muhasebe uygulamalarının gerçekleştirilmesinde, üretilen bilgilerin raporlanmasında belli kişi ve grupların değil tüm toplumun çıkarları gözetilmelidir. Meslek mensubunun verdiği bilgiler tarafsız, gerçeğe uygun ve adil olmalıdır. Bu kavram muhasebenin anlamını, kapsamını, amacını ve yerini belirlediğinden, bu kavram göz ardı edilirse diğer tüm kavramlar ve ilkeler önemini yitirecektir.

Süreklilik kavramı: kuruluşta aksine bir hüküm bulunmadıkça işletmenin ömrünün sonsuz olduğu varsayılır.

Dönemsellik kavramı: sınırsız görülen işletme ömrü belli dönemlere bölünür ve her dönemin faaliyet sonuçları diğer dönemlerden bağımsız olarak kabul edilir. Gelir ve karın aynı döneme ait gider ve zararla karşılaştırılması bu kavramın gereğini yerine getirir.

Kişilik kavramı: işletmenin diğer sahip ve ortaklarından ayrı bir kişiliğe sahip olduğu kabul edilir.

Parayla ölçme kavramı: işletmede olan parasal olayların kaydedilmesi ve izlenebilmesi için ortak ölçütün ulusal para birimi olması gerektiğini ifade eden kavramdır.

Maliyet esası kavramı: maliyetinin belirlenmesi mümkün veya uygun olmayan kalemler hariç, işletme tarafından edinilen hizmet ve varlıkları muhasebeleştirirken bu kalemlerin elde edilme maliyetlerinin esas alınması gerekliliğini ifade eden kavramdır.

Tarafsızlık ve belgelendirme: sosyal sorumluluk kavramıyla ilişkili olan bu kavram, muhasebe kayıtlarının dayanağının subjektif ögeler yerine objektif belgelerle ortaya konulması gerektiğini ifade eder.

Tutarlılık kavramı: seçilen muhasebe politikalarının birbirini takip eden dönemlerde değiştirilmeden uygulanmasının gereğini savunan kavramdır. Bu kavram doğrultusunda faaliyet sonuçları ve yorumlar karşılaştırılabilir durumda olur.

Önemlilik kavramı: bir hesap kalemi veya olayın alınacak kararlarda etkili olacak düzeyde olması halinde bu hesapların ve finansal olayların mali tablolarda yer alması gerekliliğini ifade eder.

İhtiyatlılık kavramı: muhasebe açısından temkinli olmak, oluşabilecek olumsuz durumlara karşı ayrılacak karşılık ve yedek akçelerin önem ve gerekliliğini ifade eden kavramdır.

Tam açıklama kavramı: mali tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermesini sağlayacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olmasının gereğini ifade eder.

Özün önceliği kavramı: işlemlerin muhasebeye yansıtılmasında ve onlara ilişkin değerlendirmelerin yapılmasında biçimden çok öz esas alınmalıdır.

1.7.2.Muhasebede Temel Etik İlkeler

Etik genellikle doğru ve yanlışın ayrılması olarak ifade edilirken, iş etiği bir işletmenin günlük uygulamalarının yanı sıra bir organizasyonun iç ve dış davranışlarından ortaya çıkar. Ayrıca meslek etiği; mesleki faaliyetlerin doğru ve yanlışlarına ilişkin değerlere dayalı kurallar koyar ve bu kurallar çerçevesinde meslek kuruluşlarının ve üyelerinin etik değerlere uygun hareket etmesini sağlar. İş ve meslek etiği kavramı; işletmelerin ve meslek mensuplarının günlük faaliyetlerinde hukuka ve yasal uygulamalara aykırı davranmadıkları, bunları yaparken süreçleri,

çevresel faktörleri, müşterileri ve tedarikçileri sorumluluk alanları dahilinde dikkate aldıkları inancıdır. İşin ve mesleğin itibarını zedeleyen çeşitli uygulamalardan uzak durur. Tanımlanmaları karmaşık ve zordur. Etik ikilem Türkiye'nin de üyesi olduğu Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından uygulanan ve her ülkenin kendi muhasebe meslek etiği düzenlemelerinin temel alındığı Uluslararası Muhasebe Etik Kuralları yayınlanmıştır. IFAC'ın Uluslararası Muhasebeciler için Etik Standartlar Kurulu tarafından İngilizce olarak yayınlanmış olan bu Etik Kurallar, Nisan 2011 tarihinde IFAC'ın izniyle TÜRMOB tarafından Türkçe 'ye çevrilmiş ve çoğaltılmıştır (Balsarı vd.,2013:15-40).

Etik kurallar meslek mensuplarının uygun davranması gereken ve etik olan ilkeleri ortaya koymaktadır. Bu kurallara uygun davranıldığı sürece finansal raporlara olan güven artacaktır. Temel etik ilkeler aşağıdaki gibi açıklanmıştır;

- Dürüstlük; meslek mensuplarının tüm mesleki ve iş ilişkilerinde açık sözlü ve dürüst davranmalarıdır.
- Tarafsızlık; meslek mensuplarının yanlı veya önyargılı davranması, üçüncü kişiler tarafından yapılan haksız baskıların mesleki kararları etkilememesi veya engellenmemesidir.
- Mesleki Yeterlilik ve Özen; meslek mensubunu mesleki faaliyetlerini yerine getirirken teknik ve mesleki standartlara uygun, özenli ve gayretli davranmasıdır.
- Gizlilik; meslek mensubunun mesleki ilişkileri sonucunda elde ettiği bilgileri açıklamasını gerektirecek bir hak veya görevi olmadıkça üçüncü kişilere açıklamaması ve bu bilgilerin meslek mensubunun veya üçüncü kişilerin çıkarları için kullanılmamasıdır.
- Meslek Davranış; meslek mensubunun mevcut yasa ve yönetmeliklere uymasını ve mesleğin itibarını zedeleyecek her türlü davranıştan kaçınmasını ifade etmektedir.

Bu temel etik ilkelerine yönelik çok sayıda tehdit oluşabilir. Muhasebe mesleğini birçok diğer meslekten etik yönünden ayıran en önemli özelliği kamu yararını gözetten bir sorumluluğu olmasıdır. Bu durumda, profesyonel muhasebecinin tek hedefi müşteri memnuniyetini sağlamak ya da arttırmak değildir. Birçok durumda muhasebeci kamu yararını gözeterek müşteri memnuniyetini ikinci sırada düşünmek

durumunda kalmaktadır. Profesyonel muhasebecinin karşılayabileceği tehditlerin çoğu aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır (Balsarı vd.,2013:15-40).

- Kişisel Çıkar Tehditleri; meslek mensubunun kendisinin veya bir aile üyesinin finansal veya başka çıkarlarından kaynaklanabilecek tehditlerdir,
- Yeniden Değerlendirme Tehditleri; alınmış bir karardan sorumlu olan meslek mensubu tarafından yeniden değerlendirilmesiyle oluşan tehditlerdir,
- Taraf Tutma Tehditleri; profesyonel meslek mensubunun bir durumu ya da fikri, tarafsızlığını tehlikeye atmasından doğan tehditlerdir,
- Yakınlık Tehditleri; üçüncü kişiler ile kurulan yakın ilişkiler sonucu meslek mensubunun yakınlık kurulan üçüncü kişilerin çıkarlarına uygun olacak şekilde davranması ile oluşan tehditlerdir,
- Yıldırma Amaçlı Tehditler; meslek mensubunun gerçek ya da hissedilen tehditler sebebi ile tarafsız davranmaktan kaçınmaya zorlanması sonucunda çıkabilecek tehditlerdir,

Meslek mensubu bu tehdit durumlarının birisi nedeni ile etik bir ikilemle karşılaşmak durumunda kaldığında IFAC tarafından da benimsenen muhasebe literatüründe yeri olan etik karar sürecinin dört adımından geçmek durumundadır. Bu adımlar; etik farkındalık, etik yargılama, etik niyet, etik davranıştır. Adımları kısaca özetlemek gerekirse;

ADIM 1- Etik Farkındalık; ahlaki bir sorun olduğunun kabul edilmesi ile başlar. Karar verici, vereceği kararlar ile ilgili tüm tarafların çıkarlarını etkileyebilecek yönlerini değerlendirir.

ADIM 2- Etik Yargılama; karar vericinin uygun bir hareket yöntemi seçebilmesini ifade eder.

ADIM 3- Etik Niyet; karar verici kendi kişisel çıkarlarını, ahlaki değerlerden ayırarak önceliği etkisel değerlere vermektedir.

ADIM 4- Etik Davranış; karar verici birinci, ikinci ve üçüncü adımlarda tanımlanan kararı uygulamak için yeterli etik ve mesleki bilgiye sahip olması gerekir (Balsarı vd.,2013).

Etik farkındalığın mesleki yönden etik davranışa dönüşmesi sürecinde kişisel etik, kültürel faktörler ile bulunulan kurum veya mesleğin etik ortamı etkili

olmaktadır. Kişisel etik bireyin yaşadığı çevre, aile, eğitim durumu, din gibi faktörlerin bir araya gelmesiyle oluşur ve bireyin etik ikilemleri, seçilebilecek davranışların sebep ve sonuçları yönünden değerlendirilmesine etki eder. Kültürel faktörler bireyin içinde yaşadığı toplumca kabul gören ve görmeyen davranışların etik karar verme sürecine olan etkisini ortaya koymaktadır. Bireyin çalıştığı firma ya da mensubu olduğu mesleğin genel etik ortamı etik karar verme sürecine dahil olmaktadır. Çalışılan kurumda ya da meslek dalında etik olmamakla birlikte sürekli tekrarlanan ve genel kabul gören davranışlar, bireyin bu davranışları etik olmadığını bilseler bile yapmalarına sebep olmaktadır. Bir vergi mükellefinin herkes muhasebeciye az para vermek istiyor diye muhasebecisine az para vermeye çalışması bunu teklif etmesi bu duruma örnek verilebilir (Balsarı vd.,2013:15-40).

1.7.3.Muhasebede Etik Karar Vermeyi Etkileyen Faktörler

Kohlberg'in (1976) bireylerdeki etik karar verme hiyerarşisini açıklayan ahlaki gelişim teorisine göre, etik karar verme, her biri iki adımdan oluşan üç farklı düzeye ayrılmıştır. Bu seviyeler normal öncesi, geleneksel ve normal sonrası (ilke odaklı) olarak bilinir. Gelenek öncesi düzeydeki bireyler, eylemlerinin faydalı sonuçlarına odaklanırlar. Geleneksel düzeyde kişiler arası ve sosyal beklentilere odaklanırken, gelenek sonrası düzeyde bireyler kendi ahlaki ilkelerine dayalı olarak kararlar verirler. Kohlberg'e göre birçok insan, ahlaki karar verme sürecinde kişilerarası ve sosyal beklentilere odaklanan geleneksel düzeyde, ahlaki karar vermenin ikinci düzeyindedir (Mugan vd, 2007:4-5). Bu nedenle, kültürün ahlaki karar verme üzerinde büyük bir etkisi vardır.

İlkelere dayalı UFRS'nin uygulanması sırasında, farklı ülkelerdeki muhasebe meslek mensupları ilkeleri uygulamaya karar verirken ahlaki ikilemlerle karşılaştıklarında kültürel farklılıklar nedeniyle farklı sonuçlara ulaşabilirler. Bu, finansal bilgileri dünya çapında karşılaştırılabilir ve anlaşılır kılmayı amaçlayan muhasebe standartlarının yakınsama hedefini zorlaştıran bir faktördür. Etik karar vermenin önemi dolayısıyla IFAC, daha önce belirtildiği gibi etik prensipler ve uygulama rehberi yayınlamıştır. Ancak bu prensiplerin uygulanma sürecinde kültürün önemi büyüktür. Bu nedenle kültürün muhasebe alanında etik karar verme süreci üzerindeki etkisi ve buna bağlı olarak değişik kültürlerde etik karar vermeyi

sağlayacak mekanizmaların şekli önemle üzerinde durulması gereken bir konudur (Balsarı vd.,2013:20-45).

Kültürel sınıflandırmanın muhasebe mesleğinde bilgiye dayalı ve etik karar verme açısından önemi farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda ele alınmıştır. Yüksek güç mesafesi olan toplumlarda bireylerin üstleriyle çatışmaya girmemeye özen göstermesi beklendiğinden etik davranma konusunda üstlerin daha dikkatli olması gerekmektedir. Düşük güç mesafesi (hiyerarşisi düşük) olan toplumlarda ise etik konularda geniş toplumsal bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. (Weaver, 2001:6-7) (Cohen vd.,1992:9) Yüksek güç mesafesi (hiyerarşisi yüksek) olan toplumlarda denetçilerin üstlerinin baskılarına karşı daha zor dayandıklarını belirlemişlerdir. Yüksek güç mesafesi olan denetçilerin karar verirken daha düşük etik standartlar uyguladıkları saptamıştır. Türkiye'nin yüksek güç mesafesi olan bir toplum olduğunu düşünürsek muhasebe meslek mensuplarının yeniden değerlendirme ve yıldırma amaçlı tehditlere yoğun bir şekilde karşılaşmaları olasıdır. Müşteri ya da müdürün finansal raporlamada gerçeklerin saptırılmasına yönelik baskısı yıldırma amaçlı bir tehdide örnek olarak verilebilir (Tsui,1996:11).

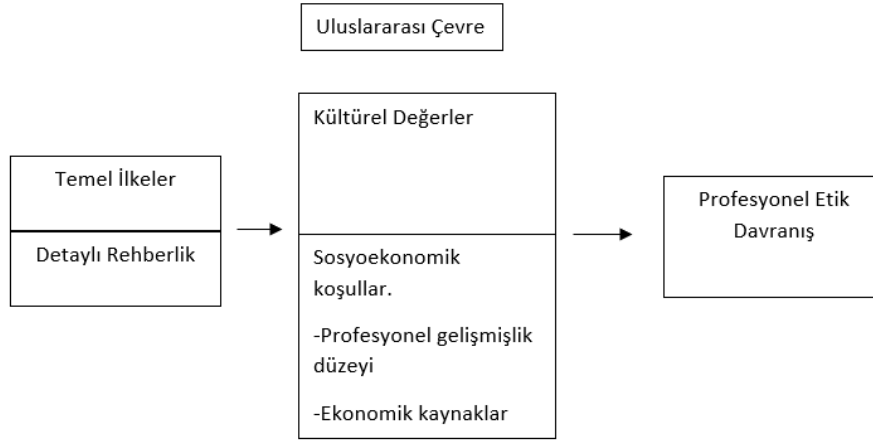
Belirsizlikten kaçınma boyutu da muhasebe mesleğinde etik karar verme açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Yüksek belirsizlikten kaçınma olan toplumlarda bireyler hiyerarşik organizasyon yapıları çerçevesinde ve yazılı kurallara göre hareket etmeyi tercih ederler (Cohen vd.,1992:12-26). Yüksek belirsizlikten kaçınma olan toplumlarda denetçilerin etik ve kanuni yükümlülüklerini eşdeğer gördüklerini ve kuralların içeriğinden çok kuralların şekline önem veren uygulamalara yöneldiklerini belirtmektedirler. Buna karşın, düşük belirsizlikten kaçınma olan toplumlarda ise denetçilerin kuralların şekline göre yapılan uygulamalardan çok içeriği ön plana çıkaran uygulamalara ağırlık verdiklerini ve yasal olsa bile etik olarak şüpheli davranışlardan kaçındıklarını belirtmektedirler. Bu kültürel boyutun UFRS'nin özellikle özün önceliği prensibinin doğru uygulanmasında önemi büyüktür. Özün önceliği kavramı UFRS'nin kavramsal çerçevede verilen bilginin yalnızca hukuksal formuna göre değil gerçekleşen ekonomik olayların özü göz önüne alınarak ekonomik gerçekleri yansıtacak şekilde sunulması gerektiği belirtmektedir. Ekonomik gerçek ile hukuki formun birbiriyle çatıştığı durumlarda muhasebe yönünden ekonomik gerçeği yansıtan bilgi verilmelidir. Fakat bu mesleki açıdan yazılı kuralların dışına çıkmayı gerektirebilir. Bu durum, Türkiye gibi belirsizlikten kaçınma boyutu yüksek olan

kültürlerde özün önceliği prensibinin uygulanması açısından problemlere sebep olabilir (Balsarı vd.,2013:50-55).

Bireysellik boyutunu muhasebe yönünden incelediğimizde, bağımsızlık olgusunun ön plana çıktığını gözlemleyebiliriz. Bireyselliğin yüksek olduğu toplumlarda bireyler bağlı bulunduğu grubun değil bağımsız kişisel prensip ve değerlerine göre hareket ederler. Bireyselliğin yüksek olduğu ülkelerdeki denetçilerin bireyselliğin düşük olduğu ülkelerdeki denetçilere göre, kararlarında daha bağımsız olduklarını göstermişlerdir. Düşük bireyselliğin olduğu toplumlarda grup çıkarlarının karar vermede ön plana geçtiğini göstermiştir. Türkiye'deki düşük bireyselliğin olduğu toplum kabulü ile muhasebe meslek mensuplarının yakınlık ve taraf tutma tehdidi ile karşı karşıya kalmaları olası olduğu söylenebilir. Burada genellikle karşılaşılan etik ikilem, meslek mensubunun kendini ait hissettiği grup ile toplumun ya da başka bir grubun çıkarlarının çatışmasıdır. Bu durumda meslek mensubunun mesleğini yaparken tarafsızlığını koruması etik prensipler yönünden önemlidir (Balsarı vd.,2013:60).

Erillik/dışılık boyutunu muhasebe mesleği yönünden incelediğimizde, eril kültürlerde maddi başarının etik karar verme sürecine hâkim olması beklenmektedir (Arnold vd.,2007), bu boyut muhasebe meslek mensupları açısından kişisel çıkar tehdidini etkileyen bir faktör olarak düşünülebilir. Muhasebe toplumsal sorumluluk taşıyan bir meslek olduğundan kişisel çıkarlar toplumsal çıkarların önüne geçmemelidir.

Etik standartların kullanılması; meslek mensuplarının toplumla olan ilişkilerinde, toplumun sorumluluk talebiyle mesleğin kendini yönetmesi arasında dengenin sağlanmasında ve mesleki normların göz önünde olmasında yönlendirici olmaktadır (Higgs-Kleyn,Kapelianis,1999:8). Ancak bu temel etik ilkelerin uygulanması Cohen 'in aşağıdaki şekilde belirttiği gibi her ülkenin kültürel değerlerin yanı sıra ve sosyo-ekonomik koşullarına göre farklılık gösterecektir.

*Şekil 5: Profesyonel davranış kurallarının uygulanmasını etkileyen faktörler
(Balsarı vd.,2013)*

Öte yandan, temel eğitim yoluyla zenginleştirilen etik değerler ve hassasiyet ulusal etik değerler ve çalışma ortamının etik değerleri ile desteklenmediği sürece etik davranışı oluşturmakta eğitimin etkisi sınırlı kalacaktır. Benzer şekilde mesleki etik ilkeleri meslek mensupları tarafından benimsenmedikçe eylemleri yönlendiren ilkeler olmayacaklardır (Özbirecikli ve Ural, 2007, YL).

Bu bağlamda Türkiye’deki genel çalışma ortamının etik yapısına bakmakta yarar vardır. Türkiye Etik Değerler Merkezi (TESMER) iş dünyasındaki etik uygulamalar konusunda çalışmalar yapmaktadır. TESMER’in yaptığı araştırmaya göre katılan firmaların %76’sında etik eğitimi verilememektedir. Etik eğitiminin verildiği yerlerde çalışanların %68’inin kararlarını alırken bu eğitimlerden faydalandıkları belirtilmektedir.

1.7.4.Muhasebe Etik Karar Verme Modelleri

Literatürde muhasebe mesleğinde etik karar verme aşamasında kullanılabilecek modellerden bazıları şöyledir.

1.7.4.1.Amerikan Mali Müşavir Enstitüsü Etik Karar Alma Ağacı Modeli;

Model, Amerikan Mali Müşavirler Enstitüsü tarafından özellikle muhasebecilere iş hayatında karşılaşılabilecekleri etik konuları ele almalarında yol göstermek amacıyla geliştirilmiştir. Problem çözmede şu sıra izlenmelidir:

- Etik ikilem sorunları belirlenmelidir,
- Etik bir sorun varsa, konu ile ilgili konuları da içerecek şekilde şirket politikasına uygun olarak önceden tespit edilmelidir,
- Nihai bir karar vermeden veya sorunları ele almadan önce Etik ve denetim komitelerindeki bölüm yöneticilerine danışılmalıdır,
- Çözüm sürecine ekleyeceği düşünülen ek adımlar ilave edilmelidir,
- Sorunları çözmek ve alınan kararları gözden geçirmek için harekete geçilmelidir (Balsarı vd.,2013:57).

1.7.5.Muhasebe Mesleğinde Etik Kurallar

Her mesleğin kendine özgü yazılı ve yazılı olmayan mesleki davranış kuralları bulunur. Bu kurallar meslek mensuplarınca belirlenir yıllar geçtikçe geliştirilir. Önemli olan nokta bu kuralların yazılı hale getirilmesi ve de tüm meslek mensuplarına ulaştırılabilmesi sonucunda da genel kabul görmesidir. Genel kabul gören mesleki kuralların yetkili mercilerce onaylanması bu kuralların resmiyete ve kâğıda dökülüp onaylanması hem meslek mensuplarınca kurallara daha titizlikle yaklaşılmasına hem de denetlenebilirliği sağlamlaştırmasına ve akabinde uyulmadığı koşullarda cezalandırılmasına yardımcı olur. Ve bu durum toplumun mesleğe olan güvenini daha sağlam kılar. Diğer bir taraftan bakıldığında da meslek mensubu çelişkiye düştüğünde neyin yanlış neyin doğru olduğunu hatırlayamadığı yanlış yapmaktan çekindiği durumlarda doğru olan durumu bulmasında yol gösterici bir rehber konumunda olacaktır. Yine de unutulmamalıdır ki bu yazılı kuralların en önemli durumu kişilerin gönüllü olarak kabulü ile ve katılımı ile başarı doğurmaktadır (Aktaş,2012:30-60).

1.7.5.1.Türkiye’de Muhasebe Meslek Ahlak Kuralları

Türkiye’de meslek mensuplarının uymak zorunda olduğu kurallar TÜRMOB tarafından belirlenir ve yayımlanır. Ve bu kurallar TÜRMOB tarafından iyileştirme ve geliştirmeye ihtiyaç duyulması halinde gerçekleştirilir veya yeni bir kural eklenmesine ihtiyaç duyulduğu taktirde yayımlanır ve nihayetinde meslek mensuplarının tümüne duyurulur. Ülkemizde bulunan meslek mensuplarımız aynı zamanda Uluslararası Muhasebe Örgütlerinin de üyesi durumundadır. Bu durumda meslek mensuplarının uymak zorunda olduğu kurallar sadece TÜRMOB tarafından yayımlanan kararlardan ve kurallardan ibaret olmayıp, Uluslararası Muhasebe Örgütleri tarafından yayımlanan ve ‘Meslek Ahlak Yasası’ olarak adlandırılan kurallara da uymak zorundalığı getirir (Aktaş,2012:30-60).

1.7.5.2.Türkiye’de Muhasebe Meslek Ahlak Kurallarına Uyum

Türkiye’de daha önce de bahsettiğimiz gibi meslek ahlak kuralları TÜRMOB tarafından yayımlanmaktadır. Ancak TÜRMOB tarafından mecburi meslek kararları yayımlanmadan önce Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan tebliğlere dağınık da olsa muhasebe ahlak kurallarına yer vermiştir (Aktaş,2012).

Meslek mensupları kurallara uymak zorundadır. Uyduğu taktirde kuralların etkinliği çok daha iyi saptanabilmektedir. Uymadığı takdirde disiplin hükümleri devreye girerek meslek mensubu hakkında yaptırım yoluna gidilebilmektedir (Aktaş,2012:30-60).

1.7.6.Bağımsız Çalışan Meslek Mensupları Tarafından Uyulması Gereken Etik İlkeler

Bağımsız Çalışan Meslek Mensupları Tarafından Uyulması Gereken Etik İlkeler TÜRMOB tarafından yayımlanan yönetmelikte açıklanmıştır.

1.7.6.1.Mesleki Atamalar- Müşterinin Kabul Aşaması

Meslek mensubu müşteriye kabul etmeden önce temel etik ilkelere yönelik herhangi bir tehdit olup olmadığını netleştirmelidir. Müşteri ile ilgili bunlar sahipleri

olabilir yönetimi veya faaliyetlerinden kaynaklı kuşkulu durumlar dürüstlük ilkesine ve mesleki davranış ilkesine tehdit oluşturabilir.

Bu gibi durumları engellemek için alabileceğimiz önlemler olabilmektedir. Örneğin;

-Müşterinin kendisi, sahipleri, yöneticileri ve faaliyetleri ile ilgili bilginin ve anlayışın geliştirilmesi için müşteri taahhüdü sağlanmalıdır.

-Tehditlerin kabul edilebilir bir düzeye indirilememesi durumunda meslek mensubu müşteri kabul edilmemelidir.

-Müşteri kabulü ile ilgili kararlarda yenilenen sözleşmeler periyodik olarak gözden geçirilmelidir (Resmî Gazete, 2007:26675).

1.7.6.2.Mesleki Atamalar- Sözleşmenin Kabul Aşaması

Meslek mensubu sadece mesleğinin getirdiği hizmetleri vermeyi kabul etmelidir. Meslek mensubu bir sözleşmeyi kabul etmeden önce temel etik ilkeler nezdinde değerlendirmeye tabi tutmalıdır (Resmî Gazete, 2007:26675).

1.7.6.3.Mesleki Atamalardaki Değişiklikler

Meslek mensubu değişikliklerinde önceki meslek mensubunun sözleşmesi içerisinde sözleşmeyi kabul etmemesini gerektiren, temel etik ilkeleri tehdit edebilecek nedenlerin olup olmadığını belirlemelidir (Resmî Gazete, 2007:26675)

1.7.6.4.Çıkar Çatışmaları

Örneğin, bir meslek mensubunun müşterisinin rakibiyle ortak bir yatırım veya bir anlaşma yapması tarafsızlık ilkesini tehdit edebilir. Aynı zamanda meslek mensubunun çıkar çatışması içinde olan müşterilere hizmet sunması tarafsızlık veya gizlilik ilkesine yönelik tehdit yaratabilir (Resmî Gazete, 2007:26675).

1.7.6.5.İkincil Görüşler

Bağımsız çalışan meslek mensubundan müşterisi olmayan bir işletme adına, muhasebe, denetim, raporlama veya diğer standartların uygulanması konusunda ikincil görüş sağlanması istendiği durumlar, temel etik ilkelere uyumla ilgili tehditlere neden olabilir (Resmî Gazete, 2007:26675).

1.7.6.6.Ücretler ve Diğer Gelirler

Meslek mensubu, sunduğu hizmete göre uygun gördüğü bir ücreti talep edebilir. Ve ayrıca Birlik tarafından belirlenmiş ücret tarifesinin altında olamaz.

Bu başlıklar öncelikli olmak üzere meslek mensubu kendi değerlendirme koşulları ve etik kulları göz önünde bulundurarak sözleşmenin kabul aşamasını tamamlamalıdır. Sözleşme kuruluş aşamasında ne kadar titiz, özenli ve çerçeveli olması sonrasında hem meslek mensubunun rahatı hem müşterinin rahatı için önemlidir. Ve karşılıklı güven oluşturma bu mesleğin temelini oluşturuyorsa sözleşme aşaması güven faktörünün sağlanması için ilk ve en önemli adımların başında gelmektedir (Resmî Gazete, 2007:26675).

İKİNCİ BÖLÜM

MESLEK MENSUPLARIYLA MÜKELLEFLER ARASI SORUNLARA YÖNELİK LİTERATÜR TARAMASI

Ulusal ve uluslararası literatürde mükellef ve meslek mensuplarının yaşamış oldukları sorunlar ve anlaşmazlıklar belli başlıklarda toplanabilmektedir. Ülkemizde olan sorunlar ayrı, başlıkta uluslararası sorunlar farklı başlıklarda özetlenmeye çalışılmıştır.

2.1.Meslek mensubu ve Mükellef sorununu baz alan çalışmalar;

- Muhasebe Yetkinliği Özelinde Meslek Mensupları ile Mükellefler Arasında Yaşanan Sorunlar ve Güncel Çözüm Önerileri; Denizli İli Örneği

Yapılan çalışmada, muhasebe yetkinliğinin; mükellefler, muhasebe meslek mensupları ve vergi sisteminin sağlıklı işlemesi açısından büyük öneme sahip olduğu görülmektedir mükelleflerin muhasebe konusundaki bilgi eksikliği türlü sorunlara sebep olabilmektedir. Meslek mensupları mükelleflerin muhasebede olan yetkinliğini arttırma da önemli sorumluluklara sahiptirler. Mükelleflerin bilgi düzeyi belli bir seviyeye gelmedikçe meslek mensuplarının birçok sorunla karşılaşabileceklerini ve mükellefleri ile müşteri ilişkilerinin zarar görebileceklerini anlatmaktadır. Yapılan çalışmada en dikkat çeken temalar faturaların zamanında gelmemesi mükelleflerin bilinçli olmamasıdır. Diğer başlıklar ise kira stopajlarının bildirilmesi, muhtasar beyannamesinin işlevlerinin bilinmemesi, muhasebe temel ilkelerinin idraki, usulsüz beyanlar, mükelleflerin gerekli muhasebe bilgisine sahip olmamaları, evrak eksikliği gibi sorunlara dikkat çekilmiştir (Yürekli,E., Özdemir,S. 2017,ISSN:2587-1587:2-13).

- Vergi Mükellefi ve Mali Müşavir İlişkilerinde Yetki ile Sorumluluk Sorunlarının Değerlendirmesi

Değerlendirdiğimizde, mali müşavirlerin sorumluluğunun, mesleklerinin özen ve dürüstlük ilkelerini gözeten ve gözetmeyenleri dikkate alarak daha objektif esaslara bağlanması bir gereklilik arz etmektedir. Kasti ve ihmali davranışları olmaksızın yine de sorumluluğun ağır yaptırımlarına maruz kalınmaması gerekir. Diğer taraftan yetki-sorumluluk dengesi iyi kurulan bir sisteme geçilmesinde fayda bulunmaktadır. Örneğin çok yetki verip buna istinaden ağır sorumluluk

yüklenmesinden ziyade, objektif ve rasyonel bir yetkilendirme karşısında ölçülü bir sorumluluk dengesi kurulmalıdır. Böylece objektif kriterlerin getirildiği bir sistemde mesleğini özenli, dikkatli ve doğru bir şekilde yapanlar ile yapmayanların ayırt edilmesinden sonra, verilecek cezalar da kendi içerisinde idari para cezası, uyarma, kınama, meslekten men ve hapis cezaları şeklinde derecelendirilerek uygulanabilir. Dolayısıyla söz konusu yetki-sorumluluk bakımından ortaya çıkan sorunların yeniden gözden geçirilmesi ve bu sorunların giderilmesine yönelik düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır (Hepaksaz, 2018;233-251).

2.2.Meslek mensubunun yaşadığı zorlukları anlatan çalışmalar

- Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Değerlendirmeleri ve Sorunlarının Analizi; Malatya İli Örneği

Yapılan çalışmada elde edilen veriler şu şekilde ortaklaşmıştır. Meslek mensuplarının mesleği yorucu ve yıpratıcı buldukları aynı zamanda sosyalleşmeyi etkilediğini belirttikleri gözlemlenmiştir. Mükellefler ile karşılaşılan zorluklarda mükelleflerin meslek mensupları üzerinde yaptırım gücü olduğunu olduğu düşüncesi mevcuttur. Mükelleflerin muhasebe mesleğine değer vermediklerini düşünmektedirler. Meslek mensuplarının vermiş oldukları hizmet sonucunda mükelleflerin takdir edilmediği düşüncesi mevcuttur. Meslek mensupları kendi meslektaşlarının kamu kurumlarıyla ilgili düşüncelerinin çoğunluk bazında olumsuz olduğu görülmüş. Meslek mensupları ücretlerin düşüklüğünden ve zamanında tahsilatın olmamasından sıkıntı yaşamaktadırlar. Meslek işleyişiyle alakalı meslek mensupları e-defter uygulamasından memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir (Durmuş,A.F.,Sekizsu,H. 2017:429-438).

- Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Mesleki Memnuniyet Analizi; Uşak İli Örneği

Bu çalışmada, meslek mensupları iş yüklerinin fazlalığından ve özel hayatlarına zaman ayıramamaktan, alınan ücretlerin emeklerinin karşılığı olmadığından ve diğer meslektaşların ücretlendirmesinde haksız rekabete girdiğinden rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Mükelleflere ilişkin beklentileri, ücretlerin zamanında ve tam ödenmesi, belgeleri zamanından ve eksiksiz getirmeleri yönündedir. Devlettten bekledikleriye bürokratik işlerin daha aza indirgenmesi, vergi mevzuatında yapılabilecek farklılıklarda muhasebecilerinin de düşünce ve görüşlerine baş

vurulması nihayetinde mesleğe hak ettiği değerin verilmesinin sağlanmasıdır. Kendi illerindeki odaların eğitim faaliyetlerinin de artması yönünde fikir beyan etmişlerdir (Gündüz,M.,Özen,E.2016:1-24).

- Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Önerileri; Elazığ'da Bir Araştırma

Ortaya çıkan sorunlara karşılık TÜRMOB'un harekete geçeceğine inanılıyor ancak yetersiz görülüyor. Meslek mensupları ile yaşanan sorunların çoğunun kurumlar arası iletişim eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Profesyoneller; '15. VUK Art. Bölüm 227'ye göre, bir profesyonel tarafından imzalanmış bir vergi beyannamesindeki bilgilerin defter ve belgelerle uyuşmaması durumunda vergi mükellefleri vergi, ceza ve gecikme ücretlerinden sorumlu olduklarını belirtmişlerdir (Kaya,G.A.,2015:207-231).

2.3.Meslek mensubunun beklentilerini konu alan çalışmalar

- Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentiler

Muhasebe mesleği birçok alanda önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzün karmaşık iş yapıları ve iş faaliyetlerinin genişlemesi nedeniyle sektörün iş yükü artmaktadır. Mükelleflerin muhasebecilerden beklentileri de artıyor. Çalışmada sunulan anket uygulamalarında en önemli güçlükler olarak “iş yükünün ağır olması, bazı meslek mensuplarının defter tutmanın ucuz olması, mükelleflerin maaş ödememesi veya düzensiz ödeme yapmaması, gelir muhasebesi meslek mensuplarının mesleki nitelik ve sorumluluklarına rağmen gelir muhasebesi meslek mensupları” olarak tespit edilmiştir. Mükelleflerin en önemli beklentisinin "sertifika, talimat ve yanıtıcı belge kullanmadan sorumluluklarını anlamaları" olduğu belirlenmiştir. Sektör çalışanları, özel hayatlarını etkilendiği söylemektedirler(Aydemir,O.2015:71-83).

- Muhasebe Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları, Uygulamada Karşılaştıkları Yetersizlikler ve Meslek Odalarından Beklentilerinin Unvanları ve Mesleki Deneyim Süreleri Yönüyle İncelenmesi; Türkiye Geneline Bir Araştırma

Kurum önündeki işlem prosedürlerinin hantal olması, kanun ve yönetmeliklerin mesleki ihtiyaçları karşılayamaması, mükellefin muhasebe bilinç düzeyinin yetersiz olması, mükellefe hizmet sunmak için alınan ücretlerin yetersiz

olması, mesleki yayınlar, mükellefin ihtiyaç duyduğu bilgiler yeterince sağlanamaması, vergi muhasebesi yöntemlerinin odak noktası olması, meslek, üyeleri ile akademik çevre arasında mesleki iletişimin olmaması, finansal tabloların geleceğe yönelik karar alma süreçlerini ifade etme kabiliyetinin olmaması ve mevcut mali izin uygulamalarının yetersiz kalması gibi hususlardır. Meslek odası üyeliği ile ilgili hususlar şunlardır; Gerektiğinde muhasebe mesleğine tavsiyeler Yetersiz hizmet, Mükellefler ile meslek mensupları arasında sorun çözmenin yetersiz olması, acenteler ile meslek mensupları arasında aynı sorunun yaşanması. Mükelleflerden alınan ödemeler, meslek mensuplarının hukuka aykırı davranışlarına yönelik yaptırımların yetersiz olması, mesleki bilgi ve becerilerin yeterince geliştirilmemesi, kitap, makale ve bülten yayımlamadaki eksiklikler, meslek mensuplarının görüşlerini ifade edebilmeleri ve elektronik ortamın mükemmel olmaması, meslek mensuplarına kolaylık sağlayacaktır. Yenilikleri takip etmek, "Meslek ile ilgili faaliyetlere profesyonellerin katılımı ile ilgili konular" bu araştırmanın odak noktasını oluşturmuştur (Özulucan,A.,Bengü,H.,Özdemir,S.2010:Mayıs).

• Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları, Meslek Örgütünden Beklentileri ile Mesleki Vizyon Algılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Konya İli Uygulaması

Yapılan çalışmada defter tutma olarak dar bir çerçevede algılanan muhasebe mesleğinin değişim gerekliliğinin farkına varılmasından söz edilmiştir. TÜRMÖB'un meslek odaları ile meslek çalışanları yeni vizyonun oluşturulması çalışmalarında ortak hareketle tüm meslek çalışanlarını bir çatı altında toplama meslek sorunlarının tespiti ve çözümü meslek vizyonu ve misyonunun belirlenmesi alanlarında önemli adımlar attığından söz etmiştir. Meslek mensupları yaşanan değişimle birlikte pek çok sorunla karşılaşmıştır sorunların aşılmasında mesleki yeterlilik kazandırılması ve karşılaşılabilecek problemlerin çözümü ile mesleğe geleceğe taşıyacak düzenlemelere meslek örgütlerinin çözüm getirmesi noktasında istekli bir durumdadır (Alagöz,A.,Ceran,Y.2007:291-312).

2.4.Uluslararası Literatür Taraması

- Uyum Çözüm Değil Sorun Olduğunda: Yasa Değişikliklerinden Tutum Değişikliklerine

Yapılan çalışmada uyumun sorun olması anlatılırken hem hukuksal hem de muhasebesel yönden durumlar ele alınmıştır. Vergi mükelleflerine çıkan vergiler karşısında ödeme uyumsuzluğu ve kabul edememe üzerine Birleşik Krallık Ulusal Gelir İdaresi birtakım düzenlemeler getirmiştir. Vergi ödemeyi, 'kamu mallarıyla açıkça bağlantılı' bir 'iyi yurttaşlık nişanı' olarak teşvik etmeye yönelik çalışmalar yapmıştır. Uyumla alakalı yapılan mücadelenin sadece kanunla olmayacağını bilincindedirler. İyi bir uyum sağlanabilmesi için vergi mükelleflerinin uyum politikasına nasıl tepki verdiğinin önemini vurgulamışlardır. Amaç sadece uyumsuzluk üzerine uyum sağlamayı amaçlayan politikaları üretmeyi değil, yasanın ruhuna uyum kültürünü aşılaktır. Vergi ile uyum sadece vergi sorunu değil hukuk sorununu da doğurmaktadır. Vergi Dairesi, vergiye yönelik genel tutumu değiştirmek için çalışmalar yapmaktadır. Eğer amaç bir tutum değişikliği ise bu sadece vergiye olan tutumla değil yasa, politika ve uyum konusunda alınan tutumların tümünden oluşmaktadır. Bu sadece vergi mükellefleri için değil, aynı zamanda onların muhasebecileri, avukatları ve danışmanları için ortak sorundur. Teşvik edilmesi gereken durum mükellefler için sağlanan yararlar sınırlandırarak değil, saygı gösterilmesi gereken meşru bir politika aracı olarak görülebildiği bir tutumun değişikliğidir. Politikaya sadece sözle değil, uyum ölçüsü olarak bakılmalıdır. Bunun birçok yönden sorunlu olduğunu bilen çalışmacı bu yönde bir değişiklik olmadan, uyumun bir çözüm değil, vergi politikası ve vergi uygulaması ve aslında genel olarak yasal politika ve yasal kontrol için bir sorun olarak kalacağı endişesini duymaktadır (Doreen McBarnet 2001).

- Gelir&Gümrük ve Kurumlar Vergisi Mükellefleri Arasındaki İlişki: Muhasebecilerin Değişen Rolü

Bu çalışmada meslek mensupları ve gelir memurları arasındaki kıyas ile meslek mensuplarının yapması gerekenler ve gelir memurlarına olabilecekleri destekler ile aralarında oluşturulması gereken bir dengeden bahsedilmektedir. Meslek mensupları etkinliklerini en üst düzeye çıkarmak için bir kaynak olarak uzmanlıklarının en iyi nasıl yönetileceğidir sorusunun yanıtını aramaktadırlar. Lakin

çoğu meslektaş böyle bir çabanın içine girmemektedir. Muhasebecilerinin muhasebe uzmanlığının ve muhasebe standartları ve uygulamalarına ilişkin bilgilerinin değeri açıkça kabul edilirken, Large Business Service(LBS) görevli olan gelir memurlarının önceki kariyerlerinden getirdikleri diğer becerilerin daha az kabul gördüğü görülmektedir.

Meslek mensuplarının işe alınmasında, muhasebe standartları ve uygulamalarına ilişkin teknik bilgilerine önem verilir. İşe alımı bu şekilde kısıtlayarak, görüşülen bazı kişilerin muhasebecilerden gelen girdilerin sadece teknik uzmanlığın, örneğin ticari farkındalık ve sektöre özgü bilginin ötesinde değerini kabul ettiği göz önüne alındığında, gelir yeterince geniş bir potansiyel başvuru havuzundan yararlanmıyor olabilir. Gelir muhasebecileri, karmaşık ticari işlemler ile vergi avantajı elde etmek için tasarlanmış karmaşık planlar arasında ayırım yapmalarına yardımcı olmak için gelir memurlarına da yardımcı olabilir. Bunu başarmak için, muhasebecilerin hem teknik açıdan hem de çağdaş uygulama açısından daha geniş mesleki gelişmelere ayak uydurabilmelerini sağlayacak mekanizmaların yürürlükte olması önemlidir.

İlerlemenin olası bir yolu, LBS muhasebecilerinin yerel uyum içinde çalışanlarla daha fazla bütünleşmesi olabilir.

Kurumlar vergisi mükellefleri için, Gelir İdaresi tarafından artan muhasebe uzmanlığı kullanımı, vergi hesaplamalarının temelini oluşturan muhasebenin tam olarak anlaşılmasının bir sonucu olarak, soruşturmalar sırasında uygunsuz konuları takip eden Gelir memurlarından kaynaklanan husumetleri azaltma potansiyeline sahiptir.

Gelir ek maliyetlerle sonuçlanabilecek muhasebe politikası seçimlerini sorgulama gücüne sahiptir. Bu yaklaşımın daha küçük şirketlere genişletilmesi, genellikle aynı düzeyde muhasebe uzmanlığına sahip olmadıklarından, bu açıdan özellikle endişe verici olacaktır. Uyum maliyetleri küçük firmalar için daha yüksektir ve bu maliyetleri orantısız bir şekilde artırabilir.

Bu gelişmeler, muhasebecilerin yalnızca Gelir Dairesi'ne katılmaları için değil, aynı zamanda vergi mükelleflerine vergiyle ilgili muhasebe konularında tavsiyelerde bulunmaları için ek fırsatlar sunabilmektedir. Hem vergi kanununun hem de muhasebe düzenlemesinin artan karmaşıklığı, şu anda ticari uygulamada bulunan iki beceri setinin birleştirilmesinin uzun vadede sürdürülebilir olmayabileceği anlamına gelir. "Uzmanlık bilgisini" neyin oluşturduğu gelir ve ticari uygulamalar

arasında değişir. Bununla birlikte, aynı sorunlar sektörler arasında sıklıkla ortaya çıktığı için, danışmanlık firmaları sektör bazında değil, giderek daha fazla işlevsel bazda uzmanlaşıyor.

Profesyonel muhasebe firmaları için benzer tehditler ve fırsatlar söz konusudur. Gelir, işe alımını artırır ve işe alım parametrelerini değiştirirse, her zaman Gelir İdaresi'nin rekabetçi maaşlar sunma konusundaki sınırlı kapasitesi tarafından azaltılan bir "beyin göçü" potansiyelini artırmaktadır bilgisi sunulmaktadır (Lynne Oats and Penelope Tuck Warwick,2008).

- **Gelir Vergisinde Muhasebe ve Matrah Oluşumu Sorunları**

Bu çalışmada Rus şirketlerinin gelir vergisi için vergi matrahı oluşturması, özellikle ilişkili taraflar arasındaki işlemlerde ve tek şirketten vergi matrahının ve gelir transferinin azaltılması durumunda, vergi riskinin azaltılması ve vergi yönetimi açısından önemli bir konu haline gelmesinin üzerinde durulmaktadır.

Muhasebe, vergilendirme ve vergi idaresi uygulamalarında istenmeyen vergi sonuçlarını önleyecek ve vergi risklerini azaltacak hükümler formüle etmişlerdir. Oluşabilecek mükellefler için vergilendirme sorunlarının çözümü bu şekilde görölmektedir (Yoshkar-Ola,2014).

2.5.Çalışmamızı diğer çalışmalardan farklılaştıran hususlar

Diğer çalışmalar incelendiğinde tespit edilen sorunlar çoğu bölgede aynıdır. Türkiye’de mesleklerine devam eden meslek mensupları aynı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Araştırmalarda genellikle aynı tarz sorular sorulmuş olup küçük ve büyük ölçekli işletmelere ayrı yer verilmemiştir. Bizim çalışmamamızda sorular standart olanların dışında derlenmeye çalışılmıştır. Sorular kendi görmüş olduğumuz ve tespit etmiş olduğumuz eksikliklerden ve sorunlardan yola çıkarak hazırlanmıştır. Büyük ve küçük ölçekli işletmeler ayrı ayrı olarak ele alınmıştır. Mükellef ve meslek mensubu eğitimin yeterli olup olmadığına dair ayrı sorularla çift taraflı analiz yapılması fırsatı aranmıştır. Ücretlerin verilmeme sebeplerini analiz edebilmek için sorular sorulmuş ve akabinde çözüm için hazırlamış olduğumuz sorularda cezai işlem hakkında meslek mensuplarının fikirleri alınmaya çalışılmıştır. Bu perspektiften bakılınca daha geniş kapsamlı bilgilere ulaşılması hedeflenmiştir. Sorularda öznelleşebildiğimiz için genel bir yargı yerine odaklı yargılara yer verdik. Çalışma sonucunda iki yüz elli kişiye

ulaşılması ve elde edilen veriler çerçevesinde öngörmeye çalıştığımız çeşitli sorunlara ilişkin çözüm önerileri saptanmış ve çeşitli önermeler düşünmemize yardımcı olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI İLE MÜKELLEFLER ARASI İLİŞKİLERDE KARŞILIKLI SORUNLAR VE GÜNCEL ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: İZMİR İLİNDE BİR UYGULAMA

Araştırmanın bu bölümünde, anket yönteminden elde edilen bulgulara göre, Meslek Mensupları ile Mükellefler arasındaki anlaşmazlıklar ekseninde Meslek Mensuplarına konu ile alakalı sorular sorulmuştur. Bunlardan yola çıkarak yapılan analizler, araştırmalar ve yorumlamalar bu bölümümüzün konusunu oluşturmaktadır.

3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Meslek Mensupları ile Mükellefler arasındaki konu olan iki taraflı anlaşmazlıkları belirleyebilmek, akabinde yapılacak anket ile ortaklaşan sorunlara ışık tutmaktır.

Türkiye’de yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde tüm Meslek Mensuplarının çoğunlukla benzer konulara yoğunlaşan sorunlar üzerinde sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Uygulamamızın anketinde daha önce değinilmemiş sorunlara yer verilmeye çalışılmış ve mükellefler bazında daha çok araştırma yapmaya yönelinerek farklılaştırma yapılmak istenmiştir.

3.2.Araştırmanın Kapsamı

Araştırma İzmir’de Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası’na kayıtlı olup mesleğini icra etmeye devam eden Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası’na kayıtlı olup stajını yapan Meslek Mensubu Adayları dahil olmak üzere 250 katılımcıdan yararlanılmıştır. Örneklem olarak, Meslek Mensubu ve yanında bağımlı çalışan muhasebecilere e-posta yolu ile

ulaşılmıştır. Gönderilen anketler sonucunda katılımcılardan 5 tanesi Serbest Muhasebeci, 104 tanesi Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, 6 Yeminli Mali Müşavir, 108 Stajyer, 27 Bağımlı çalışandan dönüş alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki ayrı bölümden oluşan anket sorularının ilk bölümünde, meslekte olan bireylerin cinsiyet, yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu, unvanı sorularak genel bir bilgi alınmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ön araştırmanın üzerine karşılaşılan zorluklar ve meslek mensuplarının sorunları dinlenilerek hazırlanmış sorular bulunmaktadır.

3.4. Etik Ölçeği

Araştırmada sorular hazırlanırken etik, etik ikilem, etik karar alma düzeylerini ölçmek amacıyla Rensis Likert (1932) tarafından Thurstone ölçeğinin basitleştirilmiş bir versiyonu olarak geliştirilen Likert tipi ölçek sorularından ve TÜRMOB muhasebe meslek etiği ilkelerinden faydalanılmıştır. Araştırmada etik, mesleki etik ve etik ikilem yargılarını ölçmek amacıyla, 5'li Likert tipi ölçek olarak Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum ifadelerinden birine katılma derecelerini belirtmeleri talep edilmiştir.

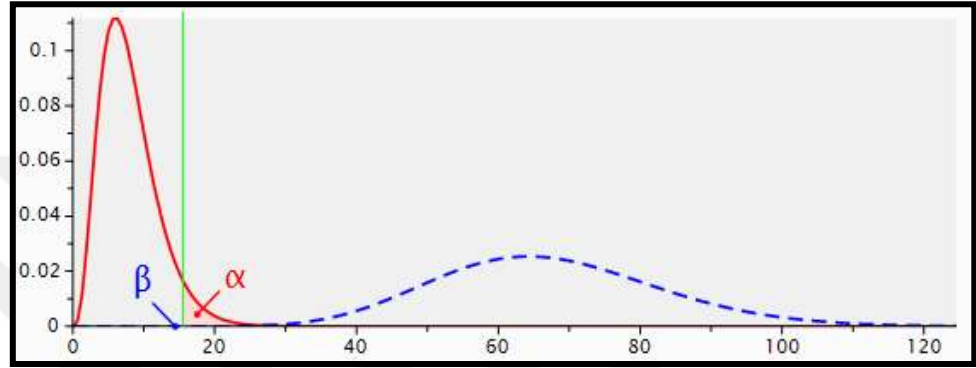
3.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS Statistics (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde) kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için ki kare analizi uygulanmıştır.

3.6. Güvenilirlik Analizi ve Örneklem Sayısının Yeterliliği

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Based on	N of Items
Cronbach's Alpha	Standardized Items	
,764	,782	15

ÖRNEKLEM SAYISININ YETERLİLİĞİ

χ^2 tests - Goodness-of-fit tests: Contingency tables

Analysis:

Post hoc: Compute achieved power

Input:

Effect size w = **0.4866365**

α err prob = **0.05**

Total sample size = **250**

Df = **8**

Output:

Noncentrality parameter λ = **59.2037708**

Critical χ^2 = **15.5073131**

Power (1- β err prob) = **0.9999942**

Çalışmanın gücü “G. Power-3.1.9.2” programı kullanılarak hesaplanmıştır. 250 kişiye uygulanan analiz sonucunda $\alpha=0.05$ düzeyinde, etki büyüklüğü 0.4866365 olarak bulunmuş ve post-hoc olarak hesaplanan çalışmanın gücü 0.99 olarak hesaplanmıştır. Post hoc analizi için minimum elde edilmesi gereken power değeri 0.67’dir. Bu durumda yapılan power kabul edilebilir düzeydedir, veri sayısı yeterlidir sonucuna varılmıştır.

3.7.Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma konu ve amacı gözetilerek meslek mensuplarının mükelleflerle yaşadığı sorunları ile ilgili değerlendirme düzeylerini ölçebilmek adına 4 adet hipotez hazırlanmıştır;

H1: Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerle arası ilişkilerinde yaşanan sorunlar ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H2: Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerle arası ilişkilerinde yaşanan sorunlar ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

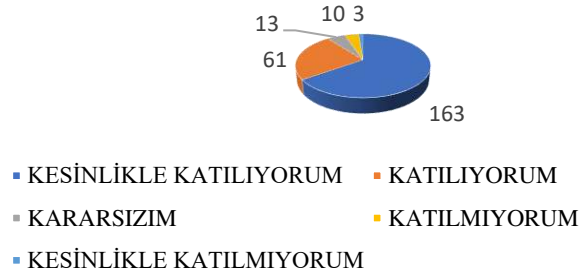
H3: Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerle arası ilişkilerinde yaşanan sorunlar ile mesleki kıdem değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H4: Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerle arası ilişkilerinde yaşanan sorunlar ile eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

3.8. Bulgular

SORU-1

TÜRMOB, Mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı eğitimleri düzenlemeli

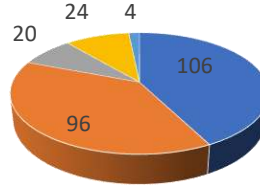
‘TÜRMOB, Mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı eğitimleri düzenlemelidir’ ifadesi için, 250 kişili örneklemin içerisinde; 163 kişi kesinlikle katılıyorum, 61 kişi katılıyorum, 13 kişi kararsızım, 10 kişi katılmıyorum, 3 kişi kesinlikle katılmıyorum ifadelerini seçmiştir.

	1.SORU	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	71	29	5	3	0
	ERKEK	92	32	8	7	3
YAŞ	25 ALTİ	15	4	3	1	0
	26-35	103	38	5	4	1
	36-45	35	13	5	3	0
	46 ÜZERİ	10	6	0	2	2
KIDEM	1>ALTİ	17	9	4	0	0
	2-5 YIL	66	23	4	3	1
	6-10 YIL	38	8	1	3	0
	11-15 YIL	15	11	1	1	0
EĞİTİM	16<ÜSTÜ	27	10	3	3	3
	LİSE/ÖNLİSANS	8	5	2	1	0
	LİSANS	111	43	8	6	2
	LİSANSÜSTÜ	44	13	3	3	1

Cevapların belli kriter olmaksızın verildiği veriler göz önüne alınarak; Mali Müşavirler, mükelleflerin kendi sorumlulukları ile ilgili yeterli donanımına sahip olmadığını veya bilgilerinin düzeyini arttırmaları gerektiğini düşünmektedir. Mali Müşavirleri, mükelleflerin muhasebe ile ilgili daha yetkin olmalarını istemektedirler. İfadeye ilişkin değerlendirmelerde verilen cevaplarda kesinlikle katılıyorum seçeneğindeki yoğunluk hem iş ilişkileri hem de anlaşılma kolaylığı açısından iki tarafı da ileriye atabilecek bir durumdur.

SORU-2

Büyük işletmeler, küçük işletmelere nazaran muhasebe ile ilgili işlerine daha çok özen gösteriyorlar.

- KESİNLİKLE KATILIYORUM
- KATILIYORUM
- KARARSIZIM
- KATILMIYORUM
- KESİNLİKLE KATILMIYORUM

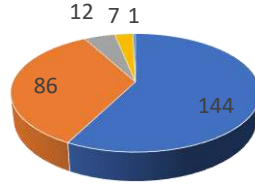
Büyük işletmeler, küçük işletmelere nazaran muhasebe ile ilgili işlerine daha çok özen gösteriyorlar ifadesi için 250 kişili örneklemde;106 kişi kesinlikle katılıyorum, 96 kişi katılıyorum, 20 kişi kararsızım, 24 kişi katılmıyorum, 4 kişi kesinlikle katılmıyorum ifadelerini seçmiştir.

	2.SORU	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	41	42	9	14	2
	ERKEK	65	54	11	10	2
YAŞ	25 ALTI	9	8	2	4	0
	26-35	60	58	15	15	3
	36-45	25	25	2	4	0
	46 ÜZERİ	12	5	1	1	1
KIDEM	1>ALTI	7	15	3	5	0
	2-5 YIL	42	34	8	11	2
	6-10 YIL	21	19	5	4	1
	11-15 YIL	13	11	2	2	0
EĞİTİM	16<ÜSTÜ	23	17	2	2	1
	LİSE/ÖNLİSANS	6	4	4	2	0
	LİSANS	72	72	7	16	3
	LİSANSÜSTÜ	28	20	9	6	1

Anket sonuçlarına baktığımızda büyük işletmeler işlerini daha özenli yapmaktadırlar değerlendirmesi ile karşılaşyoruz. Yapılan yüz yüze görüşmelerin ışığında büyük ölçekli işletmelerin görev sorumluluk bilinci daha gelişmiş olmaktadır denilebilir. Katılımcıların; yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu incelendiğinde farklılaşan bir grup bulunmamaktadır. Her varyasyonda cevaplar ortaklaşmıştır. Katılımcılar büyük ölçekli işletmelerin ödev sorumluluk bilincinin daha yüksek olduğunu beyan etmişlerdir.

SORU-3

Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum.

- KESİNLİKLE KATILYORUM
- KATILYORUM
- KARARSIZIM
- KATILMIYORUM
- KESİNLİKLE KATILMIYORUM

Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum sorusuna ilişkin 250 kişili örnekleme; 144 kişi kesinlikle katılıyorum, 86 kişi katılıyorum, 12 kişi kararsızım, 7 kişi katılmıyorum, 1 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

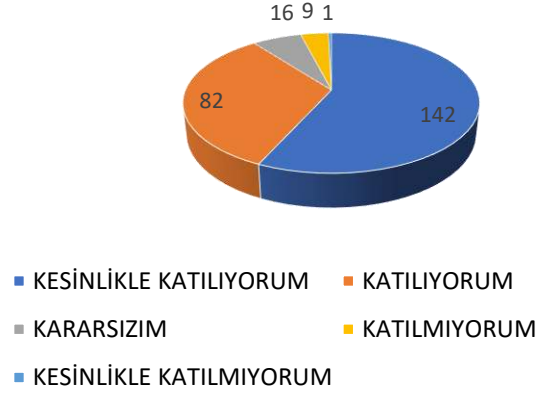
	3.SORU	KESİNLİKLE KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	55	42	9	2	0
	ERKEK	89	44	3	5	1
YAŞ	25 ALTİ	11	10	2	0	0
	26-35	94	44	8	4	1
	36-45	28	25	2	1	0
	46 ÜZERİ	11	7	0	2	0
KIDEM	1>ALTİ	17	10	2	1	0
	2-5 YIL	57	32	6	2	0
	6-10 YIL	33	15	1	0	1
	11-15 YIL	10	15	2	1	0
	16<ÜSTÜ	27	14	1	3	0
EĞİTİM	LİSE/ÖNLİSANS	3	5	6	1	1
	LİSANS	99	61	5	5	0
	LİSANSÜSTÜ	42	20	1	1	0

Seçenekler üzerinden aldığımız yanıtlar yine ortaklaşmıştır. Katılımcıların çoğu mükelleflerin genel olarak sorumluluk bilincinin eksik olduğunu düşünmektedir. Mükellefler için eğitici seminerlerin düzenlenmesi bu soruna bir nebze olsun yardımcı olmayı hedefleyebilir.

Katılımcıların; yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu ayrı ayrı incelendiğinde farklılaşan bir grup bulunmamaktadır denilebilir.

SORU-4

Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olmadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor.

Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olmadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme belli bir kriter olmaksızın; 142 kişi kesinlikle katılıyorum, 82 kişi katılıyorum, 16 kişi kararsızım, 9 kişi katılmıyorum, 1 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

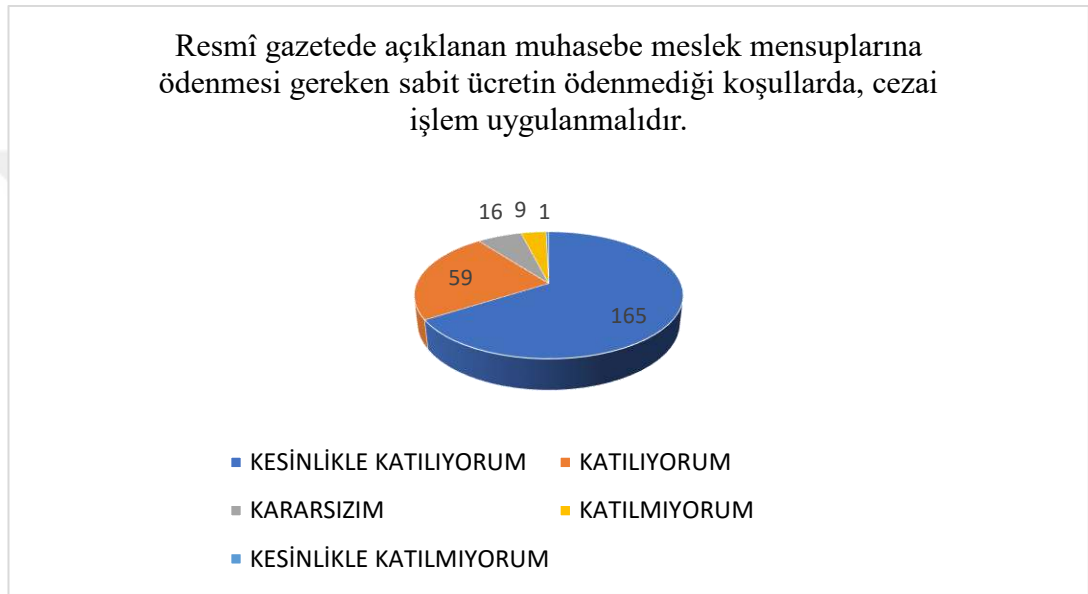
	4.SORU	KESİNLİKLE KATILİYORUM	KATILİYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	60	37	7	4	0
	ERKEK	82	45	9	5	1
YAŞ	25 ALTI	15	5	2	1	0
	26-35	86	50	9	5	1
	36-45	28	22	5	1	0
	46 ÜZERİ	13	5	0	2	0
	1>ALTI	19	9	1	1	0
KIDEM	2-5 YIL	54	32	8	3	0
	6-10 YIL	32	13	3	1	1
	11-15 YIL	10	14	3	1	0
	16<ÜSTÜ	27	14	1	3	0
	LİSE/ÖNLİSANS	5	4	4	2	1
EĞİTİM	LİSANS	100	56	9	5	0
	LİSANSÜSTÜ	42	20	1	1	0

Katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda muhasebe mesleğini icra edenler anlaşılamamaktan dolayı problem yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Anlaşılmamak iş ilişkilerinde çözülmez ise beraberine sorunlar çıkarmaya devam eder.

Karşılıklı iletişim yüksek olursa iki taraf için her şey çok daha rahat olacaktır denilebilir.

Katılımcıların; yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu ayrı ayrı incelendiğinde farklılaşan bir grup yine bulunmamaktadır. Her varyasyonda cevaplar yine ortaklaşmıştır.

SORU-5

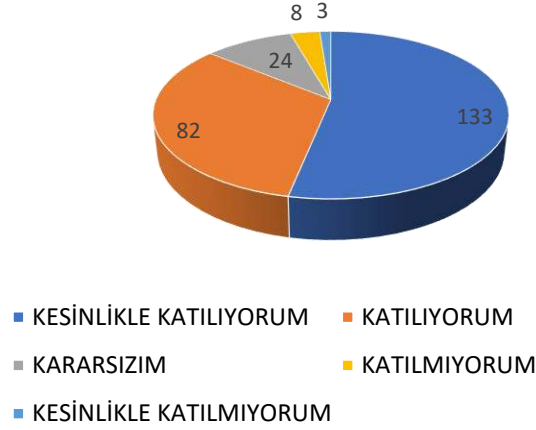

Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme; 165 kişi kesinlikle katılıyorum, 59 kişi katılıyorum, 16 kişi kararsızım, 9 kişi katılmıyorum, 1 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

	5.SORU	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	65	25	10	7	1
	ERKEK	100	34	6	2	0
YAŞ	25 ALTI	18	3	2	0	0
	26-35	104	30	11	5	1
	36-45	32	19	3	2	0
	46 ÜZERİ	11	7	0	2	0
KIDEM	1>ALTI	17	10	2	0	1
	2-5 YIL	73	16	4	4	0
	6-10 YIL	35	7	6	2	0
	11-15 YIL	13	12	3	0	0
EĞİTİM	16<ÜSTÜ	27	14	1	3	0
	LİSE/ÖNLİSANS	7	3	5	1	0
	LİSANS	110	42	11	7	0
	LİSANSÜSTÜ	48	14	0	1	1

SORU-6

Pratikte sabit ücret tarifesi uygulanamadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim.

Pratikte sabit ücret tarifesi uygulanamadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme; 133 kişi kesinlikle katılıyorum, 82 kişi katılıyorum, 24 kişi kararsızım, 8 kişi katılmıyorum, 3 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

	6.SORU	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	56	36	11	5	0
	ERKEK	77	46	13	3	3
YAŞ	25 ALTI	12	8	2	0	1
	26-35	81	49	14	6	1
	36-45	32	17	7	0	0
	46 ÜZERİ	8	8	1	2	1
KIDEM	1>ALTI	12	13	3	2	0
	2-5 YIL	52	32	8	3	2
	6-10 YIL	34	14	2	0	0
	11-15 YIL	9	10	9	0	0
EĞİTİM	16<ÜSTÜ	26	13	2	3	1
	LİSE/ÖNLİSANS	9	3	3	1	0
	LİSANS	87	61	15	5	2
	LİSANSÜSTÜ	37	18	6	2	1

5. ve 6. Sorular birlikte değerlendirilirse,

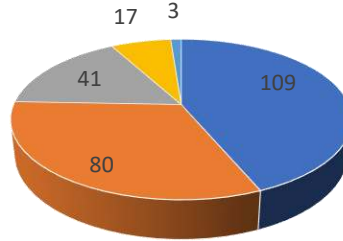
Tarife altı ücret talep eden mükellefler ve haksız rekabetle karşı karşıya kalmak zorunda kalan meslek mensupları olarak iki durum söz konusudur. Mükellefler açısından ücretin nerelere ve hangi vergisel yükümlülöklere ne kadarının muhasebe mesleğinin bilgi birikimi ve emeğine gittiğı açıklanabilir. Meslek mensupları bunları bildiğı halde kendi meslek mensubu arkadaşlarına meslek hukukuna uymayan davranışta bulunabilmektedirler.

Bu konu ile ilgili birçok mükellefle yüz yüze yapılan görüşmelerde bu konunun herkes tarafından ortak ve çözülemeyen bir sorun olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların; yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu ayrı ayrı incelendiğinde farklılaşan bir grup bulunmamaktadır. Her varyasyonda cevaplar ortaklaşmıştır.

SORU-7

İllerdeki meslek odalarının meslek mensuplarına verdikleri eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum.

- KESİNLİKLE KATILMIYORUM
- KATILMIYORUM
- KARARSIZIM
- KATILIYORUM
- KESİNLİKLE KATILIYORUM

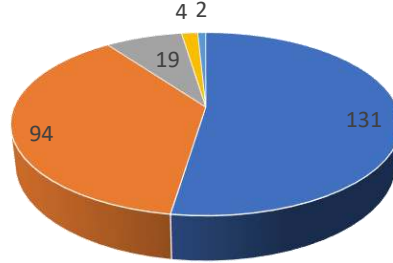
İllerdeki meslek odalarının meslek mensuplarına verdikleri eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme; 109 kişi kesinlikle katılıyorum, 80 kişi katılıyorum, 41 kişi kararsızım, 17 kişi katılmıyorum, 3 kişi kesinlikle katılmıyorum seçilmiştir.

	7.SORU	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	43	34	23	7	1
	ERKEK	66	46	18	10	2
YAŞ	25 ALTİ	10	7	5	1	0
	26-35	71	48	22	10	0
	36-45	24	18	9	4	1
	46 ÜZERİ	4	7	5	2	2
KIDEM	1>ALTİ	12	7	6	5	0
	2-5 YIL	44	33	15	5	0
	6-10 YIL	26	14	9	1	0
	11-15 YIL	12	11	3	2	0
	16<ÜSTÜ	15	15	8	4	3
EĞİTİM	LİSE/ÖNLİSANS	6	5	4	0	1
	LİSANS	70	58	31	10	1
	LİSANSÜSTÜ	33	17	6	7	1

Katılımcıların; yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu ayrı ayrı incelendiğinde farklılaşan bir grup yine bulunmamaktadır. Her varyasyonda cevaplar yine ortaklaşmıştır. Eğitimlerin artması ortak beklenen bir durumdur.

SORU-8

Meslek odalarınca, meslek içi eğitimlerin artması gerektiği düşüncesindeyim.

- KESİNLİKLE KATILIYORUM
- KATILIYORUM
- KARARSIZIM
- KATILMIYORUM
- KESİNLİKLE KATILMIYORUM

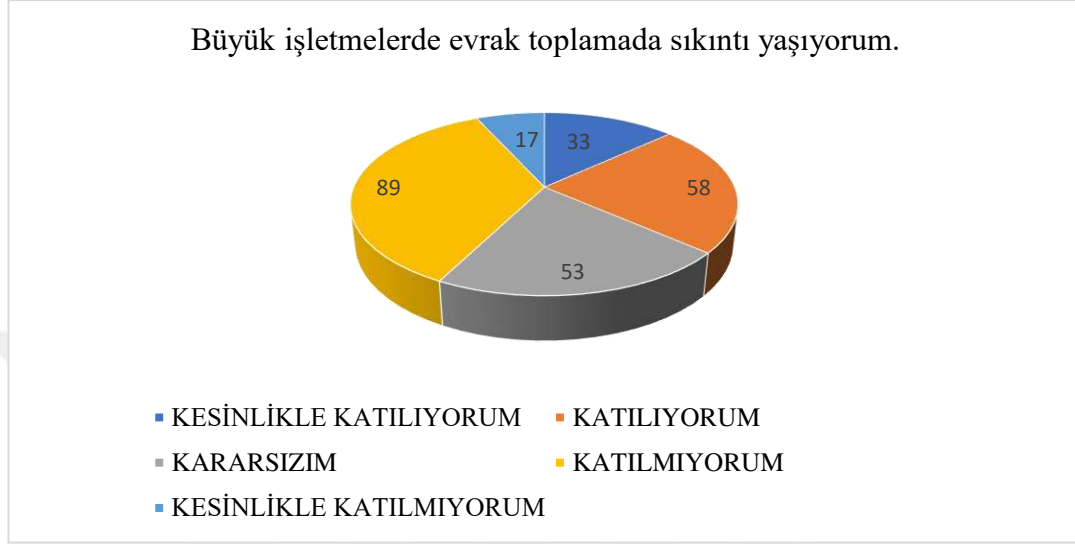
Meslek odalarınca, meslek içi eğitimlerin artması gerektiği düşüncesindeyim sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme; 131 kişi kesinlikle katılıyorum, 94 kişi katılıyorum, 19 kişi kararsızım, 4 kişi katılmıyorum, 2 kişi kesinlikle katılmıyorum seçilmiştir.

	8.SORU	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	57	39	10	1	1
	ERKEK	74	55	9	3	1
YAŞ	25 ALTI	12	9	2	0	0
	26-35	84	52	10	3	2
	36-45	29	22	4	1	0
	46 ÜZERİ	6	11	3	0	0
KIDEM	1>ALTI	16	11	1	2	0
	2-5 YIL	57	29	9	1	1
	6-10 YIL	26	20	3	0	1
	11-15 YIL	13	14	1	0	0
	16<ÜSTÜ	19	20	15	1	0
EĞİTİM	LİSE/ÖNLİSANS	7	6	2	0	1
	LİSANS	84	70	13	3	0
	LİSANSÜSTÜ	40	18	4	1	1

Katılımcıların; yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu ayrı ayrı incelendiğinde farklılaşan bir grup yine bulunmamaktadır. Her varyasyonda cevaplar yine ortaklaşmıştır. Meslek içi eğitimlerin artması meslek mensubu açısından sürekli

güncel kalmak için güzel bir olanaktır. Ve eğitimlerin çoğaltılması meslek mensuplarının ortak istediği bir durumdur.

SORU-9

Büyük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum sorusuna ilişkin 250 kişilik örneklemde; 33 kişi kesinlikle katılıyorum, 58 kişi katılıyorum, 53 kişi kararsızım, 89 kişi katılmıyorum, 17 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

	9.SORU	KESİNLİKLE KATILİYORUM	KATILİYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	18	21	23	39	7
	ERKEK	15	37	30	50	10
YAŞ	25 ALTI	3	2	9	7	2
	26-35	22	40	32	49	8
	36-45	7	11	10	25	3
	46 ÜZERİ	1	5	2	8	4
KIDEM	1>ALTI	4	11	7	7	1
	2-5 YIL	12	23	24	31	7
	6-10 YIL	12	9	8	19	2
	11-15 YIL	3	3	4	14	4
	16<ÜSTÜ	2	12	10	18	3
EĞİTİM	LİSE/ÖNLİSANS	2	1	7	5	1
	LİSANS	20	41	32	65	12
	LİSANSÜSTÜ	11	16	14	19	4

Burada seçilen yanıtlardan yola çıkarak bu konu ile ilgili ortaklaşan cevaplar söz konusu değildir. Böylelikle kesin olarak böyle bir yargıya varmak ve

evrak konusu büyük veya küçük ölçekli işletmelerde toplanma açısından farklılık gösteriyor diyebilmek zordur. Net bir yargıya varılmamıştır.

SORU-10

Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum sorusuna ilişkin 250 kişilik örneklemde; 65 kişi kesinlikle katılıyorum, 101 kişi katılıyorum, 41 kişi kararsızım, 36 kişi katılmıyorum, 7 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

	10.SORU	KESİNLİKLE KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	28	38	18	19	5
	ERKEK	37	63	23	17	2
YAŞ	25 ALTI	5	7	4	6	1
	26-35	49	58	26	15	3
	36-45	6	27	9	14	0
	46 ÜZERİ	5	9	2	1	3
KIDEM	1>ALTI	11	9	5	5	0
	2-5 YIL	26	43	16	9	3
	6-10 YIL	18	17	4	10	1
	11-15 YIL	4	10	7	6	1
EĞİTİM	16<ÜSTÜ	6	22	9	6	2
	LİSE/ÖNLİSANS	4	5	4	2	1
	LİSANS	40	73	27	25	5
	LİSANSÜSTÜ	21	23	10	9	1

Küçük işletmelerde ifadesi ile soru farklılaştığında algısal olarak küçük işletmelerin evrak toplama konusunda daha fazla problem yaşadıkları alınan yanıtlarda

görülmektedir. Küçük ölçekli işletmeler genel olarak tüm konularda daha az sorumluluk bilincine sahip olduğu gibi sonuçlar burada da aynı yönde ortaklaşmıştır.

SORU-11

Evrak toplamada sıkıntı yaşamıyorum sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme; 21 kişi kesinlikle katılıyorum, 71 kişi katılıyorum, 56 kişi kararsızım, 62 kişi katılmıyorum, 40 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

	11.SORU	KESİNLİKLE KATILİYORUM	KATILİYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	14	28	23	24	19
	ERKEK	7	43	33	38	21
YAŞ	25 ALTI	2	3	9	6	3
	26-35	11	45	31	34	30
	36-45	4	20	12	15	5
	46 ÜZERİ	4	3	4	7	2
KIDEM	1>ALTI	2	5	6	10	7
	2-5 YIL	9	26	27	19	16
	6-10 YIL	3	17	7	12	11
	11-15 YIL	4	10	7	5	2
	16<ÜSTÜ	3	13	9	16	4
EĞİTİM	LİSE/ÖNLİSANS	2	4	5	2	3
	LİSANS	15	50	39	43	23
	LİSANSÜSTÜ	4	17	12	17	14

Evrak toplamada sıkıntı yaşayan ve yaşamayan muhasebe meslek mensuplarının yanıtları seçenekler arasında dağılmıştır. Net olarak sorun yaşanıyor veya yaşanmıyor diyebilmek elimizdeki veriler çerçevesinde güçtür.

SORU-12

TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve sorumluluklarının belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme; 148 kişi kesinlikle katılıyorum, 91 kişi katılıyorum, 10 kişi kararsızım, 1 kişi katılmıyorum seçmiştir. Kesinlikle katılmıyorum seçilmemiştir.

	12.SORU	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	59	42	6	1	0
	ERKEK	89	49	4	0	0
YAŞ	25 ALTİ	14	5	4	0	0
	26-35	93	53	4	1	0
	36-45	32	22	2	0	0
	46 ÜZERİ	9	11	0	0	0
KIDEM	1>ALTİ	19	9	2	0	0
	2-5 YIL	60	32	4	0	0
	6-10 YIL	35	13	2	0	0
	11-15 YIL	11	16	1	0	0
	16<ÜSTÜ	23	21	1	0	0
EĞİTİM	LİSE/ÖNLİSANS	7	6	3	0	0
	LİSANS	98	64	7	1	0
	LİSANSÜSTÜ	43	21	0	0	0

Genel meslek hukuku çerçevesinde korunan haklar mevcut olsa da, pratikte uygulanabilme durumu çok düşük ihtimallerde kalmaktadır. Buradaki

verilerden yola çıktığımızda katılımcıların hepsi aynı durumdan rahatsızdır ve verilen önermeyi doğrulamıştır denilebilir.

SORU-13

TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme; 165 kişi kesinlikle katılıyorum, 71 kişi katılıyorum, 9 kişi kararsızım, 4 kişi katılmıyorum, 1 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

	13.SORU	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	65	35	6	1	1
	ERKEK	100	36	3	3	0
YAŞ	25 ALTI	14	5	3	1	0
	26-35	109	35	5	1	1
	36-45	33	21	1	1	0
	46 ÜZERİ	9	10	0	1	0
KIDEM	1>ALTI	20	8	0	2	0
	2-5 YIL	70	20	6	0	1
	6-10 YIL	37	12	1	0	0
	11-15 YIL	13	13	2	0	0
	16<ÜSTÜ	25	18	0	2	0
EĞİTİM	LİSE/ÖNLİSANS	7	5	3	1	0
	LİSANS	116	48	4	2	0
	LİSANSÜSTÜ	42	18	2	1	1

Muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi meslek mensupları için ve aslında bakıldığında tüm meslekler için değerlidir. Ülkemizde mali müşavirlik mesleği diğer mesleklerle kıyasla daha az tanınmaktadır.

Katılımcıların; yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu ayrı ayrı incelendiğinde farklılaşan bir grup yine bulunmamaktadır. Her varyasyonda cevaplar yine ortaklaşmıştır. Meslek mensuplarının anlaşılması mükellefler ile aralarındaki iletişimde yardımcı olup ilerleyebilmelerine olanak sağlayabilecektir denilebilir.

SORU-14

Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme; 146 kişi kesinlikle katılıyorum, 66 kişi katılıyorum, 13 kişi kararsızım, 14 kişi katılmıyorum, 11 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

	14.SORU	KESİNLİKLE KATILİYORUM	KATILİYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	60	27	8	7	6
	ERKEK	86	39	5	7	5
YAŞ	25 ALTI	12	5	3	2	1
	26-35	98	35	8	5	2
	36-45	30	18	1	5	2
	46 ÜZERİ	6	8	1	2	3
KIDEM	1>ALTI	15	7	2	4	2
	2-5 YIL	63	21	7	3	3
	6-10 YIL	34	10	3	0	3
	11-15 YIL	11	13	0	4	0
	16<ÜSTÜ	23	15	1	3	3
EĞİTİM	LİSE/ÖNLİSANS	6	4	3	0	3
	LİSANS	101	46	7	11	5
	LİSANSÜSTÜ	39	16	3	3	3

Mesleğin mükelleflerin arasında gereken saygınlıkta yorumlanabilmesi için daha önceki seçeneklerde de olduğu gibi mesleğin anlaşılabilmesi çok önemlidir. Katılımcıların; yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu ayrı ayrı incelendiğinde farklılaşan bir grup yine bulunmamaktadır. Her varyasyonda cevaplar yine ortaklaşmıştır.

SORU-15

Mesleğe kendi meslektaş arkadaşlarımın dahi yeterli saygınlığı göstermediğini düşünüyorum sorusuna ilişkin 250 kişilik örnekleme; 131 kişi kesinlikle katılıyorum, 80 kişi katılıyorum, 22 kişi kararsızım, 12 kişi katılmıyorum, 5 kişi kesinlikle katılmıyorum seçmiştir.

	15.SORU	KESİNLİKLE KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
CİNSİYET	KADIN	50	36	10	8	4
	ERKEK	81	44	12	4	1
YAŞ	25 ALTİ	10	8	4	1	0
	26-35	85	44	11	8	3
	36-45	27	21	5	2	1
	46 ÜZERİ	9	7	2	1	1
KIDEM	1>ALTİ	12	10	5	2	1
	2-5 YIL	53	31	7	5	1
	6-10 YIL	32	13	2	2	1
	11-15 YIL	13	9	3	2	1
EĞİTİM	16<ÜSTÜ	21	17	5	1	1
	LİSE/ÖNLİSANS	4	6	4	1	1
	LİSANS	84	56	18	9	3
	LİSANSÜSTÜ	43	18	0	2	1

Meslek mensupları yaptıkları işin değerini ve ne kadar önemli bir konumda olduğunu anlayıp bu özenle diğer kişilere anlatırsa hem kendi değerinin ne denli önemli ve yüksek olduğunu açıklamış olur hem de kendisine olan saygınlığı artabilir. Ve çoğu meslek mensubun cevapları aynı şekilde düşündüğü yönündedir. Katılımcıların; yaş, meslek kıdemi, eğitim durumu ayrı ayrı incelendiğinde farklılaşan bir grup yine bulunmamaktadır.

3.9. Araştırma Hipotezlerinin Analiz Sonuçları

Hipotez 1- Katılımcıların cinsiyetleri ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiyi test etmek için ki kare analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetleri ile ifadelere verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Bu nedenle hipotez 1 kabul edilmiştir.

Hipotez 2- Katılımcıların yaşları ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiyi test etmek için ki kare analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların yaşları ile “TÜRMOB, Mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı eğitimleri düzenlemeli.” ve “Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.” ifadesine verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Bu nedenle hipotez 2 reddedilmiştir.

Hipotez 3- Katılımcıların mesleki kıdemleri ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiyi test etmek için ki kare analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların mesleki kıdemleri ile “Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.”, “Pratikte sabit ücret tarifesi uygulanamadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim.”, “TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.” ve “Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.” ifadesine verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Bu nedenle hipotez 3 reddedilmiştir.

Hipotez 4- Katılımcıların eğitim durumları ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiyi test etmek için ki kare analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda,

katılımcıların eğitim durumları ile “Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum.”, “Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olamadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor.”, “Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.”, “TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve sorumluluklarının belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı.”, “TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.”, “Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.” Ve “Mesleğe kendi meslektaş arkadaşlarımdan dahi yeterli saygınlığı göstermediğini düşünüyorum.” ifadesine verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Bu nedenle hipotez 4 reddedilmiştir.

3.10. Araştırmanın Tanımlayıcı Verilerinin Sayı ve Yüzde Dağılımları

Muhasebe meslek mensuplarını tanımlayıcı verilerin elde edilebilmesi doğrultusundan sorulan sorulardan elde edilen cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, unvan, eğitim sonuçlarını kapsayan verilerden elde edilen sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı Tabloda verilmiştir. Katılımcıların %43.2’sinin kadın, %56.8’inin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %9.2’sinin 25 ve altı, %60.4’ünün 26-35, %22.4’ünün 36-45 ve %8’inin 46 ve üzeri olduğu görülmektedir.

Katılımcıların yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %12’sinin 1 yıl ve altı, %38.8’inin 2-5 yıl, %20’sinin 6-10 yıl, %11.2’sinin 11-15 yıl ve %18’inin 16 yıl ve üzeri olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %6.4’ünün lise/ön lisans, %68’inin lisans ve %25.6’sının lisansüstü olduğu görülmektedir.

Katılımcıların unvanlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %2’sinin Serbest Muhasebeci, %41.6’sının Serbest Muhasebeci Mali Müşavir,

%2.4'ünün Yeminli Mali Müşavir, %43.2'sinin Stajyer ve %10.8'inin Bağımlı Çalışan olduğu görülmektedir.

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	108	43.2
	Erkek	142	56.8
Yaş	25 ve altı	23	9.2
	26-35	151	60.4
	36-45	56	22.4
	46 ve üzeri	20	8.0
Mesleki kıdem	1 yıl ve altı	30	12.0
	2-5 yıl	97	38.8
	6-10 yıl	50	20.0
	11-15 yıl	28	11.2
	16 yıl ve üzeri	45	18.0
Eğitim durumu	Lise / Ön lisans	16	6.4
	Lisans	170	68.0
	Lisansüstü	64	25.6
Unvan	Serbest Muhasebeci	5	2.0
	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	104	41.6
	Yeminli Mali Müşavir	6	2.4
	Stajyer	108	43.2
	Bağımlı Çalışan	27	10.8
Toplam		250	100.0

Tablo 2: Araştırmaya katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

3.11. Araştırmada Kullanılan Soruların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

	Kesinlikle Katılıyorum				Kesinlikle Katılmıyorum							
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)		
	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Ø	±
TÜRMOB, mükelleflerin y...	163x	65,20	61x	24,40	13x	5,20	10x	4,00	3x	1,20	1,52	0,86
Büyük işletmeler, küçük ...	106x	42,40	96x	38,40	20x	8,00	24x	9,60	4x	1,60	1,90	1,01
Mükelleflerin çoğunun m...	144x	57,60	86x	34,40	12x	4,80	7x	2,80	1x	0,40	1,54	0,75
Mükellefler, meslek men...	142x	56,80	82x	32,80	16x	6,40	9x	3,60	1x	0,40	1,58	0,80
Resmi gazetede açıklana...	165x	66,00	59x	23,60	16x	6,40	9x	3,60	1x	0,40	1,49	0,80
Pratikte sabit ücret tarif...	133x	53,20	82x	32,80	24x	9,60	8x	3,20	3x	1,20	1,66	0,87
İllerdeki meslek odaların...	109x	43,60	80x	32,00	41x	16,40	17x	6,80	3x	1,20	1,90	0,99
Meslek odalarınca, mesle...	131x	52,40	94x	37,60	19x	7,60	4x	1,60	2x	0,80	1,61	0,76
Büyük işletmelerde evrak...	33x	13,20	58x	23,20	53x	21,20	89x	35,60	17x	6,80	3,00	1,18
Küçük işletmelerde evrak...	65x	26,00	101x	40,40	41x	16,40	36x	14,40	7x	2,80	2,28	1,09
Evrak toplamada sıkıntı y...	21x	8,40	71x	28,40	56x	22,40	62x	24,80	40x	16,00	3,12	1,22
TÜRMOB tarafından mesl...	148x	59,20	91x	36,40	10x	4,00	1x	0,40	-	-	1,46	0,59
TÜRMOB, muhasebe mes...	165x	66,00	71x	28,40	9x	3,60	4x	1,60	1x	0,40	1,42	0,68
Mesleğin mükellefler tar...	146x	58,40	66x	26,40	13x	5,20	14x	5,60	11x	4,40	1,71	1,09
Mesleğe kendi meslektaş...	131x	52,40	80x	32,00	22x	8,80	12x	4,80	5x	2,00	1,72	0,95

Tablo 3: Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları Tablosu

Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları Tablosu doğrultusunda katılımcıların mükelleflerle olan sorun düzeylerine ilişkin en yüksek ortalamanın ‘Büyük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum (Ort.=3,00)’, ‘Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum (Ort.=2,28)’, ‘Evrak toplamada sıkıntı yaşamıyorum (Ort.=2,28)’ sorularına; en düşük puanların ise ‘TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve sorumluluklarını n belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı (Ort.=1,46)’, ‘TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı (Ort.=1,42)’, ‘Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır (Ort.=1,49)’ sorularına verildiği görülmüştür.

3.12. Sorunların Tespiti

Uygulama aşamasında karşılaşılan sorunlar şu şekildedir denilebilir;

- Muhasebe ücretinin mükelleflerden tahsil edilememesi veya ekstra bir harcama olarak görülmesi halinde oluşan tahsilat sorunları.
- Mali müşavirlik mesleğinin tam bilinmemesinden dolayı çıkan mükellef ve mali müşavir arasındaki sorunlar. Mükelleflerin meslek tanımında olmayan işleri meslek mensubuna yaptırmak istemesi ve bunun için ekstra ücret vermek istememesinden dolayı çıkan sorunlar tespit edilmiştir.
- Küçük işletmelerin işlerine karşı daha az özveriili olması muhasebenin sağlıklı akışını bozması sorununu ortaya çıkarmaktadır.
- Meslek odalarının eğitimlerinin mükellefler bağlamında yapmaması bilgisel olarak yetkin olmamayı, akabinde mükellefler ile meslek mensupları arasında çatışmaları doğurmaktadır.
- Meslek mensuplarının yeterli saygınlığı göremedikleri saptanmıştır.
- Meslek mensuplarının kendi meslektaş arkadaşlarının yapmış olduğu haksız rekabete karşı mükellefler karşısındaki tutumu değişmektedir ve yine mükellefler ile yaşanan sorunların doğmasına sebep olmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan anket doğrultusunda, kadın muhasebe meslek mensup sayısının erkek muhasebe meslek mensuplarına kıyasla daha az olduğu görülmektedir. Çalışmada ortaya konulan ilgili hipotezin sonucu incelendiğinde katılımcıların cinsiyetleri ile ifadelerine verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Cevaplayanların çoğunluğu 26-35 yaş aralığındadır. Çalışmadaki ilgili hipotezin sonucu incelendiğinde katılımcıların yaşları ile “TÜRMOB, Mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı eğitimleri düzenlemeli.” ve “Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.” ifadesine verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların büyük çoğunluğu 2-5 yıl arası çalışanlardan oluşmaktadır. Çalışmada öne sürülen ilgili hipotezin sonucu incelendiğinde katılımcıların mesleki kıdemleri ile “Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.”, “Pratikte sabit ücret tarifi uygulanmadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim.”, “TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.” ve “Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.” ifadesine verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Eğitim durumlarına bakıldığında dört yıllık fakülte mezunu muhasebe meslek mensuplarının sayısı oransal olarak daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada yapılan hipotezin sonucu incelendiğinde katılımcıların eğitim durumları ile “Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum.”, “Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olamadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor.”, “Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.”, “TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve sorumluluklarının belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı.”, “TÜRMOB,

muhasabe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.”, “Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.” ve “Mesleğe kendi meslektaş arkadaşlarımdan dahi yeterli saygınlığı göstermediğini düşünüyorum.” ifadesine verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Stajyerlerin çoğunlukta cevapladıkları anketlerde yaşanan zorluklar problemleri görünür kılmıştır. Çalışma esnasında olumlu geri dönüşler alınmıştır ve çoğu meslektaşın benzer zorlukları yaşadıkları yüz yüze görüşmelerle de teyit edilmiştir.

Meslektaşların çoğunluğu mükelleflerin bilgilendirilmesini desteklemektedir. Aslında çoğu sorun yeterli bilgi ve donanımına sahip olamamaktan kaynaklandığı gibi, vergi mükelleflerinin de ödev ve sorumluluk bilinci oluşmasında öncelikle yetkin olduğu konularda bilgilendirilmeleri gereksinimi ve sorumluluk bilinci oluşması gerekliliği tespit edilmiştir denilebilir. Ardından kendi ödev ve görevlerini bilen vergi mükelleflerinin çoğalmaya başlamasıyla meslekteki çoğu sorunun da çözüme ulaşabileceği düşünülmektedir. Meslek mensupları işlerinin tümünü eksiksiz ve doğru bir şekilde yapmaya özen gösterip devlete karşı sorumluluklarını yerine getirmektedirler. Vergi mükellefleri de aynı şekilde titiz ve özenli davrandığı takdirde hem meslek değeri olarak farklı bir yerde olunabilir hem de iş yükümlülüğü açısından ortak çalışılan mükelleflerle güzel bir iş ortaklığı sağlanması amaçlanır.

Vergi mükelleflerinin ödev sorumluluk bilincinde olmasının bir diğer olumlu tarafı da vergisel yöndür. Belli ödeme yükümlülüğü olan vergi mükellefleri sorumlu olduğu ödemeleri zamanında yapmadıklarında cezai yaptırımlarla karşılaşabilmektedirler. Bunun önlenmesi için vergi tarh olduktan sonraki sürecin doğru bir şekilde izlenmesi ve ödemelerin devlet hazinesine yapılması gerekmektedir. Ancak vergi borçlarını ödemeye direnen ya da unutan vergi mükelleflerin karşılaşacağı sorunlar bellidir. Öncelikte bir verginin tarh edilebilmesi matrahın bilinmesine bağlıdır ve mükellef beyanı ile yapılmaktadır. Ancak mükellefler üzerine düşen görevleri yerine getirmezse veya umursamaz davranırsa matrah işlemleri idarece tarh olunur. Gerekli işlemler yapıldıktan sonra tahsilatın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ve mükellefin borcu ödeyip ödemeyeceğine yönelik çözümler aranmaktadır. Sorunlar yargıya yansımada çözülürse barışçıl işlem olarak görülmektedir. Ve uzlaşma komisyonlarının raporları incelendiğinde barışçıl yollar verginin hazineye

aktarılmasında çok yardımcı olmaktadır. Yıllar itibari ile de bakıldığında yapılan düzenlemeler ödemeler için kolaylık sağlamaktadır. Bu tarz durumlar her nereden bakılırsa bakılsın sorun teşkil edebilmektedir. Bu durumları yaşamak istemeyen mükellefler sorumluluk bilinci ile hem kendileri hem de şirketleri adına hareket edebilmelidirler.

Gözlem ve anketten alınan yanıtlar ile çoğunluk olarak kendini gerçekleştiren ve büyüyen işletmelerde vergi mükellefiyeti ödevi bilinci daha oturmuştur denilebilir. Burada disiplini ve sorumluluk bilinci alan kişi ve kuruluşların kendilerini hem üst düzeye çıkardıklarını ve bunu yaparken de muhasebe meslek mensuplarının işlerini her bağlamda kolaylığa kavuşturdukları bilgisini sunabilmekteyiz.

Araştırmamızda muhasebe aylık ücretlerinin tahsilatının yapılamamasının, geç veya eksik yapılmasının önemli sorunlar arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu gibi problemlerin önlenmesi için, bilgilendirmelerin yanı sıra ödemeler de denetlenebilir ve muhasebe için alınan ücretlerin yapılmadığı durumlarda cezai işlem uygulanabilir diye düşünülmektedir. Bu noktada tahsilatlar net bir sisteme dökülebilir. Verilen emekleri görmezden gelinen meslek mensupları yeterli saygınlığı görmediklerinden şikâyetçilerdir. Buradaki sorun, diğer meslekler gibi mali müşavirlik mesleğinin yeterince anlaşılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Meslek mensubu olduktan sonra yapılan çalışmaların ne kadar önemli ve ne kadar titizlikle yapıldığının bilinmemesi iletişim açısından önemli bir sorun oluşturabilmektedir.

Meslek mensuplarının meslektaşlarına yaptıkları haksız rekabet, usul ve esasları baz alarak çalışan Meslektaşların en büyük sorunlarından biridir. Bu durum önümüze çıkan iki büyük sorundan biridir. Diğer ise yaptığı işin hakkını alamadığı vergi mükellefleridir. Meslektaşlarının yapmış olduğu bu haksız rekabet mesleğin itibarını zedelemektedir. Diğer muhasebeciler ile yapılan haksız kıyas ‘mükellefler baz alındığında’ mali müşaviri hem psikolojik hem maddi yönden etkileyebilmektedir yargısına varılmıştır.

Yapılan anket baz alındığında evrak ve belge toplama konusu işletme büyüklüğüne göre daha düzenli olabilmektedir. Büyük işletmelerde daha rahat küçük işletmelerde daha zor ilerleyen durum aslında evrak toplamadaki güçlüğü ortalamaya baktığımızda eşitleyebilmektedir.

Son olarak bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarına yöneltlen sorular çerçevesinde saptanmaya çalışılmış tespitlere yönelik, çeşitli vergi mükelleflerine de ilgili konularda sorularla ulaşılması ile daha geniş kapsamda tespitlere de ulaşılabilceğı düşünölmektedir.

EKLER

Tablo 1: Katılımcıların ifadelere verdikleri cevapların dağılımı

İfadeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
TÜRMOB, Mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı eğitimleri düzenlemeli.	163	65.2	61	24.4	13	5.2	10	4.0	3	1.2
Büyük işletmeler, küçük işletmelere nazaran muhasebe ile ilgili işlerine daha çok özen gösteriyorlar.	106	42.4	96	38.4	20	8.0	24	9.6	4	1.6
Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum.	144	57.6	86	34.4	12	4.8	7	2.8	1	0.4
Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olamadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor	142	56.8	82	32.8	16	6.4	9	3.6	1	0.4
Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.	165	66.0	59	23.6	16	6.4	9	3.6	1	0.4
Pratikte sabit ücret tarifesini uygulanamadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim.	133	53.2	82	32.8	24	9.6	8	3.2	3	1.2
İllerdeki meslek odalarının meslek mensuplarına verdikleri eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum.	109	43.6	80	32.0	41	16.4	17	6.8	3	1.2
Meslek odalarınca, meslek içi eğitimlerin artması gerektiği düşüncesindeyim.	131	52.4	94	37.6	19	7.6	4	1.6	2	0.8
Büyük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	33	13.2	58	23.2	53	21.2	89	35.6	17	6.8
Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	65	26.0	101	40.4	41	16.4	36	14.4	7	2.8
Evrak toplamada sıkıntı yaşamıyorum.	21	8.4	71	28.4	56	22.4	62	24.8	40	16.0
TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve sorumluluklarının belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı.	148	59.2	91	36.4	10	4.0	1	0.4	0	0.0

TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.	165	66.0	71	28.4	9	3.6	4	1.6	1	0.4
Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.	146	58.4	66	26.4	13	5.2	14	5.6	11	4.4
Mesleğe kendi meslektaş arkadaşlarımın dahi yeterli saygınlığı göstermediğini düşünüyorum.	131	52.4	80	32.0	22	8.8	12	4.8	5	2.0

Tablo 2: Katılımcıların cinsiyetleri ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

İfadeler		Kadın		Erkek		Test Değeri	p
		n	%	n	%		
TÜRMOB, Mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı eğitimleri düzenlemeli.	Kesinlikle Katılıyorum	71	65.7	92	64.8	3.588**	0.465
	Katılıyorum	29	26.9	32	22.5		
	Kararsızım	5	4.6	8	5.6		
	Katılmıyorum	3	2.8	7	4.9		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	3	2.1		
Büyük işletmeler, küçük işletmelere nazaran muhasebe ile ilgili işlerine daha çok özen gösteriyorlar.	Kesinlikle Katılıyorum	41	38.0	65	45.8	3.236**	0.519
	Katılıyorum	42	38.9	54	38.0		
	Kararsızım	9	8.3	11	7.7		
	Katılmıyorum	14	13.0	10	7.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	2	1.9	2	1.4		
Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	55	50.9	89	62.7	8.901**	0.064
	Katılıyorum	42	38.9	44	31.0		
	Kararsızım	9	8.3	3	2.1		
	Katılmıyorum	2	1.9	5	3.5		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	0.7		
Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olamadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor	Kesinlikle Katılıyorum	60	55.6	82	57.7	0.944**	0.918
	Katılıyorum	37	34.3	45	31.7		
	Kararsızım	7	6.5	9	6.3		
	Katılmıyorum	4	3.7	5	3.5		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	0.7		
Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	65	60.2	100	70.4	9.120**	0.058
	Katılıyorum	25	23.1	34	23.9		
	Kararsızım	10	9.3	6	4.2		
	Katılmıyorum	7	6.5	2	1.4		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	0.9	0	0.0		
Pratikte sabit ücret tarifi uygulanmadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim.	Kesinlikle Katılıyorum	56	51.9	77	54.2	3.645**	0.456
	Katılıyorum	36	33.3	46	32.4		
	Kararsızım	11	10.2	13	9.2		

	Katılmıyorum	5	4.6	3	2.1		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	3	2.1		
İllerdeki meslek odalarının meslek mensuplarına verdikleri eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	43	39.8	66	46.5	3.568**	0.468
	Katılıyorum	34	31.5	46	32.4		
	Kararsızım	23	21.3	18	12.7		
	Katılmıyorum	7	6.5	10	7.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	0.9	2	1.4		
	Kesinlikle Katılıyorum	57	52.8	74	52.1		
Meslek odalarınca, meslek içi eğitimlerin artması gerektiği düşüncesindeyim.	Katılıyorum	39	36.1	55	38.7	1.384**	0.847
	Kararsızım	10	9.3	9	6.3		
	Katılmıyorum	1	0.9	3	2.1		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	0.9	1	0.7		
	Kesinlikle Katılıyorum	18	16.7	15	10.6		
	Katılıyorum	21	19.4	37	26.1		
Büyük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	Kararsızım	23	21.3	30	21.1	2.930**	0.570
	Katılmıyorum	39	36.1	50	35.2		
	Kesinlikle Katılmıyorum	7	6.5	10	7.0		
	Kesinlikle Katılıyorum	28	25.9	37	26.1		
	Katılıyorum	38	35.2	63	44.4		
	Kararsızım	18	16.7	23	16.2		
Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	Katılmıyorum	19	17.6	17	12.0	4.908**	0.297
	Kesinlikle Katılmıyorum	5	4.6	2	1.4		
	Kesinlikle Katılıyorum	14	13.0	7	4.9		
	Katılıyorum	28	25.9	43	30.3		
	Kararsızım	23	21.3	33	23.2		
	Katılmıyorum	24	22.2	38	26.8		
Evrak toplamada sıkıntı yaşamıyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	19	17.6	21	14.8	6.037**	0.196
	Kesinlikle Katılıyorum	59	54.6	89	62.7		
	Katılıyorum	42	38.9	49	34.5		
	Kararsızım	6	5.6	4	2.8		
	Katılmıyorum	1	0.9	0	0.0		
	Kesinlikle Katılıyorum	59	54.6	89	62.7		
TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve sorumluluklarının belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı.	Katılıyorum	42	38.9	49	34.5	3.460**	0.326
	Kararsızım	6	5.6	4	2.8		
	Katılmıyorum	1	0.9	0	0.0		
	Kesinlikle Katılıyorum	59	54.6	89	62.7		

	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0		
TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.	Kesinlikle Katılıyorum	65	60.2	100	70.4	5.924**	0.205
	Katılıyorum	35	32.4	36	25.4		
	Kararsızım	6	5.6	3	2.1		
	Katılmıyorum	1	0.9	3	2.1		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	0.9	0	0.0		
Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	60	55.6	86	60.6	3.027**	0.553
	Katılıyorum	27	25.0	39	27.5		
	Kararsızım	8	7.4	5	3.5		
	Katılmıyorum	7	6.5	7	4.9		
	Kesinlikle Katılmıyorum	6	5.6	5	3.5		
Mesleğe kendi meslektaş arkadaşlarımdan dahi yeterli saygınlığı göstermediğini düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	50	46.3	81	57.0	6.956**	0.138
	Katılıyorum	36	33.3	44	31.0		
	Kararsızım	10	9.3	12	8.5		
	Katılmıyorum	8	7.4	4	2.8		
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	3.7	1	0.7		
Toplam		108	100.0	142	100.0		

*p<0.05, **Ki kare analiz

Tablo 3: Katılımcıların yaşları ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

İfadeler		25 ve altı		26-35		36-45		46 ve üzeri		Test Değeri	p
		n	%	n	%	n	%	n	%		
TÜRMOB, Mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı eğitimleri düzenlemeli.	Kesinlikle Katılıyorum	15	65.2	103	68.2	35	62.5	10	50.0	25.037**	0.015*
	Katılıyorum	4	17.4	38	25.2	13	23.2	6	30.0		
	Kararsızım	3	13.0	5	3.3	5	8.9	0	0.0		
	Katılmıyorum	1	4.3	4	2.6	3	5.4	2	10.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	0.7	0	0.0	2	10.0		
Büyük işletmeler, küçük işletmelere nazaran muhasebe ile ilgili işlerine daha çok özen gösteriyorlar.	Kesinlikle Katılıyorum	9	39.1	60	39.7	25	44.6	12	60.0	10.853**	0.542
	Katılıyorum	8	34.8	58	38.4	25	44.6	5	25.0		
	Kararsızım	2	8.7	15	9.9	2	3.6	1	5.0		
	Katılmıyorum	4	17.4	15	9.9	4	7.1	1	5.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	3	2.0	0	0.0	1	5.0		
Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	11	47.8	94	62.3	28	50.0	11	55.0	12.172**	0.432
	Katılıyorum	10	43.5	44	29.1	25	44.6	7	35.0		
	Kararsızım	2	8.7	8	5.3	2	3.6	0	0.0		
	Katılmıyorum	0	0.0	4	2.6	1	1.8	2	10.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	0.7	0	0.0	0	0.0		
Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olamadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor	Kesinlikle Katılıyorum	15	65.2	86	57.0	28	50.0	13	65.0	8.520**	0.743
	Katılıyorum	5	21.7	50	33.1	22	39.3	5	25.0		
	Kararsızım	2	8.7	9	6.0	5	8.9	0	0.0		
	Katılmıyorum	1	4.3	5	3.3	1	1.8	2	10.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	0.7	0	0.0	0	0.0		
Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	18	78.3	104	68.9	32	57.1	11	55.0	12.899**	0.376
	Katılıyorum	3	13.0	30	19.9	19	33.9	7	35.0		
	Kararsızım	2	8.7	11	7.3	3	5.4	0	0.0		
	Katılmıyorum	0	0.0	5	3.3	2	3.6	2	10.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	0.7	0	0.0	0	0.0		
	Kesinlikle Katılıyorum	12	52.2	81	53.6	32	57.1	8	40.0	13.290**	0.348
	Katılıyorum	8	34.8	49	32.5	17	30.4	8	40.0		

Pratikte sabit ücret tarifesini uygulanamadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim.	Kararsızım	2	8.7	14	9.3	7	12.5	1	5.0		
	Katılmıyorum	0	0.0	6	4.0	0	0.0	2	10.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	4.3	1	0.7	0	0.0	1	5.0		
İllerdeki meslek odalarının meslek mensuplarına verdikleri eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	10	43.5	71	47.0	24	42.9	4	20.0	20.333**	0.061
	Katılıyorum	7	30.4	48	31.8	18	32.1	7	35.0		
	Kararsızım	5	21.7	22	14.6	9	16.1	5	25.0		
	Katılmıyorum	1	4.3	10	6.6	4	7.1	2	10.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0	1	1.8	2	10.0		
Meslek odalarınca, meslek içi eğitimlerin artması gerektiği düşüncesindeyim.	Kesinlikle Katılıyorum	12	52.2	84	55.6	29	51.8	6	30.0	8.124**	0.775
	Katılıyorum	9	39.1	52	34.4	22	39.3	11	55.0		
	Kararsızım	2	8.7	10	6.6	4	7.1	3	15.0		
	Katılmıyorum	0	0.0	3	2.0	1	1.8	0	0.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	2	1.3	0	0.0	0	0.0		
Büyük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	3	13.0	22	14.6	7	12.5	1	5.0	17.252**	0.140
	Katılıyorum	2	8.7	40	26.5	11	19.6	5	25.0		
	Kararsızım	9	39.1	32	21.2	10	17.9	2	10.0		
	Katılmıyorum	7	30.4	49	32.5	25	44.6	8	40.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	2	8.7	8	5.3	3	5.4	4	20.0		
Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	5	21.7	49	32.5	6	10.7	5	25.0	32.483**	0.001*
	Katılıyorum	7	30.4	58	38.4	27	48.2	9	45.0		
	Kararsızım	4	17.4	26	17.2	9	16.1	2	10.0		
	Katılmıyorum	6	26.1	15	9.9	14	25.0	1	5.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	4.3	3	2.0	0	0.0	3	15.0		
Evrak toplamada sıkıntı yaşamıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	2	8.7	11	7.3	4	7.1	4	20.0	16.052**	0.189
	Katılıyorum	3	13.0	45	29.8	20	35.7	3	15.0		
	Kararsızım	9	39.1	31	20.5	12	21.4	4	20.0		
	Katılmıyorum	6	26.1	34	22.5	15	26.8	7	35.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	3	13.0	30	19.9	5	8.9	2	10.0		
TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve	Kesinlikle Katılıyorum	14	60.9	93	61.6	32	57.1	9	45.0	16.817**	0.052
	Katılıyorum	5	21.7	53	35.1	22	39.3	11	55.0		
	Kararsızım	4	17.4	4	2.6	2	3.6	0	0.0		

sorumluluklarının belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı.	Katılmıyorum	0	0.0	1	0.7	0	0.0	0	0.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0		
TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.	Kesinlikle Katılıyorum	14	60.9	109	72.2	33	58.9	9	45.0	20.448**	0.059
	Katılıyorum	5	21.7	35	23.2	21	37.5	10	50.0		
	Kararsızım	3	13.0	5	3.3	1	1.8	0	0.0		
	Katılmıyorum	1	4.3	1	0.7	1	1.8	1	5.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	0.7	0	0.0	0	0.0		
Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	12	52.2	98	64.9	30	53.6	6	30.0	20.302**	0.062
	Katılıyorum	5	21.7	35	23.2	18	32.1	8	40.0		
	Kararsızım	3	13.0	8	5.3	1	1.8	1	5.0		
	Katılmıyorum	2	8.7	5	3.3	5	8.9	2	10.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	4.3	5	3.3	2	3.6	3	15.0		
Mesleğe kendi meslektaş arkadaşlarımdan dahi yeterli saygınlığı göstermediğini düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	10	43.5	85	56.3	27	48.2	9	45.0	6.205**	0.905
	Katılıyorum	8	34.8	44	29.1	21	37.5	7	35.0		
	Kararsızım	4	17.4	11	7.3	5	8.9	2	10.0		
	Katılmıyorum	1	4.3	8	5.3	2	3.6	1	5.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	3	2.0	1	1.8	1	5.0		
Toplam		23	100.0	151	100.0	56	100.0	20	100.0		

*p<0.05, **Ki kare analizi

Tablo 4: Katılımcıların mesleki kıdemleri ile ifadelerle verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

İfadeler		1 yıl ve altı		2-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		16 yıl ve üzeri		Test Değeri	p
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
TÜRMOB, Mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı eğitimleri düzenlemeli.	Kesinlikle Katılıyorum	17	56.7	66	68.0	38	76.0	15	53.6	27	60.0	19.923**	0.224
	Katılıyorum	9	30.0	23	23.7	8	16.0	11	39.3	10	22.2		
	Kararsızım	4	13.3	4	4.1	1	2.0	1	3.6	3	6.7		
	Katılmıyorum	0	0.0	3	3.1	3	6.0	1	3.6	3	6.7		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	1.0	0	0.0	0	0.0	2	4.4		
Büyük işletmeler, küçük işletmelere nazaran muhasebe ile ilgili işlerine daha çok özen gösteriyorlar.	Kesinlikle Katılıyorum	7	23.3	42	43.3	21	42.0	13	46.4	23	51.1	10.634**	0.831
	Katılıyorum	15	50.0	34	35.1	19	38.0	11	39.3	17	37.8		
	Kararsızım	3	10.0	8	8.2	5	10.0	2	7.1	2	4.4		
	Katılmıyorum	5	16.7	11	11.3	4	8.0	2	7.1	2	4.4		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	2	2.1	1	2.0	0	0.0	1	2.2		
Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	17	56.7	57	58.8	33	66.0	10	35.7	27	60.0	16.941**	0.389
	Katılıyorum	10	33.3	32	33.0	15	30.0	15	53.6	14	31.1		
	Kararsızım	2	6.7	6	6.2	1	2.0	2	7.1	1	2.2		
	Katılmıyorum	1	3.3	2	2.1	0	0.0	1	3.6	3	6.7		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0	1	2.0	0	0.0	0	0.0		
Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olamadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor	Kesinlikle Katılıyorum	19	63.3	54	55.7	32	64.0	10	35.7	27	60.0	14.937**	0.529
	Katılıyorum	9	30.0	32	33.0	13	26.0	14	50.0	14	31.1		
	Kararsızım	1	3.3	8	8.2	3	6.0	3	10.7	1	2.2		
	Katılmıyorum	1	3.3	3	3.1	1	2.0	1	3.6	3	6.7		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0	1	2.0	0	0.0	0	0.0		
Kesinlikle Katılıyorum		17	56.7	73	75.3	35	70.0	13	46.4	27	60.0	30.328**	0.016*

Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.	Katılıyorum	10	33.3	16	16.5	7	14.0	12	42.9	14	31.1		
	Kararsızım	2	6.7	4	4.1	6	12.0	3	10.7	1	2.2		
	Katılmıyorum	0	0.0	4	4.1	2	4.0	0	0.0	3	6.7		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	3.3	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0		
Pratikte sabit ücret tarifesini uygulanamadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim.	Kesinlikle Katılıyorum	12	40.0	52	53.6	34	68.0	9	32.1	26	57.8	32.700**	0.008*
	Katılıyorum	13	43.3	32	33.0	14	28.0	10	35.7	13	28.9		
	Kararsızım	3	10.0	8	8.2	2	4.0	9	32.1	2	4.4		
	Katılmıyorum	2	6.7	3	3.1	0	0.0	0	0.0	3	6.7		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	2	2.1	0	0.0	0	0.0	1	2.2		
İllerdeki meslek odalarının meslek mensuplarına verdikleri eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	12	40.0	44	45.4	26	52.0	12	42.9	15	33.3	24.933**	0.071
	Katılıyorum	7	23.3	33	34.0	14	28.0	11	39.3	15	33.3		
	Kararsızım	6	20.0	15	15.5	9	18.0	3	10.7	8	17.8		
	Katılmıyorum	5	16.7	5	5.2	1	2.0	2	7.1	4	8.9		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	3	6.7		
Meslek odalarınca, meslek içi eğitimlerin artması gerektiği düşüncesindeyim.	Kesinlikle Katılıyorum	16	53.3	57	58.8	26	52.0	13	46.4	19	42.2	15.886**	0.461
	Katılıyorum	11	36.7	29	29.9	20	40.0	14	50.0	20	44.4		
	Kararsızım	1	3.3	9	9.3	3	6.0	1	3.6	5	11.1		
	Katılmıyorum	2	6.7	1	1.0	0	0.0	0	0.0	1	2.2		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	1.0	1	2.0	0	0.0	0	0.0		
Büyük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	4	13.3	12	12.4	12	24.0	3	10.7	2	4.4	21.222**	0.170
	Katılıyorum	11	36.7	23	23.7	9	18.0	3	10.7	12	26.7		
	Kararsızım	7	23.3	24	24.7	8	16.0	4	14.3	10	22.2		
	Katılmıyorum	7	23.3	31	32.0	19	38.0	14	50.0	18	40.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	3.3	7	7.2	2	4.0	4	14.3	3	6.7		
	Kesinlikle Katılıyorum	11	36.7	26	26.8	18	36.0	4	14.3	6	13.3	19.359**	0.250

Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	Katılıyorum	9	30.0	43	44.3	17	34.0	10	35.7	22	48.9		
	Kararsızım	5	16.7	16	16.5	4	8.0	7	25.0	9	20.0		
	Katılmıyorum	5	16.7	9	9.3	10	20.0	6	21.4	6	13.3		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	3	3.1	1	2.0	1	3.6	2	4.4		
Evrak toplamada sıkıntı yaşamıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	2	6.7	9	9.3	3	6.0	4	14.3	3	6.7	17.154**	0.376
	Katılıyorum	5	16.7	26	26.8	17	34.0	10	35.7	13	28.9		
	Kararsızım	6	20.0	27	27.8	7	14.0	7	25.0	9	20.0		
	Katılmıyorum	10	33.3	19	19.6	12	24.0	5	17.9	16	35.6		
	Kesinlikle Katılmıyorum	7	23.3	16	16.5	11	22.0	2	7.1	4	8.9		
TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve sorumluluklarının belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı.	Kesinlikle Katılıyorum	19	63.3	60	61.9	35	70.0	11	39.3	23	51.1	12.789**	0.385
	Katılıyorum	9	30.0	32	33.0	13	26.0	16	57.1	21	46.7		
	Kararsızım	2	6.7	4	4.1	2	4.0	1	3.6	1	2.2		
	Katılmıyorum	0	0.0	1	1.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0		
TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.	Kesinlikle Katılıyorum	20	66.7	70	72.2	37	74.0	13	46.4	25	55.6	28.491**	0.028*
	Katılıyorum	8	26.7	20	20.6	12	24.0	13	46.4	18	40.0		
	Kararsızım	0	0.0	6	6.2	1	2.0	2	7.1	0	0.0		
	Katılmıyorum	2	6.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2	4.4		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	1	1.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0		
Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	15	50.0	63	64.9	34	68.0	11	39.3	23	51.1	27.710**	0.034*
	Katılıyorum	7	23.3	21	21.6	10	20.0	13	46.4	15	33.3		
	Kararsızım	2	6.7	7	7.2	3	6.0	0	0.0	1	2.2		
	Katılmıyorum	4	13.3	3	3.1	0	0.0	4	14.3	3	6.7		
	Kesinlikle Katılmıyorum	2	6.7	3	3.1	3	6.0	0	0.0	3	6.7		
Mesleğe kendi meslektaş arkadaşlarımın dahi yeterli	Kesinlikle Katılıyorum	12	40.0	53	54.6	32	64.0	13	46.4	21	46.7	10.196**	0.856
	Katılıyorum	10	33.3	31	32.0	13	26.0	9	32.1	17	37.8		

saygınlığı göstermediğini düşünüyorum.	Kararsızım	5	16.7	7	7.2	2	4.0	3	10.7	5	11.1		
	Katılmıyorum	2	6.7	5	5.2	2	4.0	2	7.1	1	2.2		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	3.3	1	1.0	1	2.0	1	3.6	1	2.2		
Toplam		30	100.0	97	100.0	50	100.0	28	100.0	45	100.0		

*p<0.05, **Ki kare analizi

Tablo 5: Katılımcıların eğitim durumları ile ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki ilişki

İfadeler		Lise / Ön lisans		Lisans		Lisansüstü		Test Değeri	p
		n	%	n	%	n	%		
TÜRMOB, Mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı eğitimleri düzenlemeli.	Kesinlikle Katılıyorum	8	50.0	111	65.3	44	68.8	3.879**	0.868
	Katılıyorum	5	31.3	43	25.3	13	20.3		
	Kararsızım	2	12.5	8	4.7	3	4.7		
	Katılmıyorum	1	6.3	6	3.5	3	4.7		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	2	1.2	1	1.6		
Büyük işletmeler, küçük işletmelere nazaran muhasebe ile ilgili işlerine daha çok özen gösteriyorlar.	Kesinlikle Katılıyorum	6	37.5	72	42.4	28	43.8	14.769**	0.064
	Katılıyorum	4	25.0	72	42.4	20	31.3		
	Kararsızım	4	25.0	7	4.1	9	14.1		
	Katılmıyorum	2	12.5	16	9.4	6	9.4		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	3	1.8	1	1.6		
Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	3	18.8	99	58.2	42	65.6	59.191**	0.000*
	Katılıyorum	5	31.3	61	35.9	20	31.3		
	Kararsızım	6	37.5	5	2.9	1	1.6		
	Katılmıyorum	1	6.3	5	2.9	1	1.6		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	6.3	0	0.0	0	0.0		
Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olamadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor	Kesinlikle Katılıyorum	5	31.3	100	58.8	42	65.6	29.977**	0.000*
	Katılıyorum	4	25.0	56	32.9	20	31.3		
	Kararsızım	4	25.0	9	5.3	1	1.6		
	Katılmıyorum	2	12.5	5	2.9	1	1.6		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	6.3	0	0.0	0	0.0		
Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	7	43.8	110	64.7	48	75.0	25.975**	0.001*
	Katılıyorum	3	18.8	42	24.7	14	21.9		
	Kararsızım	5	31.3	11	6.5	0	0.0		
	Katılmıyorum	1	6.3	7	4.1	1	1.6		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0	1	1.6		
	Kesinlikle Katılıyorum	9	56.3	87	51.2	37	57.8	4.567**	0.803
	Katılıyorum	3	18.8	61	35.9	18	28.1		

Pratikte sabit ücret tarifesini uygulanamadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim.	Kararsızım	3	18.8	15	8.8	6	9.4		
	Katılmıyorum	1	6.3	5	2.9	2	3.1		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	2	1.2	1	1.6		
İllerdeki meslek odalarının meslek mensuplarına verdikleri eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	6	37.5	70	41.2	33	51.6	12.036**	0.150
	Katılıyorum	5	31.3	58	34.1	17	26.6		
	Kararsızım	4	25.0	31	18.2	6	9.4		
	Katılmıyorum	0	0.0	10	5.9	7	10.9		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	6.3	1	.6	1	1.6		
Meslek odalarınca, meslek içi eğitimlerin artması gerektiği düşüncesindeyim.	Kesinlikle Katılıyorum	7	43.8	84	49.4	40	62.5	12.581**	0.127
	Katılıyorum	6	37.5	70	41.2	18	28.1		
	Kararsızım	2	12.5	13	7.6	4	6.3		
	Katılmıyorum	0	0.0	3	1.8	1	1.6		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	6.3	0	0.0	1	1.6		
Büyük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	2	12.5	20	11.8	11	17.2	8.576**	0.379
	Katılıyorum	1	6.3	41	24.1	16	25.0		
	Kararsızım	7	43.8	32	18.8	14	21.9		
	Katılmıyorum	5	31.3	65	38.2	19	29.7		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	6.3	12	7.1	4	6.3		
Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	4	25.0	40	23.5	21	32.8	4.338**	0.825
	Katılıyorum	5	31.3	73	42.9	23	35.9		
	Kararsızım	4	25.0	27	15.9	10	15.6		
	Katılmıyorum	2	12.5	25	14.7	9	14.1		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	6.3	5	2.9	1	1.6		
Evrak toplamada sıkıntı yaşamıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	2	12.5	15	8.8	4	6.3	5.051**	0.752
	Katılıyorum	4	25.0	50	29.4	17	26.6		
	Kararsızım	5	31.3	39	22.9	12	18.8		
	Katılmıyorum	2	12.5	43	25.3	17	26.6		
	Kesinlikle Katılmıyorum	3	18.8	23	13.5	14	21.9		
TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve sorumluluklarının belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı.	Kesinlikle Katılıyorum	7	43.8	98	57.6	43	67.2	13.447**	0.036*
	Katılıyorum	6	37.5	64	37.6	21	32.8		
	Kararsızım	3	18.8	7	4.1	0	0.0		

	Katılmıyorum	0	0.0	1	.6	0	0.0		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0	0	0.0		
TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.	Kesinlikle Katılıyorum	7	43.8	116	68.2	42	65.6	17.614**	0.024*
	Katılıyorum	5	31.3	48	28.2	18	28.1		
	Kararsızım	3	18.8	4	2.4	2	3.1		
	Katılmıyorum	1	6.3	2	1.2	1	1.6		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0.0	0	0.0	1	1.6		
	Katılıyorum	6	37.5	101	59.4	39	60.9		
Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.	Katılıyorum	4	25.0	46	27.1	16	25.0	16.993**	0.030*
	Kararsızım	3	18.8	7	4.1	3	4.7		
	Katılmıyorum	0	0.0	11	6.5	3	4.7		
	Kesinlikle Katılmıyorum	3	18.8	5	2.9	3	4.7		
	Katılıyorum	4	25.0	84	49.4	43	67.2		
Mesleğe kendi meslektaş arkadaşlarımdan dahi yeterli saygınlığı göstermediğini düşünüyorum.	Katılıyorum	6	37.5	56	32.9	18	28.1	18.857**	0.016*
	Kararsızım	4	25.0	18	10.6	0	0.0		
	Katılmıyorum	1	6.3	9	5.3	2	3.1		
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	6.3	3	1.8	1	1.6		
	Katılıyorum	16	100.0	170	100.0	64	100.0		
Toplam		16	100.0	170	100.0	64	100.0		

*p<0.05, **Ki kare analizi

ANKET SORULARI

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
TÜRMOB, mükelleflerin yapması gerekenlerinin ve sorumluluklarının anlatıldığı ve muhasebe ile ilgili bilgilendirmelerin yaptığı eğitimleri düzenlemeli.	☐	☐	☐	☐	☐
Büyük işletmeler, küçük işletmelere nazaran muhasebe ile ilgili işlerine daha çok özen gösteriyorlar.	☐	☐	☐	☐	☐
Mükelleflerin çoğunun muhasebe sorumlulukları ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Mükellefler, meslek mensubunun ne iş yaptığı ile alakalı tam bilgi sahibi olamadığından, yaptırmak istedikleri işler çoğu zaman muhasebe konusunun dışına çıkıyor.	☐	☐	☐	☐	☐
Resmî gazetede açıklanan muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken sabit ücretin ödenmediği koşullarda, cezai işlem uygulanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
Pratikte sabit ücret tarifesini uygulanamadığından haksız rekabet ile sürekli mücadele içerisindeyim.	☐	☐	☐	☐	☐
İllerdeki meslek odalarının meslek mensuplarına verdikleri eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek odalarının, meslek içi eğitimlerin artması gerektiği düşüncesindeyim.	☐	☐	☐	☐	☐
Büyük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Küçük işletmelerde evrak toplamada sıkıntı yaşıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Evrak toplamada sıkıntı yaşamıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının ve mükelleflerin hak ve sorumluluklarının belirlendiği bir hukuki çerçeve oluşturulmalı.	☐	☐	☐	☐	☐
TÜRMOB, muhasebe mesleğinin toplum tarafından daha anlaşılabilir hale gelmesi için çalışmalar yapmalı.	☐	☐	☐	☐	☐
Mesleğin mükellefler tarafından gereken saygınlıkta yorumlanmadığını düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Mesleğe kendi meslektaş arkadaşlarımdan dahi yeterli saygınlığı göstermediğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐

KAYNAKÇA

- Ertaş, F.C. (2002). *İşletmelerde Muhasebe Ogranizasyonu ve Muhasebe Mesleği*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Balsarı, Ç.K., Çakar, U., Alakavuklar, D. (2013). *Etik: Muhasebe mesleği Yönünden Değerlendirme*. Ankara: TÜRMOB
- TESMER. (2010). *Meslek Hukuku, Mesleki Değerler ve Etik*. Ankara: TESMER
- Sevilengül, O. (2020). *Genle Muhasebe*. Ankara: Gazi Kitapevi
- Çelik,O. (2008). *İşletmelerde Muhasebe Bilgisi ve Şirket Demokrasisi*. Ankara: Siyasal Kitapevi
- Ergin, H. (2009). *Muhasebeye Giriş*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Yayınları
- Lazol, İ. (2017). *Genel Muhasebe*. Bursa: Etkin Basım Yayın Dağıtım
- Ataman, Ü., Hacirüstemoğlu, R. (1999). *Yöneticiler için; Muhasebe ve Finans Bilgileri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Can, A.V. (2007). *Luca Pacioli Muhasebenin Babası mıdır? Akademik Bakış*. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:12, Kırgızistan
- Hiçşasmaz, M. (1970). *Tarihsel Gelişimi İçerisinde Muhasebenin Teorisi ve Teknik Yapısı*, Ankara
- Sayım, F., Usman, Ö. (2016). Etik Kavramı ve Muhasebe Meslek Mensuplarında Etik Algısı-Yalova Örneği. *Maliye Dergisi*
- Kızıl, C., Aslan, T., Kızay, Ö. (2019). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve İlgili Çözüm Önerileri: Kocaeli Örneği. *İdaAcademia*. 2 sayı/Issue:1
- İskender, H., Bayram, M. (2019). Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Ortamlarının Mesleki Yetkilerinin Geliştirilmesi Üzerindeki Etkisi: Marmara Bölgesi'nde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 2019-1:129-145sf.
- Aydemir, O. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. Temmuz:71-83sf.

- Akgün, B. (2018). Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Yüksek Lisans Tez Çalışması*. Adıyaman-2018
- Sarıçiçek, R. (2019). Muhasebe Meslek Mensuplarının Problemleri: Bandırma İlçesi Örneği. *Uluslararası Bölgesel Kalkınma ve Üniversitelerin Rolü Sempozyumu*
- Güçlü, A.D. (2007). Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Sorunları ve Çözüm Yolları. *Yüksek Lisans Tez Çalışması*. Ocak-2017
- Üstünbaş Aratoğlu, T. (2020). Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Zonguldak-Bartın-Karabük Örneği. *Yüksek Lisans Tez Çalışması*. Ağustos 2020
- Işık, A. (2015). Tekirdağ’daki Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Önerileri. *NKUBAP.00.13AR.14.04 Nolu Proje*. Tekirdağ-2015
- Ede, Y., Karahan, M. (2020). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: Gaziantep Uygulaması. *İzmir YMMO Dergisi*. Cilt 2 No:2 Aralık 2020 Sayfa:115-128
- Doreen McBarnet, When Compliance Is Not The Solution But The Problem: From Changes In Law To Changes In Attitude, WORKING PAPER No 18 August 2001
- Lynne Oats and Penelope Tuck Warwick, Business School, University of Warwick, June 2008
- Yoshkar-Ola, Problems of Accounting and Tax Base Formation on Income Tax, Volga State Technical University, Russia June 2014
- Yürekli,E., Özdemir,S.(2017).Muhasebe Yetkinliği Özelinde Meslek Mensupları ile Mükellefler Arasında Yaşanan Sorunlar ve Güncel Çözüm Önerileri; Denizli İli Örneği. *Sosyal Bilimler Çalışmaları Dergisi*.ISSN:2587-1587:2-13
- Hepaksaz,E.(2018).Vergi Mükellefi-Mali Müşavir İlişkilerinde Yetki-Sorumluluk Sorunsalı(Genel Sorunlar ve Bazı Yargı Kararları Işığında Değerlendirmeler).*Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.Cilt:20,Sayı:1(233-251)
- Durmuş,A.F.,Sekizsu,H.(2017).Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Dğerlendirmeleri ve Sorunlarının Analizi: Malatya İli Örneği.*International Journal of Academic Value Studies*.Sayı:16(429-438)

- Gündüz,M.,Özen,E.(2016).Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Mesleki Memnuniyetlerinin Analizi:Uşak İli Örneği.*Muhasebe ve Finansman Dergisi*.Sayı:Nisan Dergisi:1-24
- Kaya,G.A.(2015).Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Önerileri:Elazığ'da Bir Araştırma.*International Journal of Social Science*.Sayı:41:207-231
- Özulucan,A.,Bengü,H.,Özdemir,S.(2010). Muhasebe Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları, Uygulamada Karşılaştıkları Yetersizlikler ve Meslek Odalarından Beklentilerinin Unvanları ve Mesleki Deneyim Süreleri Yönüyle İncelenmesi; Türkiye Geneline Bir Araştırma.*Muhasebe ve Denetim Bakış*.Mayıs:1-24
- Alagöz,A.,Ceran,Y.(2007).Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları, Meslek Örgütünden Beklentileri ile Mesleki Vizyon Algılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Konya İli Uygulaması.*Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*.Cilt:7,Sayı:14(291-312)
- <https://www.muhasabedersleri.com>
- <https://www.gib.gov.tr>
- <https://tr.wikipedia.org>
- [www.gib.gov.tr/faaliyet raporları/2021](http://www.gib.gov.tr/faaliyet_raporlari/2021)
- <https://us.aicpa.org/becomeacpa/licensure>
- <https://teach.com/careers/business/accountant/>
- <https://resources.workable.com/accountant-job-description#>
- <https://climbtheladder.com/operations-accountant/>
- <https://www.rasmussen.edu/degrees/business/blog/what-do-accountants-do/>
- <https://www.ramseysolutions.com/taxes/what-is-an-accountant>
- <https://www.careerexplorer.com/careers/accountant/#what-does-an-accountant-do>